

Черві

ПО'КОНФІСКАТІ ОПРАВЛЕНЕ ВИДАННЯ.

ПРОБОЕМ

ЧАСОПІС
ВАКАРПАТСЬКОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ V.

ЧИСЛО 1.

ПРАГА
січень
1938.

Начальний редактор: Др. СТЕПАН РОСОХА.

Василь Сурмач:

XI. ПРОЕКТ ГІМНУ ПРОБОЕВИКІВ.

Із чорних пазурів землі плідної,
Із золота піль, із килимів степів,
Із крові праділів встали ми — герої,
І поринаєм в вібр кріавих днів.

Огонь в серцях стукаче монотонно,
Огністий віддих розпирає грудь,
А у руках брякаче яснодзвінно
Суворий меч, що ріже чорну муть.

У даль грізну! Лицарське покоління,
Забувши рабський плач і чорний сум
Летить на конях в бій, у полуміння...

І чутно свист степів, і бою шум...
І враз — заблісне блискавиця синя —
Під грохотом грому — встане Україна!

18. VI. 1937. Ужгород.

Ю. Боршош-Кумятський:

Із циклю: Гуцульська осінь.

L

Червоні плями, мов kusні бронзи
На соняшних узгіррях,
Горячі діброви живим пожаром,
Мов мідне сузір'я.

Проткає сріблом в азурнім морю
Пливе бабине літо,
Стодавонім співом співає осінь
У рубіні одіта.

II.

Ходить сонце босоніж по горах,
В його стопах осінь бронзом сіє,
За осінню буйний вітер віє,
Повідає давінку казку борам.

А над вечір сонце мов із крові
Розпустило багряні обручи,
Скотилося у соснові кручи
За далекі кручи вечерові.

0-2734.

Бродить осінь босоніж по горах,
Назустріч їй вечір паленє,
А за сонцем буйний вітер віє,
Повідає жовту казку борам.

III.

Устав вітер з кущів ліскових,
В яворові флейти тужко віє,
При криниці, де жовта пиша
Пурпурое листя осінь сіє.

В завіях барв, де дзвонить світло,
На дні ночі стеленім мохами,
Іде спати осінне сонце
— За сіомома горами-верхами.

Над джерелом, де жовта осінь
Пурпурое листя з жмені сіє,
Устав вітер з кущів червоних
І піснею в флейти ліса віє.

IV.

Слівуча дніна, посріблена зілля
І студене небо на селі,
Вином напита осінь на весіллях
Замоталася в золотій млі.
Лопоче сонцем бабине літо,
Громом дзвонить давінкий давін
дібров,
О, серце лісу вітрами пробите,
Ось капає животворча кров.

V.

А в садах червоні йонатани,
Пахнуть як пристигла кров,
У лісах співучих злоті плями
Й бронзові пісні дібров.
В кущах пожовклих давінкій
Росте осіння іржа, [холод,
Сонцю назустріч вітри мов коні
Вином напиті біжать.

Іван Ірлявський:

У КРАЇНА.

Незмірної поваги глибочінь,
і світло давнини, кров і відвагу,
і до змагань майбутніх дику спрагу,
що витворила пориви стремлінь,

сьогодні відчуваю в слові я
цім, що моя істота воєдино
зілляється, живе ним: Україна —
грядучих днів і слава, і життя.

В крові за неї падали сини,
гостріли кігті на зелені низи
займанці дики, безпощадні, сизі,

I кидалися, як за давнини,
та в обороні їй ставали діти.
ї становть в імя закону ї заповітів.

L. K.

* * *

Жадний жаждою гніву,
Що вродила любов,
На меч ласковість співу
Я промінять готов.

Зболілий болем туги,
Що кличе до відплат...
Прийміть, борці та други,
Й мене в свій пишний ряд.

Надхнений жаром чину
Не вгнуся у борні:
Здобуду або згину —
Осі воля, що в мені.

I спів моєї ліри
Жадобою тремтить:
В єдній з вами вірі
Спішити до мети.

Микола Рішко:

* * *

I сколихнеться гнівом далечінь
Під лютий рев вогнів гарматних
I видавенінь в міцніх руках мечі,
Щоб кровю ворога залляти,
Помститися за дику ніч образ.
Гей, лицарю, повстань! — у муках Мати,
А спраглі діти ждуть сурен наказ.

1918 – 22. січня – 1938.

„Від нині Українська Народня Республіка стає самостійною, від нікого незалежною, вільною, суверенною Державою Українського Народу...“

Від нині во єдино зливаються століттям одірвані одна від одної частини Єдиної України — Західно-Українська Народня Республіка (Галичина, Буковина й Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна...

Від нині є єдина незалежна Українська Народня Республіка“.

В ювілейнім році.

„ПРОБОЄМ“ вступив до пятого року свого існування. Цю по-дію відзначаємо тим, що рік 1938 проголошуємо ювілейним роком „ПРОБОЄМ“.

В ювілейнім році „ПРОБОЄМ“ і надалі будемо проповідувати вічно живу Ідею Українського Націоналізму; і надалі будемо боротися за права українського народу; і надалі будемо нищити чужі розкладові ідеї та впливи — демаскуючи їхніх агентів серед українських рядів; і надалі хочемо бути трибуною не тільки української народовецької молоді, але всього національно-поступового українського громадянства на Закарпатті.

Віримо, що „ПРОБОЄМ“ станеться сталевим щитом українського народу, об який розіб'ються всі ворожі стріли. Віримо, що вся українська народовецька молодь стане в боєві ряди пробоєвиків і свою активністю, сильною волею, упертістю й витревалістю в праці, як також свою жертвеністю та ідейністю до погано може своєму часопису „ПРОБОЄМ“ у його боротьбі за Українську Правду. Віримо,

що національно-поступове українське громадянство зрозуміє своїх молодих драїв у їхніх змагання до мети та валежно вийде ім на зустріч!

Все для батьківщини! Все для рідного Українського Народу!

Редакція „ПРОБОЄМ“.

Др. С. Розсоха:

Заприсяглися – тепер до праці!

Український всепросвітіанський віздрів відбувся. Він доказав, що сила дійсно є за нами — українцями. Ми заприсяглися, що до смерти будемо боротися за Українську Правду. Отже, заманіфестували свою силу, зложили присягу й тепер уже не остается нам нічого іншого, як систематично й стало працювати та витревало боротися аж до кінцевої перемоги. Подібна друга присяга вже не сміє повторитися!

В праці зачнемо від себе: не сміє бути ані одного українського інтелігента, щоб постійно не поглиблював свою фахову освіту читанням відповідної літератури. Не сміє бути ані одного між нами, щоб систематично не працював над власним національно-політичним самовихованням і самоосвітою. Мусимо виплекати в собі сильну волю, витревалість, точність і активність та сталевий характер. Мусимо пристудіювати всеукраїнський громадський рух, а передусім український націоналізм, його мету та засоби праці. Мусимо пінати сучасні течії: інтернаціоналізм, комунізм, соціалізм, фашизм та націоналізм. При тім не забуваймо на всесвітню історію, модерні літератури, історію філософії, соціологію та народне господарство. Так озброєні, будемо добре підготовлені до суспільно-громадської і політичної праці між нашим українським народом на Закарпатті.

Щоб наше знання не змарнувалось і щоб на будуче при пле-бісцітах ми наперед уже були певні, що українці виграють на 100%, — мусимо своє знання використати над національним вихованням української молоді на селі. Зачнемо ідеологічними лекціями про Українську Націю й перейдемо до національно-освітніх лекцій про Історію України. Спинимося головно над її світлими сторінками з державно-творчої точки погляду: Доба княжа, Козаччина і Визвольні змагання. Переберемо граматику української мови та літературу й практично порівняємо сучасну літературну українську мову з іншими мовами. Докладно ареферуємо багацтво України в усіх його ділянках, головно хліборобство й природні багацтва; географію України: фізичну й економічну, геологію, фльору й фавну, кліматологію, гидрографію. Ознайомимо молодь з тисячлітньою українською культурою, мистецтвом, етнографією, зничаями, традиціями й т. д. Від національно-освідомлюючих рефератів перейдемо до загально-освітніх. Їх найліпше переведемо після часопису „Самоосвітник“, що в свого роду енциклопедією. Але не було би повне наше виховання молоді, оскільки не взяли б під увагу й вихову тіла. Сюди належать спортивні гри: фут-

бал, волейбал, вправи, легка атлетика, піраміди й забави. Бажаним було би, щоб хоч раз на рік у селі влаштувати „Спортивний день української молоді“ з легко-атлетичними змаганнями й спортивними грами.

Працюючи над молоддю — не забуваймо про старших: селян і робітників. Це могло б потім евент. при найближчих виборах, відбитися шкідливо! Пригадаймо собі, як то було при мовнім плебісциті, коли переважно старі, не розираючися в справі, голосували за „рускими“ підручниками. Наше селянство мусимо перевиховати. І тут варто встановитися, що більше принесе користі для Української Нації: 10 представлень на рік, чи 10 добре вишколених свідомих українських селян? А щоб було ясно, підкреслюю, що я не є проти влаштування представлень. Навпаки, я признаю велике виховавче значення добре підобраних національних пес. Але тим я хочу піднести вагу національного виховання українських селян на Закарпатті. Нашому селянству мусимо передати з „Українки“ те саме, що й молоді. Тільки тут мусимо подвійний наголос покласти на багацтво України й можливості селянського добропуту. Відносно освітніх рефератів, то селянство цікавиться: повстанням землі, астрономією, географією, історією, природничими науками й етнографією.

Це, менш-більш, було б все, що торкається національного й освітнього виховання української молоді й селянства. Найліпше переводити його в читальнях або в школі в формі вечірніх курсів і недільних сходин, але постійно й систематично, щоб слухачі на те звикли!

Крім цієї праці, не сміємо занедбати господарську сторінку на селі. Господарськими лекціями поступінно мусимо вести наших селян від примітивного господарення до лішшого-модернішого. Там де не існують ще, закладім „Кредитові Дружества“, що в багатьох селах прекрасно просперують. Про кооперативи, споживчі товариства не може бути й найменшого сумніву, що повинні існувати в усіх наших селах. На господарсько-соціальній підставі мусимо будувати всю нашу працю для селянства, тоді без сумніву воно піде за нами. При цім зазначаю: За всяку ціну мусимо постаратися, щоб на наших селян не мали впливу ворожі українському рухові — осібняки!

Націнець мої побажання Центральному Т-ву „Просвіта“ в Ужгороді: „Просвіта“ мусить активізуватися в усіх своїх ділянках, що й забезпечують статути й навязати тісну співпрацю з читальнями по селах, як теж переводити організацію дальших читалень. При цім стверджую, що не можу зрозуміти того українського інтелігента, що живе в селі, в якому нема ще читальні „Просвіта“. Це є прямо ганьбою! Всім іншим українським організаціям бажаю, щоб чимскоршче очистили ряди своїх членів від „свого“ й чужонационального буряну, а в дійсних своїх членах виплекати почуття національного обов'язку й відповідальності!

„Кожний народ мусить змагатися за самостійність. Нарід, що не хоче бути самостійним, не є народом.

Т. І. Масарик.

Стефан Ладинський:

Хрестоносний похід.

З ростом національної свідомості українського населення на Закарпатті, ростуть силкування ворогів у боротьбі проти нього. Всі московофільські й чеські газети започаткували в останнім часі хрестоносний похід проти українства на Закарпатті. Кожного дня „Подкарп. Гласи“, „Русській Нар. Голос“ і А-Зет бують на алярм, закликаючи „всіх і вся“ помагати їм придушувати природний гін українства. Ці найскандальніші цъкування й постійні указування на „іреденту“ причинилися до того, що переводяться труси та ревіаї у „підозрілих“ українців задля чисто релігійного свята в честь Пресвятої Діви.

Особливо заслуговує уваги радість ворожої преси з приводу арештування братів Гопків і грубий, брехливий напад на наш найбільш заслужений релігійний чин Отців Василіян. Та радість нечувана, водночас бажання й припоручення численні урядові виарештувати всіх українців на Закарпатті, (а замість них спровадити чеських колоністів). В цім ціла суть політики, що її ведуть „Подкарп. Гласи“. Вони хотіли б бачити на Закарпатті будь кого тільки не українців, які живуть на своїй відвічній українській землі. Цілком ясно! Чужим добром легко торгувати. Тому їх „Подкарп. Гласи“ домагаються з такою влістю відсунути українське населення від рішаючого слова на його прадідній землі.

Мине кілька хвилин і ті ж самі Гласи заявлятимуть, що „Подкарпатсько“ тяжко здобуте чехами „кровю й залізом“, що при його завоюванні чехи понесли численні втрати. Отаке то.

Але не знаю, як можуть так просто уявляти цю цілу справу писаки з Гласів? Чи дійсно Закарпаття має мовчати на ці різні напади, як з боку московофілів-прихвостнів, так і з боку чеської влади? Чи дійсно має анизитися до тієї міри, щоби цілувати той чобіт, що його топче? А коли Гласи зайняли таке становище до українства, то це є доказом, що вони дійсно так думають. Це між іншим потверджує їхня довголітня писанина, як головного роасадника чехізації та їхня піддержка всіх ворогів українського Закарпаття. Канон їхньої політики звучав і звучить: „Все що українське на Закарпатті, треба нищити всіми способами“. І цим дійсно вони керуються. А коли Гласи здобулись на щось таке як вимога арештування братів Гопків, то це є Пірова перемога. На протиукраїнську політику Гласів, що топче міжнародні договори, українське громадянство дасть належну відсіч. А також воно дасть зрозуміти ворогам, що брати Гопки не робили ніякої „іреденти“ тільки чесно виконували свій святий обовязок.

Іван Штець:

До характеристики „Землі і Волі“.

(Роки 1934—1937).

В передовій статті „Наша мета“ першого числа „Землі і Волі“, що вийшло 10. серпня 1934, між іншим сказано таке: „Нарід Підкар-

паття складав одну цілість з українським народом інших земель — ми є членами української нації. Поневолення та утиスキ українського народу над Дніпром, у Галичині та Буковині так само болісні для нас, як і для цілого українського народу". Так писали в „Землі і Волі“ ще в час появлення її на світ.

В 1934 р. вийшло 8 чисел „З. і В.“ під редакцією Віктора Кураха. В тих числах був постійний відділ — „З життя нашого народу“ — над Дніпром, у Галичині та Волині, на Буковині, в Канаді. З кожного числа того року можна було довідатися про московсько-жидівські комуністичні звірства та господарський визиск в Східній Україні, про польське гноблення українців у Галичині, або про нечувані утиски румунів у культурній ділянці Буковини.

Від початку 1935 р. до сьогодня в „Землі і Волі“ зазначається: „Редагув редакційна колегія. Головний редактор Степан Ключурак“. Вже в першого числа 1935 р. зник в „З. і В.“ відділ: „З життя нашого народу“. Тільки в 11, 12, 13 і 19 числах був уміщений той відділ з короткими інформаціями: 1) Про кооперацію й будівництво промислу в Україні. При чим для цієї замітки „З. і В.“ покористалася лише промовою українського арадника Чубаря та нікчемною писаниною з „Советської Торговлі“. 2) Про те, що „господарський закон побідив у СССР“. У цій статті не обійшлося навіть без дивовижного твердження, що тепер московсько-жидівські большевики „поволі аносять комуністичний режім і впроваджують, правда обережно, лад приватно-власницький“(?!) 3) Оповідання втікача з Києва. 4) Про стан косовиці в СССР. Тут інформується за звітом московсько-жидівського большев. комісаріату хліборобства, що „жатва була добра в Україні“.

В 1936 і 1937 р. „Земля і Воля“ цілковито вже не послуговувалася відділом „З життя нашого народу“. Інформацій про Східню Україну, Галичину, Буковину не має вже ніяких. Тільки в ч. 12.—1936 р. „З. і В.“ інформує, що „в Радянськім Союзі влада випрацювала нову конституцію. В новій конституції — виписує „З. і В.“ — для кожного громадянина забезпечується право прямого й тайного голосування; посли будуть мати право недоторканності, диктатура пролетаріату перестане (!!! — І. Ш.) й поліція без наказу прокуратури не сміє нікого арештувати (Чи чуете, українці Закарпаття?! — І. Ш.) Цією конституцією радянський союз близиться (українці, слухайте уважно! — І. Ш.) до форми западньої демократії, яка панує і в нас“. В тім же ж числі про військову міць большевій виписується так: „Влада Радянського Союзу має до розпорядимости 170 міліонів населення, великий воєнний промисл, сирівці, руду, фабрики й гроші“.

Отже не пройшло й півтора року після проголошення „Нашої мети“, як „З. і В.“ викинула з голови життя українців над Дніпром, у Галичині, Волині й Буковині. І, очевидно, щоб не псувати своїм хлібодавцям та їхнім закарпатським прислужникам доброго настрою нагадуванням про „поневолення та утиスキ українського народу“, редакція на деякий час цілком перестала інформувати про українців на інших землях. А пізніше, набравшись відваги, запевнила своїх читачів, що москалі й жиди ширять у Східній Україні лад, який наближається до

форми західної демократії, яка панув і в нас. Під кінець, щоб позбутися клоупоту в українцями, редакція призначила до розпорядимости московсько-жидівської большевицької влади всі 36 мільйонів українського населення над Дніпром.

Таку еволюцію проробила редакція „З. і В.“, порівнюючи, за короткий час. Чи ж мала вона для таких змін дані на підставі життя українського народу? Ні, рішуче не мала! Бо ж кожному відомо, що поневолення та утиスキ стали ще дошкульнішими.

Отже, ясна річ, що таку еволюцію могли пророблювати в „Землі і Волі“ тільки такі пани редактори, що занадто „добре“ вміють редактувати газети ваагалі і... не дешево продають своє уміння.

В минулому (роки 1924—1927) Закарпаття переживало „сменовеховські“ настрої: виявлення та ширення захоплення до московсько-жидівського комуністичного „будівництва“ в Східній Україні. Цю роботу, крім комуністичних запроданців, вела жалюгідна „Наша Земля“. В той час тактика міжнародних комуністичних бандитів була прямо-лінійна та брутальна: „Бий соціал-зрадників і буржуїв! Твори комунізм!“ Коли ж ця тактика большевицьких бандитів скрізь провалилась, вони хопилися протилежності методи: творення так званих народніх фронтів з соціалістично-буржуазними угрупованнями. В цім напрямі їхня тактика набула надзвичайної гнучкості та еластичності. Тому недивно, що з „Землею і Волею“ цей тактичний експеримент переводиться дуже ідеально і одночасно — обережно.

Але українське Закарпаття зломило вже чужий комуністичний твір „Нашу Землю“, зломить і й наслідницю — також чужий аграрницький, а пізніше й комуністичний витвір „Землю і Волю“!

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСТНИК

Союз Підкарпатських Українських Студентів у Празі.

Відбулися 4. раз членські сходини, а 11. грудня реферат т. Ю. Кене: „Деякі питання сеціялізму“. Члени Союзу переведуть під час Різдвяних вакацій збирку через Студентський Допоміговий Фонд ім. князя Корятовича в Ужгороді. Просимо українське громадянство активно підтримати Фонд князя Корятовича.

Свято Біласа й Данилишина.

Дня 4. грудня 1937 Українська Академічна Громада влаштувала Свято в честь полеглих молодих героїв бл. п. Біласа й Данилишина. Реферат мав т. М. Антонович, декламували: т. М. Ігнатишин, Д. Криванич і О. Блистів.

Товариство Українських Католицьких Студентів у Празі.

8. грудня відбулися загальні збори Товариства. На зборах виголосили цінні рефорами о. Іван Чісарик про Св. Йосафата і т. Михайло Сидор про Митрополита Рутського і спроби українського народу прийняти унію. По звітах функціонарів вибрано Управу: духовний про-

відник — о. Іван Чісарик, правзький парох, голова — Дмитро Галай, техн., вступ. — Юрій Кене, прир. н., секретар — Павло Желтвай, мед., скарбник — Юрій Сак, філ., бібліотекар — Федір Гайович, філ., соц. реф. — Михайло Хмеляк, мед., культ. реф. — Михайло Каглер, мед.; заступники: Адальберт Немеш, мед. і Степан Бенедикт, мед. Ревізори: Др. Степан Ровсохай Юрій Штефанець, або. прав.

— РУХМОЛОДІ —

Самоосвітні гуртки молоді.

Вже рік скоро буде, як головний Виділ Т-ва „Просвіта“ одобрив організаційний правильник Самоосвітніх гуртків молоді при читальнях „Просвіта“. Був назначений референт і виданий обіжник з відповідними інструкціями. Нажаль до нині, з невідомих причин, про ті гуртки ніхто нічого не чув і не знає чи вважалі існують. Референт повинен постаратися, щоб шляхетна ідея „Просвіти“ була зреалізована. Бо хто ж більше потребує освіти, як наша українська молодь на Закарпатті?! Українське учительство повинно зрозуміти значення самоосвіти молоді на селі й позакладати такі гуртки.

Просимо подавайте вісти про закладення самоосвітніх гуртків і їхню діяльність. Цей куток присвячуємо для них.

Самоосвітній гурток „Просвіта“ в Вел. Копані.

Гурток розпочав свою працю вечірніми курсами від 5 до 8 год. До курсу ходить молодь від 14 до 18 років. Викладається з усіх предметів, що між собою розділили місцеві учителі М. Бора, М. Вайда та І. Кадар.

Свято Базару.

XIV. курінь українських пластунів СУПЕ в Праві влаштував 21. XI. ц. р. Свято в честь 359 українських героїв розстріляних московськими й жидівськими комуністами 22. грудня 1921 р. під Базаром. Вступне слово виголосив курінний бр. М. Бажанський. Реферат мав О. Блистів, декламувала М. Ігнатишин. Зібрано 100—Кч на політичних вязнів.

ХРОНІКА.

Президент Краевого Суду провокує й побурює!

Президент Краевого Суду в Ужгороді др. Ілля Гаджиєв опублікував у фенциківськім „Н. Путь“ ч. 271 „Воззваніє“, щоби збирати гроші на неграмотні москоофільські книжки, в якому заразом провокує й побурює українську національність, мовляв: „Подкарпатськая Русь“ вонікла із рускості, а не із українства“. Це не відповідає правді. Знаємо, що всі народні ради, крім ужгородської, що тягла за мадярами, були українські, бо одноголосно голосували за веднання Закар-

паття в Україною. А потім злучені ці ради сконстатували готовий факт приолучення Закарпаття до ЧСР. Отже, „Підкарпатська Русь“ повстала в українства! гаспадін доктор.

Але ми цікаві знати чи §§ 14 т. 3. і 18 т. 2. до п. президента Краєвого Суду не відносяться?

—а.

Доноси й терор москальів і московофілів (Фенцик) проти українців у формі „аткрития пісьма“.

Для своїх доносів Пішта Бачій вживав, між іншими, найчастіше форм „інтерпеляції“ або „аткритаво пісьма“. Одно таке „аткрите пісьмо“ посилає Пішта Бачій дру Мезнікові з приводу того, що українські гімназисти, повідомляючи про свій чаєвий вечірок, написали на плакатах, що його влаштовують учні VIII. класи української гімназії в Берегові. Хамелеон хоче всіх бачити Хамелонами!

Недалеко вже той час, коли ті „хитрі“ політики, які дають божевільним людям великі гроші на терор проти українців, будуть „рекварепі“ своїми „хитрими“ маєнціями.

Констатуємо, що в Середній Європі, в ХХ. столітті при „найширшій автономії“ на українськім Закарпатті тероризують українців осібняки, яких місце в залишних клітках в приміщеннях безнадійно психічно-недужих — божевільних! Українці! викидайте сміття на смітник, бо ніхто його за нас не викине! „Хитра“ нечистота загрожує наше життя!

А. Ф.

Хто проти „Української Родини“?

Як ми вже вказали, вийшов цікавий часопис „Українська Родина“. Кожний думав, що українці зустрінуть його з радістю. В дійсності так і сталося. Але знайшлися й противники. Наприклад празький „Український Тиждень“ силкується знищити значення часопису прямо смішними примітками. За ним аж у двох числах, звичайним для капів способом, вигукує проти „Української Родини“ „Русский нар. голос“. Московським емігрантам не подобається, що українці свою жертвенністю удержануть свою пресу для оборони своїх прав. Африканська писанина москальів з „Голосу“ викличе відповідні наслідки. Що посіеш — те пожнеш!

Геть в словакізацію Пряшівщини.

В звязку з назначенням греко-католицької митрополії в Ужгороді, словаки ведуть шалену агітацію за відкриття словацького греко-католицького єпископства на Пряшівщині. Перед ведуть у тій шовіністичній, антиукраїнській боротьбі „Словацька Ліга в Пряшеві“ й „Словенський Денник“. В цім вину мають і українські греко-кат. єпископи, що приймали до богословської семінарії словаків, що потім з святого місця — церкви — ведуть денационалізацію українського населення на Пряшівщині.

Яку акцію проти словацізації Пряшівщини поведуть т.зв. коаліційні посли й греко-кат. єпископи?

—а.

Москалі проти свого „проізношення“!

Московські емігранти виступили у своїм „Русским Народнім Голосі“, який фінансують чехи, проти московського „проізношення“ одного

урядника Краевого уряду в Ужгороді. Хочуть, щоб московську мову „праінашать“ по дравецьки! Таким способом хоче підла кацапня дурманити українське населення на Закарпатті!

—ч.

Українцям треба більше відваги!

За спротив під час впихання неграмотних московільських книжок до української школи в Руських Комарівцях, інсп. Федор суспендував двох наших українських учительок Марійку Тимканичову й Анну Желтваївну. Тимчасом московіфи робили й роблять всякі заколоти, а їм ані волосини з голови не вискубли. Наприм. учит. Владімір і Павук явно агітували в Хусті за московільські книжки. Владімір сам продав неграмотні букварі. Як покарає їх за те п. інсп. Гулянич?

Панове українські інспектори більше відваги!

—а

—о—

Члс. Радіо не респектує українську мову!

Часом можна чути з числ. радія як в Праги так в Кошиць мову, очевидно, призначену для якогось ще не існуючого народу.

Але ми українці платимо числ. радію не за його мовні експерименти й тому категорично домагаємося від дирекції числ. Радіо-журналу, щоби її радіо висилало відповідний матеріал літературною українською мовою!

I. P.

Бродій і куртаківці туманять...

Бродій Бонді й його прихвости куртаківці всікими способами туманять українське населення на Закарпатті. Твердо боряться за „рускість“, але свій „Русський Вестник“ пишуть якимсь неграмотним язичієм, яке не можна причислити до юоднієї мови. Плачуть, що „стільки“ грошей видали українські селяни, щоб бути на своїм просвітнянськім візді. Але за те мовчать, що тяжко тисячі (кажуть, що а Будапешту) дає Бродій своїм секретарям і агітаторам, щоб обдурювали українців. Ціла Верховина на рік хліба мала би за ті гроші, що їх пропратить Бродій на протиукраїнську мадяро-московільську пропаганду, щоб баламутити й туманити українських селян і робітників!

D. K.

Радується, що нема Великої України!

Пан Степан Клочурак, головний редактор „Землі і Волі“, в передовиці з дня 20. листопаду 1937 пише: „А Великої України не має, отже акутної небезпеки щодо української іреденти теж не має“.

Лякають українською активізацією.

Депутація (Ст. Клочурак, пос. Ю. Ревай і Др. Мих. Бряцайко) в справі нагінки супроти українців у віце-губернатора дра Мезніка заявила, що така нагінка буде мати якраз відворотні наслідки, бо на-

гінка на українців у 1926-ім році побудила наші маси, нашу інтелігенцію, й вважалі українці зактивізувалися. „Земля і Воля”.

Геть з такою цензурою!

В останній час закарпатська українська преса виходить сильно скалічена цензурую. Що цензурується? Переважно правдиві факти про прислужників московофілів, московських емігрантів з „Русского народного голоса“ та „Нашого пути“ й чеських напасників з „Podkarpatyckyj Hlas“-ів, „A-zet“-у й ім под., що своїми шовіністично-клеветними статтями анепокоють українське населення на Закарпатті. І для тієї „компанії“ не існують §§-и закона на охорону республіки! Але за те, коли українська преса виступає в обороні тільки прав українського населення, то на неї всі громи злетять і підкрутятися всяки §§-и! Це найліпшим доказом, що з дефенави мусимо перейти в офензиву!

—а.

„Куди воно веде?“

Під таким заголовком чеський „Русский Народний Голос“ редактований московськими емігрантами помістив статтю, в якій м. ін. пише: „Юрко Русин — син бідного хлібороба з Ростоки... На днях застав я його при ученні на квартирі... вявив у руки один з його зошитів і бачу написано: „Юрко (Русин) Українець“. Питаюся, що то означає? — Він спокійно відповідає: „То мій підпис“. — Але хто ти властиво, — пытаюся дальнє — „русин чи українець?“ — Я українець — відповідає гордо хлопчик, і як тільки буду зрілий переміню своє прізвище, щоб замість „Русин“ звали мене „Українець“. — Я став його переконувати, що він ще молодий і що помиляється, а коли виросте напевно буде ганьбитися за свій вчинок, але хлопчик з такою енергією обороняв своє переконання, що мені не осталося нічого, тільки валишти його при переконанні, що він повинен зватися Українець, а не Русин.

В той же день жандармерія привела в Волове юнака, що ходив по Верховині з торбою наповненою українськими книжками. Всі думали, що то торговельний агент, що заробляє собі на хліб продажею книг. Але він відповів гордо: „я не торговець, я служу моєму українському народу й помагаю йому вирватися з темноти московфільства, — і з вогнем фанатика вдарив себе в груди“.

На питання „Куди воно веде?“ відповідаємо: *До національної свідомості!* Й до кінця спекуляцію кацапів словом „русський“ — гаспада московські емігранти!

Для чого вліз до Головного Виділу „Просвіти“?

Відповіdalnyй редактор чсл. „Впереду“, тов. Дмитро Німчук був членом Комісії Матки на загальних зборах Т-ва „Просвіта“ в Ужгороді й таким способом упхався до Головного Виділу „Просвіти“. Злі явики говорять, що впхався туди тому, щоб „інформувати“ soudruha Kekusa, що робиться в „Просвіті“!

—ч.

„Наш Путь“ кличе поліцію на українських дітей!

Фенциківський „орган“ „Наш Путь“, що вславився брехливими доносами на українців, кличе поліцію на учнів української гімназії в Берегові. М. ін. у фенциківській „інтерпеляції“ стойть: а) Ученики V. класи проти професорів „карпатороссів“ поставили в класі навмисне плакат з таким надписом „Ні душі живої, ні слова рідного не викувш з нас“, б) У проф. Пилиневича ученики зірвали поділ годин, написаний мовою, узаконеною приписами шкільного відділу в Ужгороді (Паньковичівка!). Ученики гімназії переправляють на вулицях „карпаторуськія“ написи та поправляють „карпаторуськія“ написи на своїх зошитах на українську мову, г) Ученики гімназійного хору на святі 28. жовтня 1937 навмисне змінили слова „карпаторусського гимна“ на український лад і) Професорів „карпатороссів“ ученики обминають на вулиці, щоб ім не кланятися“ і т. д. От за які „гріхи“ кличе Фенчик поліцію на українських гімназистів!

—ч.

В У К Р А І Н І

На Східніх Українських Землях йде безпощадна боротьба українського населення проти московсько-жидівських звірств. Москалі й жиди арештовують і українських жінок і вивозять з Києва поїздами на Сибір. Постишев б. секретар жидівсько-московської комуністичної партії в Сх. Україні, проти якого багато років боролися українці, застрілився. Постишев доносив і нападав в спільноті з Любченком на Скрипника, який був на становищі президента Сх. України, так довго, аж поки Скрипник застрілився. Любченко, ставши президентом на місце Скрипника, впав у неласку Сталіна й також застрілився. По нім наступив Бондаренко, якого москалі й жиди заарештували й посадили в тюрму. Заваяту боротьбу ведуть українці на всіх фронтах проти москалів окупантів з авійської Московії.

На Західніх Українських Землях напружена боротьба. В Галичині поляки силкуються стероризувати українське населення. Аре-

штують молодь, передусім студентство за приналежність до О. У. Н. (Організація Українських Націоналістів). Не допускають українських воїнів до українських церков і Богу помолитися Де яких судить за боротьбу проти поляків ще в світовій війні. Розвязують читальні „Про-світи“ й кооперативи. Конфіснують газети й книжки. Але український народ стає ще більш завзятіший і активніший. В Буковині й Бесарабії не менша боротьба українців проти ворогів, як і на інших українських землях. Хоч румуни по варварськи здушують українські школи, мимо того українці навчають своїх дітей українською мовою й рішуче відбиваються проти румунського дикого насильства.

На всіх українських землях українці ведуть рішучу боротьбу проти всіх окупантів. Український Народ не стерпить на своїй відвічній українській землі ні одного оаброеного ворога-варвара!

— СВІТОВА ПОЛІТИКА —

По відвідинах англійського лорда Галіфакса Берліну, де між іншим говорилося й про українську справу, що доказувє, що українське питання сталося одним з важніших питань міжнародної політики. В грудні відбув французький закорд міністер Дельбос подорож до Варшави, Букарешту, Білгороду й Праги, щоб зміцнити француцьке союзництво.

Америка приготовляється до оборони своїх інтересів на Дал. Сході. Японці вже потопили один amer. військовий корабель. В жовтні 1937 в Ньюорку відбулося посвячення українського військового літака „Київ“. Крім цього українці мають ще літаки: „Україна“ й „Львів“. — Англія затрівожена своїми колоніями. Небезпеку можуть спричинити наслідки японсько-китайської війни й протикомуністичного союзу. — В Аргентині зростав націоналістичний рух серед українських колоністів. Творяться українські військові відліти. — Бразилія по націоналістичнім перевороті, почала співпрацювати з протикомуністичним союзом з віссю Берлін-Рим-Токіо. — Еспанія воює далі. Генерал Франко щодня здобуває для націонацістів нові позиції. — Італія приступила до протикомуністичного союзу Німеччини й Японії й виступила в Союз народів, що фактично вже не існує. — В Канаді формуються українські військові кадри. — Німеччина приготовлена вже до війни й домагається повернення її її колоній. — В Палестині араби боряться заваято проти жидів і англійців. — Польщу розбивав 7 мільйонове українське населення, що веде бій проти ляхів за відновлення Самостійної, Соборної Української Держави. — Румунія налякана інтенсивною боротькою буковинських і бесарабських українців проти румунського насильства й варварства. В СССР (під цим анонімом москалі й жиди ховають: Східну Україну, Московщину й Сибір) відбулися „вибори“ до советів. Противників московсько- жидівської комуністичної партії москалі й жиди розстрілювали „найдемократичнішим“ способом. Усі народи Східної Європи заваято боряться проти

дикого московсько-жидівського насильства й варварства. У Франції прийшли на слід тайної організації проти теперішньої „народньо-фронтирської“ влади. Знайдено багато зброї й амуніції. Соціалісти з комуністами доводять Францію до подібного становища, яке є в Еспанії. — Японія зайняла своїм військом столицю Китаю Нанкін й поступає дальнє розгромлюючи китайців.

Загальне світове становище вказує на близькість світової війни. Після президента Амер. Спсл. Держав Рузельта нова світова війна має початися між 1939 і 1941 роком.

Від редакції.

Знову вазначуємо шановним читачам на їхніх адресах суму, яку довгують до кінця 1937 р. Просимо негайно вирівняти свої залегlosti, щоб не мусіли висилати пригадування. Призайте вже раз, що за відбираній часопис мусите заплатити! Про евент. неточности — повідоміть!

Літературна нагорода.

З нагоди ювілейного року часопису української народовецької молоді „ПРОБОЄМ“ збираємо гроші на літературну нагороду для трьох найліпших літературних творів, що вийдуть друком у ювілейнім році „ПРОБОЄМ“ 1938 на Закарпатті або в Книгоабірні „Пробоем“. Висота нагород буде залежати від скількості грошей, що вплинуть на ту мету до редакції. Приймаємо й найменші датки! Постішіть всі на роабудову української літератури на Закарпатті. Оцінку творів переведемо через анкету.

Студенти започали по 25— Кч: Ф. Гайович, Ю. Кене, Ю. Ковьма, Е. Кузьмівна, Др. С. Роасож, Й. Феделеш, Ю. Штефанець; по 20— Кч: Д. Галай, А. Немеш, М. Хоркавий; по 10 Кч: А. Бора, Антін Бора, В. Ващук, П. Желтвай, Д. Криванич, М. Кричка; по 5— Кч: С. Бенедикт, О. Блиствів, Ю. Сак, В. Такач.

Разом Кч: 315— А хто буде слідуючий?

Листування.

Редакція й адміністрація часопису української народовецької молоді „ПРОБОЄМ“ бажає вам своїм передплатникам, прихильникам і післяплатникам Веселих Різдвяних Свят і щасливого Нового Року!

Всі на пресовий фонд!

Хто жертвує на пресовий фонд 100— Кч (і ратами, але мусить наперед заслати редакції заяву), стається основуючим членом часопису української зварнітської молоді Пробоем. Всіл іншим щира подяка.

Кожний повинен запримінити найбільший і найбільш поширений ілюстрований український національний щоденник

„НОВИЙ ЧАС“

Чвертьрічна передплата в щомісячному додатку „Історія Української Культури“: 65 кч. Адреса: Львів, вул. Костюшка ч. 1а.

Читайте! Передплачуйте!
Журнали молодих:
„ДОРОГА“, Львів, Гродзьків ч. 1. III.
Річна передплата 10—кч. (місячник).
„АВАНГАРД“ Коломия, вул. Беднарська 9а. Передплата 30—кч (тижневик).
„ГОЛОС“ Львів, Міцкевича 11, I.
Річно 28—кч (тижневик).
„САМООСВІТНИК“ з прилогою „Дешева Книжка“, річно 33 кч. Львів,
Гродзьків 1. III.

Передплачуйте „ВІСТНИК“ під редакцією Др. Д. Донцова

Передплата на „ВІСТНИК“ виносить річно 23 зл.,
тієрично 12 зл., платні з гори. Ціна окремої книжки 2·20 зл.

Передплачуйте, купуйте й колпортуйте книжки книгобірні „ВІСТНИКА“

Передплатники „ВІСТНИКА“ платять половину.

Передплата на чотири книжки річно зл. 4.

Адресувати: „ВІСТНИК“ Львів, Чарнецького 26.

ДО ВІДОМА ЗАИНТЕРЕСОВАНИМ ЧИТАЧАМ!

Переводимо ургенції та інтервенції в усіх справах у міністерствах і центральних урядах у Празі за примірену нагороду. Також полагоджуємо всяке прохання й висилаємо бажані інформації. Хто має на міністерствах чи центральних урядах якісь прохання: горожанство, зачислення службових років, доавіл на торгівлю, господарські допомоги й т. п., хай з довір'ям звернеться до редакції „Проблем“ — все полагодить дискретно й учас! Адреса: Praha IV.—11 Pošt. schránka.

O B S A H: Surmač: Projekt hynky probojevky. — J. Boršoš-Kumjatskyj: Basně — I. Irljavskyj: Ukrayina. — I. K. a M. Riško: Basně. — Dr. S. Rozsocha: Slib vykonan — ted k praci. — S. Ladurskyj: Křížacký podstup. — I. Stec: Ke charakteristice „Zemli i Voli“. — Studentský věstník. — Ruch mládeže. — Kronika. — Různé zprávy.

ПРОБОЕМ

часопис закарпатської молоді. —
Виходить 1-го кожного місяця. —
Редактує редакційний кружок. — Передплата в ЧСР: річно 10—кч, ціна по однокількох числах 1—кч, за границею річно 1 ам. долар. Число чекового конта 201.699.

Vydavatel: Dmytro Halaj, Praha XIX., čp. 538. Odpovědný redaktor: Jurij Konyū, Praha XIX., U nové techniky čis. 23. Novinová sazba povolena řed. pošt. a tel. v Praze č. 82.649 IIIa 1937. Podávací pošt. úřad Praha 11. Adresa redakce a administrace: Praha II., Sokolská tř. 46. Tiskárna František Loos, Praha XII., Americká 41. Всякі листи просимо слати на:

PROVOJEM

časopis zakarpatské mládeže. — Vyčází 1. každého měsíce. — Rediguje redakční kroužek. — Předplatné v ČSR: na rok 10—kč, cena jednotlivého čísla 1—kč, do ciziny ročně 1 am. dolar. Číslo šekového účtu 201.699.

Adresa: PROVOJEM, Praha IV.—11. Pošt. schránka.

č. 9.

Prof. O. Ondrejčka

Praha II
ve směřování 274

*БІЛЗИ
Урек
Рада IV
Академія*

ПРОБОЕМ

ЧАСОПІС
ЗАКАРПАТСЬКОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ V.

ЧИСЛО 2-3.

ПРАГА

лютень-березень

1938.

Начальний редактор: Др. СТЕПАН РОСОХА.

Др. С. Росоха:

Взірець, програма й дороговказ...

ан. Шевченко

„Караюсь, мучуся,
але не каюсь!“

• • •

„Всвоїй хаті, своя правда
І сила і воля!“

• • •

„Вставайте, кайдани
порвіте!

І вражою злою кровю
волю окропіте!“

Одиноким і вічним ваїцем для нас — української молоді — є й буде ТАРАС ШЕВЧЕНКО: Найбільший Геній і Син Українського Народу, що хоч виріс у жахливих умовах життя під жорстоким мо-

сковським режімом, на дні соціального вивиску, закріпощення й поневолення, а всежтаки не зломився у своїй життєвій боротьбі й не пішов на службу ворогів, не пішов ані за Марксом і Енгельсом, що саме тоді вели свою пропаганду класової боротьби й проголосили свій „Комуністичний маніфест“!

Т. Шевченко пішов в рідним Українським Народом, бо він своїм пророчим духом відчув ту правду, що соціальне поневолення Українського Народу — це наслідки національно-політичного поневолення України звімцями. Він зрозумів, що істина життя лежить у вічній боротьбі за перемогу. Тому він кидає іскру протесту й боротьби у народну душу. Немилосердним бичем свого гніву поборює Юд, тих „донощиків і фарисеїв“, що запродались ворогам. Т. Шевченко хоче, щоб ціллю життя кожного українця була праця й служба Україні аж до самоваперечення. Бути до кінця неаломним — його тверде бажання. „Караюсь, мучуся, але не каюсь“, кидає він сміло в очі катів. Він, що тільки 9 літ перебув „на волі“, під пильним жандармським оком. Але не вгнувся, не подався, не каявся й не покорився!

Тоді, коли все кругом умирало з страху — Т. Шевченко підійняв прapor боротьби. Немовгрім пролунав по всій Україні його могутній поклик „Борітесь — поборете!“ І затримтів високий Кавказ і сірі Карпати, стріпнулось сине море й затримтіли в смертельнім страсі всі царі й кати, захиталися в своїх основах усі тюрми! Немов Прометей проти богів — став він сам один проти всемогучого тоді царя й Москви й... переміг!

Прометей приніс з небес на землю полум'я вогню, а Шевченко — своє вогненне слово. І воно зробило чудо! Він вбудив ним в могилу усю нашу минувшину. Воскресив гетьманів і славне козацьке військо. Переніс думку свого народу в ті часи, коли твердо ставилось справу: „Добути або дома не бути!“ та „Згину, а не вдамся!“ Т. Шевченко влив у жили народу нової живої крові й вогню, воскресив у душі віру й указав шлях у велике Майбутнє!

У своєму „Кобзарі“ Т. Шевченко подає Українському Народу програму й намічає шлях на цілі століття. Він розвогошує, що тільки ві збірного вусилля всіх верств Українського Народу, що лише в труду цілої Української Нації зродиться її Воля! Що тільки в своїй хаті може бути своя правда, сила й воля І що одинокою правдою є власна Нація та її добро й що людина може знайти щастя тільки у віданні і всесцілій службі своїй Нації до останнього!

* * *

Нині згадув Т. Шевченка цілий український світ. Але гідно вшанувати Його пам'ять можна тільки ділами й то великими ділами, — тільки сповненням Його заповіту.

Вставайте! — вже майже сто літ кличе Його Дух до народу й жде, коли народ сповнить Його заповіт? Коли „пірве кайдани“? Коли вже „понесе з України кров ворожу?“ Коли вже спомянемо Його „в сімі вольній новій“?

Здавалось тому 20 літ назад, що вже ось-ось сповняться всі Його пророцтва. Бо повстала Україна, „заговорив і Дніпро і гори і потекла

сто ріками кров у синє море". І тоді ім'я Шевченка панувало всюди. І міста й школи, полки й армія носили його й з ним ішли до бою!

А сьогодні... навіть пам'ятник на Його могилі аруйнували кати москалі й знову панщину привернули. Сьогодні вже й Иого Кобзар не тільки палять і конфіснують, але перекручують і фальшують. Але не сфальшують і пічим не єбуть Його безсмертного Духа!

Нині в темну глуху ніч неволі повстас знову Його Дух над Українськими Землями й кличе до чину, до сповнення заповіту!

Іван Ірлявський:

П Р И С В Я Т А.

Для Тебе, о крайно срібна,
галузко славної землі,
для вас, верхи Карпат безхлібні
приношу ці слова прібні
і добродушні й злі.

Бо бачу, як приходять хмари,
встають холодні буруни,
щоб знов навіяти примари
і відновити давні карти
з вітрами до весни.

Та в бурі білій цій, суорій
дивлюся, як кипить життя,
а юнакам у жилах порив,
як будяться прокляті гори,
Крайно золота!

Виходять лицарі-титани
на зустріч бурям перепон,
не спиняте їх зневіри рани,
бо мрія їх бліскуча манить,
та мрія — рідний трон.

О, тіштеся, Карпат корони,
за всі недуги й зла свої,
бо йде час уривчастим тоном,
накреслюючи нам закони
великої сімї.

Ю. Боршош-Кумяцький:

З И М А.

В заметах снігу іскряться гори,
Мов діаманти вбрали ялици,
Студеним сріблом покриті бори,
Де люто виуть вітри й вовчиці.

Гори в ледових сяють шоломах,
Бурхливі ріки в леди одіті,
В гуцульських горах пімста, у домах
З вікон гнівно зиркають діти.

Немає смутку на Верховині,
Гуцули мають серця суорі,
Мов біле пекло — тут чорні тіні
Жорстоко з вітром ріжуть простори.

*Та вже недовго бути морозам,
В блакитних горах сонце все вище.
Весна поламле з леду занози,
І встане воля над все миліша.*

Микола Рішко:

* * *

*Задзвонить даль,
Червоний місяць згасне
І сонце золото-хрусталь
Осле ранок ясний.
Всміхнеться ліс і вся земля
Загойдаєсь розкітлим віттям
В обімах соняшного дня.*

*Широкий вітер
Заграє в струни стиглих колосків
І ситий подих ярої пшениці
Вгасить жагу й алікує біль віків.
І гордий усміх на вогненних лицах
І владна пісня зоряних степів
Дух нації розбудить
Та сколихне низи і гори.
Так вірю — завтра жнива будуть,
Замають праведні прaporи
І ващебече даль
Під сонцем золото-хрусталь.*

Ф. Могіш:

* * *

*Ось без пісень прощальних журавлиніх,
без щебету безжурних ластівок —
пливуть у безвісти німі години,
Йде день за днем, немов за кроком крок.*

*А ти, неначе човен хвилі течій,
лишаєш дні і в дальшу путь!
І знову на твоїх незломних плечах
нові дні в нові роки ростуть.*

Василь Сурмач:

МОЛОДІСТЬ.

*В моїх очах горять вогні таємні,
Між мязами кипить гаряча кров
А серце молотом важким — любов,
Що бе у грудях поривом неземним.*

*I я, крів мантию кріавих днів
Іду хижакицьким кроком тихо, злісно,
В німий простір, де тхне спокоєм, плісню,
І ширю свій повстанчий, юний спів.
Пливуть із струн бурливій акорди,
Немов гірська запінена ріка...
... А чорний степ — покрили дикі орди,
Тремтять в загравах хмари, і земля...
А я живу незламаний, і гордий,
Благословлю бурхливе це життя!*

Прага 28. I. 1938.

М. Ігнатишин:

Українська молодь на сторожі.

На всіх українських землях іде важка боротьба за національне й політичне визволення українського народу. Боротьба проти насильства ворогів. Боротьба народу, що має славні традиції, тисячелітню історію й культуру. Боротьба народу, над яким у ХХ столітті вчинено насильство, коли знищивши його державу, вороги поділили його між собою й поневолили.

Боротьба йде на всіх фронтах. Перед веде українська націоналістична молодь, що йде на пробій проти насильства, шибениць і тюрем. Українські націоналісти жертвенно віддають своє життя за визволення українського народу. І тюромами вороги не можуть відстрашити українців від боротьби за визволення. Жертви велиki! Але жертви українських героїв наближають перемогу українського народу над ворогами! По східній великій Україні українська молодь геройчно відбиває навали московських бандитів, які силкуються виморити голодом і винищити розвстрілами українських дітей і жінок. Про пустощення москалями і жидами України розвстрілами, тюромами, розбійницькими грабіжами, висилками українців на смерть в Соловки й Сибір можна списати цілі томи. В Галичині суд за судом. В Луцьку відбувся процес проти 42-ох українців за приналежність до О. У. Н. (Організація Українських Націоналістів), яких ляхи засудили разом на 133 роки тюрми. За співання українських національно-революційних пісень ляцьке староство в Бережанах засудило вязницею 6 дівчат в села Конюхи. Ляхи роблять труси в українських читальнях і хатах українських селян та інтелігентів. У Городку Ягелонському за співання на стрілецькій могилі українських національно-революційних пісень ляхи засудили 13 українських молодих селян кожного на місяць вязниці між заудженими в й чотири дівчини. Подібні події бачимо в Румунії на Буковині й Бесарабії. Румунський воєнний суд у Чернівцях засудив українського студента Григоровича за висвистання румунського гімну. Українським священикам і учителям румуни закають сходитися з українськими селянами й робітниками в особистих розмовах і силують говорити

Й писати румунською мовою й міняти українські пріавища на румунські. Українських селян судять за співання українських пісень, а за ношення жовто-синіх відзнак і бути за ношення українських вишиваних сорочок.

Як бачимо в національній визвольній боротьбі беруть участь всі верстви українського народу. Почавши від студентства, молоді, селянства, робітників, учительства аж до священиків. Це є зарукою повної й недалекої перемоги Української Нації над усіми її ворогами!

Осип Гойчук:

Чого прийшли комуністи на зізд до Ужгороду?*)

Генеральною помилкою зізового комітету було, що допущено комуністів, цебто посла Борканюка виступати з промовою на зізді. Комуністи не спричинилися до збільшення ні до величності зізду, але до його пониження. Борканюк дешевим способом виголосив свою комуністичну айтку. До того ще „націоналіст“ В. Гренджа-Донський присвятив тій айтці найбільше місця в „Українському Слові“.

Комуністи, як деструктивний елемент, прийшли на зізд, щоб потім на просвітницьких діячів кидати болотом й робити доноси. „Карпатська Правда“ пише про „киринників“, „фашистів“ і денунціює: „Як можна було дозволити Рогачам, Росохам, Грицям, щоб з трибуни зізду розперізувалися з націоналістичною тровлею... Як можуть дивитися демократичні круги (що за „дипломатичний“ термін, а не просто поліція чи жандармерія!) Чехословачини на цей зізд і взагалі на „Просвіту“, коли преайдія зізу мовчки ставилася до цієї тровлі“.

Прийшли, щоб нам сказати, що „кожний громадянин, як хоче, так хай називається“ і що „спори за мову не є найважнішою проблемою нашого народу“. Віримо „товаришам“, що в важніші проблеми; хочби й та, про яку сказав Ленін: „Апределені вплоть до атделенія“, що після „товаришів“ звучить: „Існує Радянська Україна, як невід'ємна частина великого Радянського Союзу“, або по нашему: стогне „Радянська“ Україна під пятою московської дичі!

Прийшли, щоб заявити, що „ні російський народ, ні радянська влада, ні комуністична партія не хотуть, щоб ми цуралися своєї мови, бо червона Москва не потребує, щоб на Закарпатті насильно навязували українському народові російську мову“. Тому вони боротимуться за „рідне слово“, щоб ним могли сіяти між нас бацилі „народного фронту“ та іншу отруту червоної Москви.

Прийшли, щоб вникнути в наші ряди й щоб, по випробованій методі Фенцика в читальнях Духновича, зробити з наших читалень гнізда московсько-большевицької зарази.

Але ми, українська молодь, стоїмо на сторожі. Своєчасно та належним способом дамо відсіч цій заразі. А комуністичним агентам покажемо, що їхнє місце на московсько-жидівськім смітнику!

*) З браку місця не могли скоріше вмістити!

Німчук борониться.

„Вперед” — орган чсл. соц.-дем. партії в Ужгороді, писаний українською мовою, приніс в З. числі статтю підписану п. Дмитром Німчуком, що заразом там фігурує як „відповід. редактор”, п. з. „Фашистівські привокації”(?) на помітку в „Пробовім” (ч. 1): „Для чого від (Німчук) до Головного Виділу „Просвіти”? В своїй обороні висуває п. Німчук такі(!) „аргументи”: „вічні студенти, недоучки, дорослі дітваки, лінлюхи” та всякі інші безличні лайки. А щоб додати своїм лайкам поважного тону — бере в оборону „Просвіту”, мовляв і на неї кидають „підозріння”(?) та зневажають і інших заслужених людей.

Що в помітці сказано — відповідає правді! (Маємо докази!) Але питаемо п. Німчука: 1. Чи має він право називати високошкільних студентів „недоучками”, він, що не має закінчені навіть елементарні школи. 2. З яких мотивів фальшиво інформує громадянство, що „Пробовім” видають „вічні студенти, недоуки” й т. д., коли фактом є, що „Пробовім” видають українські студенти, що в своїх студіях поступають з успіхом! (Можуть це потвердити школи, які вони навідуєть!) В іншім разі українське високошкільне студентство в Праї, Брні, Братиславі й всюди інде не йшло б з „недоучками”, бо вважало б то для себе понижуючим, а пішло б за п. Німчуком, чи (ліпше сказати) за його „соудругом” п. Кекусом! 3. Коли, де і як допоміг п. Німчук українській молоді? Скільки в неї помістив до „больничних асекуровень”, що знаходяться під диктатом соц.-дем. партії, де й він є старостою? Бо ж всюди там сидять жиди, чехи й мадяри! 4. Чи має він право називати себе „заслуженим” для української справи, коли він служить чеській партії?

Припускаємо, що можливо дехто з наших дописувачів гостро скритикував деяких наших заслужених громадян. Але при чим тут п. Німчук? Ціле Закарпаття анає, що п. Німчук до заслужених людей ваагалі не належить! І таке хитре перепачкування себе між заслужених людей є просто побурююче! В попередній каденції свого членства в головнім виділі „Просвіти” п. Німчук не лише не сповнював своїх обовязків, але свідомо бойкотував всі засідання гол. виділу й демонстративно не появлявся на них. Де ж та заслуженість для „Просвіти” й української справи? Може в тій ролі, яку відіграв п. Німчук у справі викинення цілого ряду українських, дійсно заслужених, членів соц.-дем. партії, чи в голосній справі бр. Ревай? Чи може п. Німчук похвалитися, крім довірря п. Кекуса, дійсним(!) довіррям хоч одного українця члена тієї ж самої партії? Бо ж є просто нотарично відомим фактом, що українці, члени соц.-дем. партії на Закарпатті просто ненавидять п. Німчука! За що? За заслуженість? Можливо! Але яку?! От у тім і причина чому п. Німчук не має право говорити про свою заслуженість для української спрати ваагалі, чи хоч би навіть у соц.-дем. партії. Чому ми „доаволили” собі написати, що Німчук інформув Кекуса, справа ясна. По чийй стороні став п. Німчук у конфлікті Ревай-Кекус? По стороні Кекуса! Хіба недостаточна підстава для нашого підозріння?

В цій справі дістали ми рівнож і листа від централі „Просвіти“ в Ужгороді, яка стверджує, що п. Німчук був „вибіраний“ і до всіх попередніх виділів, але не написано, як він проявляв свою активність і не написано того, що він навіть на засідання не ходив. Ачей же цього заперечити не може й голова п. Др. Юлій Бращайко й цілий попередній виділ хай ствердить: скільки разів п. Німчук появився на засіданні попередньої каденці? Отже де та активність і васлуженість?

Віримо гол. виділу й зрештою самі знаємо, що наше Т-во „Просвіта“ не має нічого в своїй діяльності, що могло б спеціально затаюватися. Але й у культурних справах є моменти, про які треба залишувати певну дискретність. Тим більше, що „Просвіта“ має ворогів, що стараються поширити їй у чисто культурних справах! Тому ми рішуче спростовуємо твердження п. Німчука неначе б ми ставили „Просвіту“ в „підовріле становище“. А робити нам такий закид, чи не пахне це провокацією? А з нас, українців, хтось знає, що обговорюється в чеських, мадярських, жидівських і т. д. товариствах? Відомий усім узус „довірочних засідань чи сходин“ практикований у всіх (і неукраїнських) товариствах. Чайже й ми маємо право обговорювати свої справи самі й між своїми!

Головний виділ агадує ще у своїм листі, що п. Кекус не відмовляв „Просвіті“ в своїй підтримці, коли „Просвіта“ того потребувала, а ми скавали б, коли чинники „Просвіти“ до нього зверталися. Віримо цьому, бо ще бракувало б, щоб п. Кекус, який існував на Закарпатті, як і ціла його партія лише завдяки українським голосам, відмовляв центр. культурному Т-ву тих же українців у його найістотніших культурних потребах. Це ж була б просто бевличність, але чи це робив п. Кекус щиро й радо, то ми про це доволимо собі сумніватися.

Так, у скороченні, виглядає „активність“ п. Німчука в „Просвіті“ і його „vaslуженість“ для української справи. Оскільки п. Німчук бажає собі, можемо подати більше. Матеріалів маємо досить!

Л и с т и.

I. Посол чсл. аграрної партії Зайць проголосив був у чсл. парламенті (видрукували „Подкарпатське Гласі“ а дня 24. 6. м. р.), що метою чеських урядовців на Закарпатті не є виключно переведення цілковитої чехізації закладанням чеських шкіл для українських дітей. Бо ж у 720 чеських класах на Закарпатті находяться виключно чеські діти(?)! Українські діти бувають засадно відкинені!

Цю очевидну неправду п. Зайця взяли до відома лісник Міхалець і жандарм Ледвіна тоді, коли по наказу з гори (після слідства окружної жандармерії з В. Березного), управитель чеської школи українські діти, записані відомими способами до чеської школи, нагло повикидав. Чому це сталося, не відомо. Знаю тільки, що Ледвіну відси перемістили до Перечина (заслужив ліпше місце), де знову продовжує своє. А в п. Міхалця дуже болить голова, що його „Брабечка“, однісеньку чеську дитину в Люті, учать тільки два чеські учителі, а не три! Він в не

тільки добрим сторожем „демократичної“ свободи, але також вірним службовцем лісної управи в Люті, бо так „совісно“ виплачує робітникам їхню мозольну платню, що лісна дирекція в Ужгороді вже 4. місяць висліджує його „солідність“.

Люта вже пробудилася. Нема вже тут рабів. Ви чули виразне проголошення українців-лютіян: Геть з чехізацією, геть з московофільством, геть з млином численних народних соціалістів! Ми свідомі свого я! Добре відчуваємо вашу чорну працю!

Обсерватор.

ІІ. З нагоди Різдвяних свят і Нового Року — ми, члени гуртка „Пробоєм“ і філії Українського Національного Обєднання в Вал-Д'ор Квебеку в Канаді, шлемо Вам Брати націоналісти на Закарпатті дружній братерський привіт. З дорогою, нам українцям, часопису „Пробоєм“ бачимо, що які труднощі Ви поборюєте, щоб засіяти між наш народ зерно світлої ідеї українського націоналізму — визволення. Тому ми з Вами. Без різниці, де б то ми не жили, сини великого Українського Народу. Ми духом з Вами. Ми ділом з Вами. Ми йдемо на зустріч Вам, щоб внести спільно той боєвий клич Сурми за визволення, щоб зажити вільним життям на широких розлогих низах України. Тоді заспівавмо радісно: Слава во вишніх Богу, а мир в Україні!

Христос родився — Слава Україні! Остаемося в націоналістичним привітом!

За провід: 29. 12. 1937

M. Сльвашай, голова.

I. Леник, секретар.

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

Союз Підкарпатських Українських Студентів у Праві.

В Різдвяних Святах члени Союзу вібрали 260—КЧ на фонд князя Корятовича й здобули 4 нових членів. Відбулися 3 членські сходини. 21. січня заложений музичний кружок, що 25. березня виступить під проводом т. Калера в Радіо. 9. II. ц. р. Союз виступав у Луцерні в народніми танцями в користь бідних дітей, де здобуто I. ціну за українські народні танці й убрання. 31. січня, 7. й 14. лютня т. Dr. C. Росоха прочитав для чеської публіки реферати про національні й мовні відносини на Закарпатті. I. III. Союз знову виступить з українськими націон. танцями з нагоди міжнарод. вистави фотографій танцю, ритміки й гарного руху перед вираною публікою. З Українською Акад. Громадою відсвятковано 22. I. свято Української Державності, 29. I. свято Крут, а 19. II. свято Басарабової.

Академічний абстинентний відділ

Краєвої централі абстинентів Закарпаття в Празі.

27. II. відділ відбув членські сходини. Обговорювано значення абстинентної принципіальності й про методи боротьби з алькоголізмом між українським населенням на Закарпатті.

Український високошкільний спорт.

Студентська футбольова одинадцятка відбула 24. II. свої сходини. Рішено взяти участь у весняних змаганнях високошкільного футболу.

Нарікання в на дреси й копачки. Деколи грач мав обидві копачки ліві, або одну розбиту, або 5 цм. довшу. Українське громадянство могло б зрозуміти значіння пропаганди українського імені спортом і прийти на допомогу грішми.

Товариство Українських Католицьких Студентів у Празі.

Управа Т-ва рішила гідно відсвяткувати 950 літній ювілей хрещення України найбільшим українським князем Святым Володимиром Великим, якого українська-кіївська держава граничила з державою чесько-моравською й до якої належало й Закарпаття.

Товариство Українських Католицьких Студентів у Братиславі.

15. I. ц. р. відбулися загальні збори Т-ва. До управи вибрано: голова — Г. Нірова, прав., заступ. — М. Товт, мед., секр. — І. Лях, мед., скарб. — І. Попович, мед. Ревізори: І. Ройко, прав., і П. Печкан, прав. Збори вибрали почесним членом Т-ва о. дир. А. Волошина. Т-во м. ін. відсвяткувало ювілей проголошення Діви Царицею України, а тепер приготовляється відсвяткувати 950 літній ювілей хрещення України.

Збори Закарпат. студент. колеї в Празі.

7. лютня відбулися т. зв. загальні збори студ. колеї. Вистачить про них прочитати статтю в фенциківськім „Путі“, щоб впінати капську голоту взагалі, а головно московофілів-студентів і їхню дику алобу та садистичну ненависть до українців. Тому хай ніхто не дивується, що українське високошкільне студентство в рішуче проти якої будь угоди з московофілами.

— Р У Х М О Л О Д І —

Нові гуртки молоді „Пробом“.

Повідомили нас, що українська народовецька молодь закладає свої гуртки „Пробоем“ у Кобилярах, Гайдоші й Комарівцях. Закликаємо провідників гуртків, щоб вактивізували чинність гуртків у напрямі самоосвіти членів і піддержки часопису „Пробоем“.

Самоосвітній гурток „Рідна нива“.

Заснований у Торуні при чит. „Просвіта“. Організатором є торговець п. Михайло Нигра. Члени платять місячно 1.— кч і сходяться кожної неділі й працюють над власною освітою. Молоді в науці допомагають місцеві учителі: І. Шандор, І. Олас і Е. Бокотей.

З А Я В А.

Довідався, що редакція „Календаря Робіт. Академії“ в Ужгороді помістила мій вірш. Тому, що це противиться моєму світоглядові й обчернює мене в очах української народовецької молоді, — заявлюю, що редакція зробила це без моєї відома й згоди. Я в соціалістичними календарями й взагалі з цілою соціалістичною пресою не маю й ніколи не хочу мати нічого спільногого!

Василь Сурмач.

20. II. 1938.

ХРОНІКА.

Закордонні гроші на „руssкіе“ підручники.

„Руснарголос“ подає, що крім 40 тисяч, які дав краєвий уряд на підручники, вплинули ще більші суми з закордону на „руssкіе“ книги. Потім нещасні московські емігранти будуть вигукувати в кацапських газетах, що українцям допомагають німці!

Общество Духновича розвалюється.

Кацапські газети пишуть, що Общество Духновича вже від 1934 р. не платить довги, а багато тисяч, мовляв кудись подів Пішта Бачай. Зполітизоване Общество знаходиться в конкурсі. Оскільки ще не піддержать московофілів усякі субсидії в КЧ, злотих, пенгах і німецьких марках, то вже цього року загибель Ім. Але це й так не мине їх, як тільки освідомиться українське населення на Закарпатті.

Кацапи брешуть.

Московофільська преса розписалася, що голосування випало на 73%, в користь московської мови, а за українську, мовляв, тільки 26%, і наводить, що з 486 шкіл голосувало за московську(?) мову 314 шкіл, отже 64%, а не 73%. За українську мову голосувало 115 шкіл, а 55 не голосували й осталися при старих книжках, то є при українських, разом 170 шкіл, що робить 35%, а не 26% як пише кацапня. Але ми певні, що при другім плебісциті(хочби вже завтра провів його Шк. Реферат) людність на 100%, прийме українські книжки, бо аж тепер українці побачили як їх кацапня обдурила з „руssким язиком“ всякими підступами й брехнею!

„Пейте карпаторусскую водку“!

Така премудрість, написана великими буквами, знаходиться в числах — за чеські гроші видаваного, а московськими емігрантами писаного — „Рус. нар. голоса“. Чому ті писаки силують українців пити паленку? Тому, що вони знають, що почва людність затуманюється й біdnіe, а жди багатіють. Такий гаражд бажають нам „руssкіе“ зі своїми союзниками. Признаються до мадяронства й реакції.

Кацапські газети („Карпаторусское слово“) пишуть: „Мадярський гнет оставил нам в наследие массу мадьяронов-реакционеров, которые сейчас примазываются к русско-му культурному течению“ й що „в русском лагере она (реакція) численнее“...

Московофільське вчительство.

Це вчительство на сліпо йде за Піштом Фенциком. З того при-воду біdnій Василенко покинув секретарство в о-ві московофільських учителів, хоч думав, що за „плебісцит“ зроблять його вождем.

Вас треба вивішати.

„К. Правда“ пише, що в Майдані зайшов екзекутор до крамниці Кац Можеша й на присутніх людей почав кричати й лаяти, що мовляв не платять дань. Люди відповіли, що платять дуже чесно. На то екзекутор вискочив і закричав: „мовчіть я знаю вас. Вас, русинів, треба б усіх вивішати“. Як видно велика „братерська“ любов, але що скаже на це Краївний уряд?

„Рус. нар. голос“ крутить...

Появленні брошури „Українець чи русский“ московські емі-

іранти сильно налякалися, що людність прочитавши її скоро пропаде від прожене московських зайдів-баламутів, тому москалі почали крутити. Всадили величезну статтю, щоб „збити“ правдиві твердження згаданої брошури. Там наявиться українське слово „брехня“, що по-московськи значить „вранье“. А московські емігранти витягають проти того „аргумент“: „Собака брешет, — общерусское выражение“. Гаспада! не только собака брешет, — но і Ви! Але „крути-верти, прийдеться вмерти!

Фенцик — „Вовк у овечій шкурі“.

Розписались всі закарпатські газети й суд признав, що Пішта Фенцик теперішній „вождь русів націоналістів“, що в 1918 р. давав поради мадярам, щоб „кіппуєт єс гуорсан“ змадяризувати нас. Тепер Фенцик ваяв маску „русско-сти“, щоб під нею допомогти чеським фашистам (з якими мав союз) „snadno а гучнě“ зчехізувати українців на Закарпатті!

Фенцик і гроши!

Кацапські газети обвинувачують Пішту Бачія, що не передав обществу Духновича 50 тисяч корон.

Нечувана цензура!

Ужгород. „Свобода“ (ч. 7) в оригіналі передруковала статтю з „Лідовіх Лісту“ (ч. 28), а ужгородська цензура сконфіскувала ту статтю аж на двох місцях. Тепер хай хтось посміє сказати нам, що в числі республіці всі рівні й однакові права мають!

Провокація чи відкрите признання?

„Недельні ліст“ в 26. XII. 1937 приніс статтю з величезним надписом „Podkarpatská Rus — наši

будовці kolonie“. Так пише орган Стржібрного з яким у союзі в Фенцик. Що скажуть на це т.зв. „руські націоналісти“?

„Недельні Ліст“ тільки підтверджив думку, що чехи бажають перемінити Закарпаття в свою колонію. Але до цього не допустимо!

Гідно відсвяткуймо 950 ліття хрещення України св. Володимиром Великим у Київі.

Мусимо добре приготуватися до так важного українського релігійно-національного свята й недопустити, щоб москофіли спрофанували його. „Просвіта“ повинна взяти ініціативу в свої руки й спільно з церквою (і православною!) та всіми українськими товариствами спільно приготувати масове й величаве відсвяткування 950 літнього ювілею хрещення України. Це свято мусить бути ще величавіше, як свято минулого року в честь Пресвятої Діви — Цариці України!

„Українське Слово“ два рази тижнево!

Хоч ми невповні згоджуємося з тактикою редакції „Українського Слова“ щодо української національної політики, все ж таки, витямо почин видавництва „Українського Слова“ й закликабмо все національно-поступове українське громадянство — належно підтримати його.

„Народня Сила“ застановлена.

Надійшла відомість, що державна прокуратура в Ужгороді застановила була орган української партії „Народну Силу“. Бо „Народня Сила“ писала про москофільську сваволю на Закарпатті й відкривала підступи й об-

манстива москофілів при всяких їхніх виступах проти українців на Закарпатті. Але проти полонофільського Фенцикового „Путя“ та інших кацапських гает SS-и законів не існують, хоч до крайності побурюють українське населення Закарпаття!

— СВІТОВА ПОЛІТИКА —

У світі страшне напруження: Америка відголосувала новий міліард долярів на зброєння. В Англії відступив мін. закорд. справ Іден, бо не згоджувався, щоб влада негайно зробила пакт з Італією. Почекали будувати найбільші кораблі світа. В Єспанії комуністи зі своїми військами в розпушці. Ген. Франко напирає з усіх боків. Націон. війська здобувають все нові території. Італія затрівожена прилученням Австрії до Німеччини й намагається навязати звязки з Англією. В Німеччині вже й армію Гітлер захопив у свої руки. Фактичне прилучення Австрії до Німеччини започаткує стрічкою Шушніга з Гітлером, що 20. II. ц. р. явно проголосив, що не думає зректися 10 міл. німців, що живуть за кордонами Німеччини. Світові погрозив „залізом і крицею“. Дипломати СССР втікають куди хто, тільки щоб оминути московсько-жидівське варварство. В Японії розпущені всі партії й створено одну національну, щоб одноціло підперти японські війська, що застрашаючим способом розгромлюють китайців і нищать їхні міста.

Величезні зброєння й світове напруження назначають, що нова світова війна на овіді. Глядім, щоб нас не вискачила неприготовлених!

— В У К Р А Ї Н І —

На Східних Українських Землях московсько-жидівська дич веде звірячий наступ на українство. Але українці, під прaporом націоналізму, ставлять сильний відлір. Почавши від українських робітників і селян включно до „радянських“ українців-дипломатів і консулів — українська нація бореться за свою невалежність і соборність. Доказом того в слова був. військ. посла в Букарешті Бутенка, що проголосив їх 20. II. ц. р. у Римі до радія, де м. ін. заявив, що „працюватиме до кінця життя за невалежність України!“

На Західних Українських Землях у Галичині поляки дальнє судять молодих українських націоналістів за принадлежність до ОУН. В Золочеві засудили 54 українців. В парламенті польські посли грубо образили нашого найбільшого українця — князя української греко-кат. церкви — митрополита графа Шептицького. Цenzура закавала вживати назву Галичина, галицький і хоче, щоб українська преса вживала назву „Малопольська“. На Волині силують православних українців приймати рим. кат. віру й польську народність. Але це все тільки скріплює українців у Галичині й Волині й зливає їх у крицеву цілість, що знищить польське насильство й започаткує повстання Самостійної

Соборної Української Держави. В *Буковині* й *Бесарабії* румуни за-
крили всі українські часописи й заборонили досилку української преси
в закордону. На *Закарпатті* держ. прокуратура застановила була
часопис „Народня Сила“ й сконфіскувала цілий наклад збірки поезій
Ю. Боршоша-Кумятського: „З наказу роду“.

Нові українські видання й часописи.

Вийшов І. т. „Нарисів в соц.-госп. історії Підкарп. Руси“ проф.
Мицюка, що обіймає від $\frac{1}{4}$ XVI. в. до пол. XIX. 18 ілюстрацій, 390 ст.

Учительська Громада видала брошуру „Українець чи русський?“
Друга частина незадовго вийде в друку. Брошура дуже цінна й є великою запомогою для усіх у боротьбі з політичним московофільством.

Др. Дм. Стасюк, Чернівці, вул. Петровича ч. 4, Румунія, видав у перекладі на українську мову „Світові заговірники“ — Протоколи сіонських мудреців та їхню історію. Книжка надавичайно цікава. Допоручаємо її всім прочитати, щоб кожний знат: як і якими методами воюють проти цілого християнського світу „вибраний народ“! Замовляти у видавця. Ціна 30 ам. центів.

Вже вийшла у квартальному „Вістника“ книжка Дм. Донцова: Де шукати наші традиції? Ціна 1'50.

Львівське видавництво „Дешева книжка“, що видає конче потрібний кожному народному працівникові „Самоосвітник“, видало вже книжечки: Рузельт, Ганнібал, Наполеон і Джінгісхан.

Щоденник „Новий Час“ приносить кожний місяць у ашитках „Всесвітню історію“. Дотепер з'явилася „Велика історія України“, „Історія українського війська“ та „Історія української культури“. Точні передплатники платять тільки порто!

Вийшли нові націоналістичні часописи: „Геть з большевизмом“, Львів, вул. Гродзьких I. III. п., річно 7 ал., а в Бравилії „Наш напрям“, Куртиба-Парана. Потім у Львові вийшла I. книжка літ.-наук. місячника „Вість“, вул. Куркова 8 м. I. Річно 10 ал.

У Брні видав Т. Монюк на правах рукопису вже третє число час. „Єдність“, орган української самостійної соборницько-державної думки. Густопече у Брні, річно 24 кч. У Загребі вийшов „Вістник“ українського товариства „Просвіта“.

ВИДАННЯ ПЛАСТОВОЇ ЛИСТІВКИ.

XIV Курінь Українських Старших Пластунів і Пластунок у Прагі в останнім часі застивував своє членство й на зовні проявив — багатьома виступами свою корисну діяльність.

З новим роком видає пластову листівку. Проект (дереворит) виконав художник М. Михалевич. На листівці представлений пластун, що йде нестримно вперед через гори й скелі... Для нього немає небезпек. Творить Чин. І в мистецтві треба відтворювати експанію, змагання. Листівка виконана гарно. Ціна 50 сот.

Замовляти на адресу: Marusja Hrusyk, Praha-Nusle, ul. 1 listopadu 12.

Літературна нагорода.

З нагоди ювілейного року часопису української народовецької молоді „ПРОБОЄМ“ збираємо гроші на літературну нагороду для трьох найліпших літературних творів, що вийдуть друком у ювілейнім році „ПРОБОЄМ“ 1938 з під пера закарпатського українця. Висота нагород буде залежати від скількості грошей, що вплинути на ту мету до редакції. Приймаємо й найменші датки! Поступіть всі на роабудову української літератури на Закарпатті. Оцінку творів переведемо через анкету.

Далі студенти зложили по 25—Кч: С. Бреза, А. Гарасевич, Ю. Цибух, О. Скальський; по 10—Кч: С. Бора, С. Бокотей, М. Ігнатишин, О. Кукуч, М. Лис, С. Лозан, І. Павлик, М. Родак; 7—Кч: М. Чопик; по 5—Кч: І. Анчюк, С. Тергуріч, А. Деха. Разом Кч: 202—Попередньо Кч: 315—Всього разом Кч: 517—А хто буде слідуючий?

Від редакції.

Знову вказуємо шановним читачам на їхніх адресах суму, яку довгують до кінця 1937 р. Просимо негайно вирівняти свої залегlosti, щоб не мусіли висилати пригадування. Признайте вже раз, що за відбираній часопис мусите заплатити! Про евент. неточності — повідоміть!

Приложені чеки також використайте при пересилці добровільних датків на „Літерат. нагороду“!

Листування.

П. Залізняк і М. Сливка: в слідуючім числі.

Дописувачів просимо, щоб писали річево й учас і щоб не брали нам за але, оскільки не встигаємо вдержувати з ними сталий зв'язок листовно.

Кольпортерів просимо не давати нікому на кредит більше як одне число. Гроші, по роапродажі числа, негайно посилайте видавництву.

Прихильників просимо, щоб підтримали видавництво „Пробоєм“ як морально так і матеріально, головно тепер, коли з усіх боків наступають на наші національні святощі чужинці й усякі „свої“ прислужники інтернаціоналізму.

Етата: В ц. р. I. числі „Пробоєм“ у вірші В. Сурмача в 3. ряд. агори замісць „прадідів“ має бути „предків“.

Всі на пресовий фонд!

Хто жертвувє на пресовий фонд 100—Кч (і ратами, але мусить наперед заслати редакції заяву), стається основуючим членом часопису української закарпатської молоді Пробоєм. Всім іншим ширя подяка.

Жертводавців в певних пригодах не публікуємо!

Adresat Verkápol

Кожний повинен запрепнумерувати найбільший і найбільш поширенний ілюстрований український національний щоденник

„НОВИЙ ЧАС“

Чвертьрічна передплата в щомісячним додатком „Всесвітня Історія“: 65 кч. Адреса: Львів, вул. Костюшка ч. 1в.

Читайте!

Передплатний
Журнали молодих:
„ДОРОГА“, Львів, Гродзьківські 1. III.
Річна передплата 10—кч. (тижневик)
„АВАНГАРД“ Коломия, вул. Беднір-
ська 9а. Передплата 30—кч (тижневик)
„ГОЛОС“ Львів, Міцкевича 11.
Річно 28—кч (тижневик)
„САМООСВІТНИК“ з прилогою
шева Книжка, річно 33 кч. Львів,
Гродзьківські 1. III.

УЧІТЬСЯ ЧУЖИХ МОВ!

Перфектно по-німецьки за 4 Кч місячно!

Визначний середник до скорого й викінченого вивчення німецької мови представляє правильне читання одинокого й дуже цікавого мовного часопису „Чесько-німецький читач і перекладач“. Той місячник містить добре оповідання, анекдоти, роаговори, поучні статті, листи й т. д. Хто взагалі не знає по-німецьки, хай замовить собі **Курс для початкуючих**, що вийде в новім аліпшені виданні в половині грудня й який дасть у короткім часі потрібне попереднє знання. Вирцеві ашитки дістанете даром у видавництві. Адреса: Nakladatelství Gustav Förster, Jablonec n./N.

ДО ВІДОМА ЗАІНТЕРЕСОВАНИМ ЧИТАЧАМ!

Переводимо урбенці та інтервенції в усіх справах у міністерствах і центральних урядах у Празі за примірену нагороду. Також полагоджуємо всякі прохання й засилаємо бажані інформації. Хто має на міністерствах чи центральних урядах якісь прохання: горожанство, зачислення службових років, довіл на торгівлю, господарські допомоги й т. п., хай з довір'ям звернеться до редакції — все полагодить дискретно й учас! Адреса: „Probojem“, Praha IV.—11 Pošt. schránka.

OBSAH: Dr. S. Rosocha: Vzor, program a směr. — I. Iršavský: Věnování. — J. Boršoš-Kumjatský: Zima. — M. Riško a F. Mogiš: Basně. — V. Surmač: Mládi, — M. Ihnatýš: Ukrajinská mládež na stráži. — O. Hojčuk: Proč přišli komunisti na sjezd. — Němčuk se brání. — Dopisy. — Studentský věstník. — Ruch mládeže. — Kronika. — Různé zprávy.

ПРОБОЕМ

Часопис закарпатської молоді. — Виходить 1-го кожного місяця. — Редактує редакційний кружок. — Передплата в ЧСР: річно 10—кч., за границею річно 1 ам. долар. Число чекового конта 201.699.

Vydavatel: Dmytro Halaj, Praha XIX., čp. 538. Odpovědný redaktor: Jurij Konyü, Praha XIX., U nové techniky čís. 23. Novinová sazba povolena řed. pošt. a tel. v Praze č. 1. Dohledací pošt. úřad Praha 11. Adresa redakce a administrace: Praha XII., Šumavská 16. Tiskárna František Loos, Praha XII., Americká 41. Всіх листи просимо слати на:

PROBOJEM

časopis zakarpatské mládeže. — Vy- chází 1. každého měsíce. — Rediguje redakční kroužek. — Předplatné v ČSR: na rok 10—kč., do ciziny ročně 1 am. dolar. Číslo šekového účtu 201.699.

Adresa: PROBOJEM, Praha IV.—11. Pošt. schránka

Іван Мирлик
Урядник
Вел. мірний

ПРОБОЄМ

ЧАСОПІС
ЗАКАРПАТСЬКОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ V.

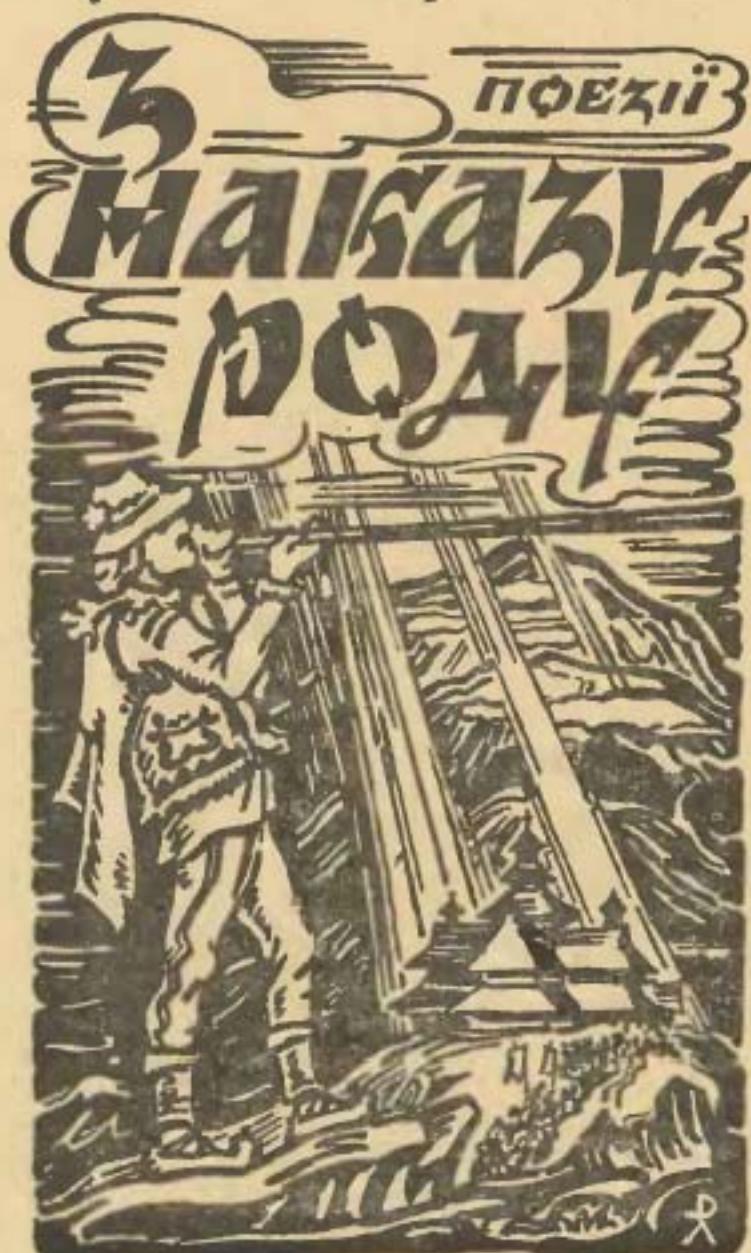
ЧИСЛО 4.

ПРАГА

I. кітенья
1938.

Начальний редактор: Др. СТЕПАН РОСОХА

Ю.БОРШОШ-КУМЯТЬСЬКИЙ

Обгорта сконфіскованої збірки поезій
Юлія Боршоша-Кумятського.

Ю. Боршош-Кумятський:

ГРОМОВИХ ЖДІМ БУРЬ!

*Крешім вогнями в ці гори,
Громових ждім бурь,
Наш дух бурніший хвиль моря,
Готовий на штурм.*

*Кидаймо гнівом в безбурні
І лертвячі дні,
Нам вітру різкого, хмурних,
Міцних треба днів,
Нового нам треба слова,
Щоб жорстокий шал
Затер ворожі основи,
Спалив чужий вал.*

*Наш дух бурніший хвиль моря
І говен похмур,
Крешім вогнями в ці гори,
Громових ждім бурь.*

СУВОРИЙ ОТАМАНЕ!

*Суворий отамане,
Удар на бій,
Ждуть куріні готові
На наказ твій.
У серцях розжеврілих
Шаліє кров,
Ворогам сталь-залізо,
Землі любов.*

*Бо знаєш, отамане,
У цій добі
І жити й умирати
У боротьбі.
Веди полки до бою,
Веди ще днесь,
Червоно обагрити
Красу небес.*

*Суворий отамане,
Веди на бій,
Колони ждуть готові
На наказ твій.*

Юрій Штефанець:

Виховуймо здоровий провід народу.

Українці на Закарпатті більше, як „досить“ життєадібні. Це вже потвердила 1000 літня історія. Тому нема чого боятися, що хтось зможе їх здергати від росту й алиття а великим Українським Народом, або аробити їх „руссکими“. Але ми мусимо звернути увагу на провід, від якого багато залежатиме українцям на Закарпатті.

Мусимо прианати, що теперішній український провід на Закарпатті слабий і не стоїть на такім рівні, якого вимагає сучасна доба й обставини, коли в усіх бóків чигають вороги на нас. Ми не маємо ще

добре вишколених політиків, редакторів, публіцистів, організаторів, підприємців і т. д., не говорячи вже навіть про достаток високошкільної інтелігенції. А безперечно, що в проводі народу одно з найважніших місць займає його високошкільна інтелігенція. Це ж, повинен бути, інструмент, що зуміє заграти таку пісню, що замушує душу народу добровільно йти за відповідним тактом і тоном. Народи, що можуть похвалитися таким проводом, пішли невупинно вперед. Але ми похвалитися таким проводом не можемо. В тім і корінь причини, що українці на Закарпатті роздвоєні й вороги силися розбивати їх.

Кажуть, що перед війною не було роздвоєння. Але не було й своїх щиріх та свідомих провідників. Інтелігенція пішла собі битим шляхом мадяризації, перед якою охоронила українців тільки їхня життєздібність, традиція, українська мова, віра і звичай. З між інтелігенції — це були білі круки, що йшли з народом. А всежтаки по війні український народ, відчувши над собою подих свободи, інстинктивно висунув з між себе провід і зумів подати йому напрямні у вирішенні дальших своїх завдань. Доказом в народні ради й хустське віче, на якім умандовані заступники 420 сіл проголосили алуку з Україною. Дальші невдачі проводу й заламання його деяких членів — це наслідки мадярської школи й вихови. І тільки життєздібності українців на Закарпатті можемо завдячувати, що нечисленний провід по війні вступив на правильний український народний шлях і змагається вести народ до кращого завтра.

Всежтаки непростимим гріхом того проводу є, що він не старався висилати на високі школи українську молодь, щоб потім доповнювати свої ряди якісними одиницями. Оцей гріх покутув тепер ціле Закарпаття, якого, зза недостатку високошкільної інтелігенції, національне освідомлення спізнате на 5—10 літ. А той недостаток української високошкільної інтелігенції відчуватимемо ще довго. Бо з біля 500 студентів з Закарпаття припадає на українське студентство тільки яких 15%, коли на „руssких“ 29%, жидівських 24%, чеських 17% і мадярських 15%.

Найвищий час, щоб теперішній провід українського народу опамятає й зrozумів, що його завданням є взяти на себе ту роль, — заохочувати й висилати на високі школи українську молодь — яку до тепер мали деякі ідеїні наші студенти з допомогою небагатьох одиниць з українського громадянства.

Заразом висловлюємо надію, що широкі круги українського громадянства підтриматимуть нами започатку акцію в Товаристві Князя Корятовича — допомоги студентству. Ми від себе заявляємо, що в такім разі зможемо в близькій будуччині дати своєму народові здоровий і добірний провід, якого найвищим ідеалом буде: Добробут Української Нації в її соборній незалежній державі!

„Кожний народ мусить змагатися за самостійність. Нарід, що не хоче бути самостійним, не є народом.

Т. Г. Масарик.

Петро Мандяюк:

Збройне повстання Гуцульщини, як початок Укр. Національної Рев. на Закарпатті. (1918—1938).

„Вічне хотіння творити нове життя —
ось передумова революції“.

Український Националізм, корінь якого знаходимо у всіх світлих сторінках нашого минулого, визнає Українську Национальну Революцію, — як засіб досягнення своєї цілі — створення Самостійної Соборної Української Держави. Революція складається з трьох головних етапів: 1. духове переродження українського народу в Націю, свідому своїх завдань, 2. збройний виступ, який амете з українських земель окупантів і принесе бажану ціль — волю Україні й 3. укріплення Української Держави, шляхом виховання мас в державно-творчому дусі.

Придивімся близче до початків цієї Революції на Закарпатті — до Зриву Гуцульщини. Нажаль, про цей Зрив ми дуже мало знаємо, тому мусимо наперед коротко описати його.

Наприкінці 1918 і на початку 1919 р. населення Ясіня й околиць вигнало з своєї території мадярів і прилучилося до своєї держави, що в тім часі за Карпатами заіснувала. Декілька сотень гуцулів, під проводом старшин Української Галицької Армії, пішли походом на Мармарошський Сигіт, який за короткий час здобули. Їхньою ціллю було забрати ціле Закарпаття, головно, здобути Хуст, щоб збори Народної Ради, які мали відбутися в Хусті, відбулися під охороною українського війська й винесли справжнє бажання українських мас. Але з різних причин військо мусіло під Сиготом звести нерівний бій проти румунів й, програвши його, відступило. Всетаки Ясіня держалося проти ворогів майже п'ять місяців.

Тепер подивімся, за що воювали українські маси Гуцульщини. Недавно один з закарпатських українських „публіцистів“ написав таке: „... маси неможна за спокоїти бомбастичними красномовними фразами, вони хочуть чути про щось реальне...“ (Гренджа-Донський: „Доки ще нам чекати?“ „Українське Слово“, Ужг. ч. 48 за 1937). Але Зрив Гуцульщини, як вважалі всі великі зміни в суспільстві й визначні події пішли якраз противним шляхом. Пригадавши хоч би християнство, в якому ще й тепер не найдемо багато „реального“, побачимо щось інше. Бо маси, які воювали за волю Батьківщини не дуже думали про щось реальне, а коли й думали, то клали те на дальший план. Це ж виразно підтверджують слова одного з провідників, що запалив це повстання: „хоч би нам довелося якийсь час і будувати, всетаки будемо вільними! Не хочемо мадярську кукурузу, але хочемо українську Волю!“ Значить не дуже ця „реальність“, але навпаки, глибокий емоціональний запал зробив з наших гуцулів кадри революційної армії.

Поглянемо чи мали ці маси ту передумову революції, яку на горі наведено. Безумовно, що мали. Ім старе життя, під мадярським пануванням, показалося алим, тому ваялися будувати нове, після своєї національної рації. А що їхня національна рація була противна раціям

їхніх ворогів, на це вони не ввертали уваги. Відсилали представників ворожої рації на другий світ, або примусили їх признати й піддатися українській рації.

Чи настrijй мас годився з Укр. Національною Революцією? Для того мусимо переглянути всі психо-волеві чинники Укр. Нац. Революції й шукати їх у Зриві.

Насамперед патріотизм. Любов до свого й ненависть до чужого. Спочатку була тільки ненависть до чужого, яке ясно стояло проти рації української, за те любови ще цілком не було, бо українська Ідея ще не була цілком виразною. Але тільки перед Зривом, зате під час Зриву патріотизм виявився вповні. Бо як сказав один ідеолог: „Нація, це волева температура, яка може підноситися до надмірної висоти, але може й впасти під нуль“. І якраз у часі Зриву ця волева температура підійнялася вгору. Вона найкраще виявилася на Установчих Зборах Руської (Української) Народної Ради в Хусті, коли то, як написано в протоколі . . . „нарід, під впливом невимовного захоплення, співав церковні та світські пісні“ . . . Але не тільки це душевне захоплення. Вона виявилося й у Чині, коли то всі члени цієї Ради, (а їх було 420 умандатованих виступників, що заступали волю 420.000 українців Закарпаття), складали на наш синьожовтий прапор таку присягу: „Я . . . присягаю Всемогучому Богові, що своєму народові вірно до смерті служитиму й його волю сповідатиму. Так мені Боже поможи“. Ця глибоко патріотична присяга відкидає всі ворожі противі українські цыкування й брехні.

Даліше жертвеність. Не числитися з вигодами, але жертвувати все і вся для Революції. Бо, як сказав один письменник, „вигоди й щастя в запереченнім дальших поривів і амагань“. І цю жертвеність знаходимо в Зриві. Вона виявилася між іншим і тоді, коли українці, які служили в мадярській міліції й діставали там 20 корон денно й харч, відкинули цю службу в ім'я Революції й пішли в бій, жертвуючи своє життя за Україну.

Дальша вимога Революції — це бажання помсти. Це бажання найкраще виявляється в Зриві під час вборів у Сиготі, коли промова мадярського прихвостня про мадярські обіцяння була заглушувана окликам: „Не хочемо нічого від Мадярщини — хочемо до України!“ Але це було тільки пасивним, а за цим слідували активні чини проти зрадників і ворогів, між ними: смерть жида Розенталя й сильний удар крісом у груди ренегата Бачинського, який під час війни знеуживав становище священника прислужуванням мадярським бандитам: „Ви тільки вішайте, я вспію сповідати“, це слова Бачинського якими він ствердив його зраду проти українців.

При цім треба пригадати також революційну жорстокість. „Коли б ми були хоч на хвилину милосердними, ми все програли б“, сказав один англійський політик. І цього милосердя багато мали гуцули й воно було одною з причин неуспіху українців.

Тільки високою Ідеєю, якій служили українці, можемо пояснити високу дисципліну українського війська, його повну відданість провідникові точне виконання його наказів у боротьбі проти жидівського

большевивму й усіх інших ворогів. Це стверджують факти: 4 українські вояки, виконуючи наказ свого провідника, здобули станцію, яку обороняла ціла сотня ворогів. І далі марші далеко менших частин проти ворожої величезної сили — хіба не є це відвага?

Дальша основа революції — це життєвий оптимізм. Не розумова спекуляція, розчислювання на правдоподібності, а віра в свою перемогу. Віра в те, що „і на вбогім, сухім перелозі виростуть барвисті квітки на морося”. Віра в те, що народ можна держати в неволі доти, поки він сам візьметься творити свою волю. І цього не бракувало в Зриві. Бо ж хіба могла бути якась розумова правдоподібність, що 50 українців здобудуть село, в якому було кілька сот вояків ворожої армії добре технічно озброєної і в якому всі головні пункти були обсаджені ворогами. Хіба можна було розумово уявити собі, щоб це село було не тільки здобуте, але й удержане на довший час і що з нього будуть робитися дальші походи? Ніколи! Тут діяв якраз той оптимізм мас і проводу, який найкраще виявився вже на загальних зборах Ради, коли „...народ з надією, що жде його ліпша доля розходився до дому”, як це нотує протокол зборів. Це й є те „буду жити, геть думи сумні!“ — нашої націоналістки Лесі Українки.

А дальше здоровий національний егоїзм, національна амбіція й гордість, фанатизм, творча сила — ось чим позначується Українська Національна Революція. І це в більшій або в меншій мірі знаходимо і у Гуцульськім Зриві.

Дальшими революційними прикметами є деструктивізм і конструктивізм. Розуміння того закону природи, який каже: „на однім місці в тім самім часі може бути лише одна річ“. Це значить, коли хтось хоче на данім місці поставити своє, мусить знищити чуже, що там знаходиться. Так було й у Зриві. Українці нищили мадярське насильство для того, щоб встановити український закон; вони забирали все від ворогів на здобутій території, щоб там поставити своє. Але за короткий час не могли ці дві прикмети добре розвинутися. А про конструктивізм вистане згадати хоч би заклик „вдержувати порядок і не ширити анархію“, революційну сільську раду, сільську міліцію й творення армії.

Отже Зрив Гуцульщини складається з таких психічних чинників: патріотизм, жертвеність, бажання помсти, динамічна революційність, дисципліна, відвага, життєвий оптимізм, здоровий національний егоїзм, національна гордість і амбіція, фанатизм, творча сила, значить передумова Національної Революції є. Але хто її зробив? Чи радикальний „Громадський Голос“, який деякі гуцули діставали з Галичини? Напевно ні! Та газетка навчила їх, що за Карпатами є „радикали, що боряться проти панів“ (?) Як ця газетка впливала на читачів, доказує те, що майже всі її читачі не проявили активної участі в Зриві. Тільки Український Націоналізм, а його ціллю — самостійність, тільки Українська Національна Революція, яка світила сюди звід Кarpat, могли залучувати українців і виховати їхній провід.

Тільки підсвідомий Український Націоналізм гнав українців на барикади революції. Бо провідниками цього Зриву не були „радикали“, а

люди, що в крісом у руках перейшли українські землі й під рев гармат чули й пестили в своїх серцях кличі: „Україна для українців!” І те, що „радикали” знищили протягом десяти років, нова Ідея відновила протягом декількох місяців.

Настрій мас є, провід є, треба ще ціль і план Революції. Але тут дехто скаже: „Та ж революція майже ніколи не має цілі й плану”. Таку революцію скоріше можна назвати бунтом, а не Національною Революцією, яка мусить мати завсідги свою ціль і план. Але не досить мати ціль. Треба, щоб та ціль була висока, за якою прагне душа людини. Щоб до здобуття її пішли всі. Це виразно доказує факт, що за автономію чи федерацію не був майже ніхто (тимчасом, коли за самостійність заявилося 2·5 мільйони вояків і ввесь український народ).

Ціль Зриву — воля для Батьківщини. План майже докладний випрацювали провідники Зриву, які складалися з людей, що ледви вміли підписатися й дещо перечитати. І дійсно треба дивуватися, як прості люди зуміли випрацювати так докладний план, як вчені стратеги. План був піти на Марм. Сигіт, як центр політичний, культурний, господарський і стратегічний цілої Гуцульщини. Дальше в плані був похід на Хуст, Мукачів, Ужгород і Пряшів. Але дехто заперечить ці твердження й буде представляти цей Зрив, як арив соціальний. Не беремося твердити, що в цім Зриві не було нічого соціального. Було, але воно відходило на дальший план. Не східно-українська пшениця й кукурудза, яких більшість учасників і не бачила, але могутність і воля гнали маси в бій. Правда, були й такі типи, які хотіли зробити з Зриву бунт грабіжництва, але таких було скоро усунено. Українська Національна Революція, це революція всеобіймаюча, цебто революція політична, соціальна, культурна, економічна і т. д. І тому твердженням про соціальність Зриву ще не можемо вивести цей Зрив поза рами Української Національної Революції.

Але деякі людці намагаються зробити з цього Зриву не те, чим він був справді, але викручують його на свій лад. Найбільше з них вигукують про якусь „Гуцульську Республіку”, що, мовляв, перервала звязок в ЗОУНР. Відповідаємо їм словами одного з визначніших організаторів і провідників Зриву: „Ніяке проголошення про самостійність Гуцульщини не впало, зате була святочно проголошена алука в ЗОУНР, що в той час існувала за Карпатами”.

М. С.

Московський генерал про Україну.

Бувший генерал Е. Г. Валь, один із вищих керівників Денікінщини, випустив недавно в Талліні московською мовою книжку п. в.: „Значення й роля України в питанні вивалення Россії від большевиків на основі досвіду 1918-20. р. р.” В ній він розправляється з дотеперішніми поглядами московської еміграції й своїми ж власними на Україну й доводить, що Україна повинна усамостійнитися та що тільки при її помочі можна звільнити й Росію від большевиків. По-

даючи далі хід думок ген. Валя, вважаємо, що ворожнеча цього московського патріота до большевизму переважає над ідеєю „єдино-неділімства“, та що він бажає собі звільнення України не з любови до України, а з любові до Московії.

Генерал Валь пише: Тепер треба думати, що при зливі національної стихії проти большевизму здійснить свою незалежність і другі народи Росії. Цьому сприяють і обставини в теперішній Росії. Немосковські народи не піддалися комунізму. На їхніх землях державний апарат не їхній, а московський. Комуністичний режим вважається ідентичним із московським режимом. Через те національна відрубність і свідомість поодиноких народів розвинулись до небувалої досі висоти. Отже при ліквідації комуністичного режиму треба рахуватись із дальшим розпадом московської імперії. Московським інтелігентам прикро це слухати, про це думати й це признати, але ж цього факту не можна оминути. Або національні рухи спасуть центральну Московію від большевизму і при тому самі усамостійняться, або комуністична влада, що обеднув всі ці народи, залишиться там на далі. Треба вибирати або Московію в її етнографічних межах із надією, що новстворені держави будуть у союзі з нею, або посилення комуністичного інтернаціоналу й поширення його навіть поза межі імперії. Третього виходу нема, бо тяжко представити собі, щоб не-московські народи, переживши царський і теперішній комуністичний утил, захотіли добровільно остати під зверхністю Москви або, щоб у Московії найшлися такі сили, що захотіли б крім внутрішньої боротьби повести ще й зовнішню війну на поневолення не московських народів Росії.

Плитко думаючі чужинці й москалі, для яких царський уряд створив був сфальшовану історію Росії, твердять, що України як політичної ідеї нема. Її придумали німці для прикриття своїх колоніальних тенденцій. В дійсності ж українці ще до світової війни не бажали собі того, щоб їх амішували з москалями, не дивлячись на те, що впродовж 125 років у школах їм вбивали в голову думку, що вони „руски“, а не якісь собі там українці. Випливом цього й було розрізнявання „кацапів“ і „хахлів“. Як прийшли в Україну московські комуністи, то своїм утилком ще поглибили український націоналізм і нині треба б цілих століть на те, щоб вигубити серед українців почуття їхньої окремішності від москалів. Україна мала назу „Русь“ ще в 10 столітті, а початки московської, цебто нинішньої російської нації сягають половини 13 століття, москалі перебрали на силу назу від українців. Українська держава ослабла була й попала в залежність Литви, а потім Польщі в 14. столітті, а аж у 17. столітті під Москву. Повну незалежність стратила Україна на переломі 18-19. століть. В половині 19. століт. було в Україні Кирило-Методіївське Братство. В Галичині український рух розвивався свободно. В російській державній думі було 40 українських послів. Отже українська держава загинула була, але не загинув український націоналізм. По революції в Росії віджило українство вже явно. Українці створили свої політичні організації, а на фронтах свої військові формациї. На всіх 10 міліонів ви-

яків російської армії 2·5 мільйонів чоловік визнали себе аразу українцями й створили українські формациї. В 1918 р. Українська Центральна Рада проголосила самостійність України. За свою самостійну державу українці вели кроваві війни. Програли вони їх у великій мірі тому, що Центральна Рада замість того, щоб вдергати сформовані на фронті військові формациї та ще нові формувати, подбала під впливом московсько-большевицьких емісарів за те, щоб усі формациї розпустити, а через те й сама мусіла шукати опіки в німців. Все ж українці вже тоді на початку явного розвитку свого націоналізму були дуже міцні. Яку ж силу уявляють вони собою нині й що є в стані цієї силі протиставитись, над цим мусить подумати кожний московський емігрант.

Через політику Центральної Ради й непорозуміння з німцями, які окупували були Україну, вона осталася без армії й не могла, хоч хотіла, битися проти большевиків. Є безспірним фактом, що українці й досі не піддалися комунізму. Коли б було тоді створено українську державу, то комунізм у Москві був би вже давно зліквідований. А так усе, що тоді робилося, йшло на користь комуністам. Нині справа стоїть так, що упадок комунізму в Росії тісно звязаний з повстанням самостійної України. Повстає питання: яка сила вдергить 44 мільйони українців далі при імперії? Говорять і про чужу колонізацію України. На 1 кв. км., в Україні живе 60 людей, в Німеччині 40, в Канаді 8·7, а в Аргентині 4·2. Отже, що можна в Україні колонізувати?

Між московськими емігрантами ледве чи можна найти чоловіка, що хотів би піддерживати українські самостійницькі прагнення. Багато в них воліють большевиків і неподільну імперію. А це ж є противне всім почуванням народів, які терплять під комуністичним режимом, вважаючи цей режим за московський. Емігрант судить все по тім, що колись було, а тамошні люди по тім, що тепер є. Тамошні ненавидять московський режим. Між ними є 44 мільйони українців. Вони хочуть відділитися й позбутися Москви, яку вважають корінем усього лиха. Воля їхня велика. Чи вистачить у еміграції сил, щоб її вломити?

Московська еміграція знає ворожнечу українців до Москви з досвіду 1914-21 р. р. Тепер ця ворожнеча стала куди більшою. Соціальний рух в Україні прийняв національні форми. Мільйони людності України, хоч різних переконань, відчувають одне: вони не хочуть московського режиму. Давніше ті відосередні сили паралізувала царська влада, а тепер інтернаціонал. Як він впаде, то ніяка сила не вдергить тих народів від їхнього заміру відокремитися від імперії.

Хто хоче повернутися до дому, мусить погодитися з усамостійненням України.

Щоб нині включити всі немосковські народи імперії в імперію, треба б велику частину їх вовсім знищити, а щоб зробити ті народи „рускими“, то замало повиривати їм язики. Разом з мовою розвинулися й їхні національні почування. І через те в будуччині москалі мусуть примиритися з незалежною Україною. Тому вже нині було б розумно піддерживати українців у їхнім бої проти большевиків і в змаганні до усамостійнення.

Степан Бреза:

Як є то в дійсності?

Українське громадянство на Закарпатті, у великій більшості, майже переконалося „компетентними” писаннями п. Німчука в час. „Впереді”, що українське високошкільне студентство це „лінюхи, недоуки, що нічого іншого не роблять, тільки гуляють”. Безперечно, що неграмотна людина хоче бачити всіх неграмотними. А як це так не є, то пускає в рух інсинуації. Студентство, як слід, не боронилося, а громадянство дійсно зачало вірити, що „до Праги приходить річно по сто студентів, а ніхто не вертає з дипломом”. Правда, не можемо заперечити, що одній „генерації” студентства не пощастило. Але було то в добі, коли Союз був під впливом соц.-демів і мав досить чисельний кружок соц.-дем. студентства. Далі та „генерація” складалася переважно з торговельників, що сталися урядниками в працьких банках і нині займають поважні місця. Знову студенти інших фахів (філософія) освідчилися на Закарпатті й активно проявляють свою діяльність між українським народом.

Не хочемо нікого оправдувати. Все ж таки авернемо увагу на те, що саме в тих роках, коли на студіях було найменше студентів, коли в році прибув тільки один студент, були найбільші наклепи на українське студентство й неправдиві інформації, щоб в українськім громадянстві викликати протистудентську опінію. Ми то тяжко переживали. Але тепер, коли ми щорічно ростемо, а таких на клепів робимо собі по сміх. Чому б його її не робити, коли недавно ми читали в „руссікіх“ газетах, що в Празі між студентами „побідило русське большинство на 72%“, а останні 28% припадають на „мазепинців“, мадярів, жидів і чехів. Так! Але тепер загляньмо хто перемагає в студіях? В шк. р. 1937/38 в Масарикового фонду дістали допомогу 57 студентів, з того 33 українців, отже, 58%, а 24 „руссікіх“ 42%. Це є найліпшим доказом, що українське студентство дійсно студіює! Тільки матеріальні обставини спиняють деяких наших студентів у їхніх студіях, або змушують прямо залишити їх. Це є потім причиною, що більшість українських студентів опинюється на студіях права, де не є так точно відклаваний на місце студій. Тому недивно, що інші фахи залишаються для елементів часто ворожих проти нашого народу. Приміром з 24 студентів медицини в Празі припадає аж 14 на жидів, а тільки 4 на українців. Подібно на техніці, де на 70% жиди. На професорських студіях український елемент з матеріальних причин уступає „руsskому“. Це є найбільший наш боляк, що загрожує наше національне відродження.

І так, хоч українське студентство в чисельно менше, але відсотково два рази більше переважає інших успішністю в студіях. На українськім громадянстві лежить повинність збільшити число наших студентів. Ми твердо віримо, що громадянство відкіне раз на завсіди те, що мовляв, „студенти лише гуляють і нічого не роблять“, аrozуміє положення своїх синів на студіях і активно допоможе їм: як морально

так матеріально. До нового року йдемо а невломною вірою в повну українську перемогу, в побіду світла над тьмою, духа над матерією! Громовим голосом кличено українських абітурієнтів Закарпаття: Покиньте недовір'я у власні сили й масово йдіть на студі!

Максим Сливка:

Соціалістичний календар.

Робітнича Академія на Закарпатті видала на цей рік „календар робітників і селян“. Починається той календар сильно революційно — інтернаціоналом, що проголошує:

„Як у вулкановій безодні
в серцях у нас клекоче гнів.
Ми всіх катів зітрем на порох
повстаньте ж військо алидарів!... і т. д.

А кінчається на 126-127 стор. дуже дрібнобуржуазно:

Тільки гроші суть у стані урухомити наше господарське життя.

А щоби ми мали ті гроші потрібно щадити. Щадити й найменшу суму віднести до грошової установи, де з тих малих сум повстане бігом часу капітал, який може привести до крашого завтра наше населення... в нас нема приватних капіталістів одиниць... Отже щадім і учім щадити наших дітей!“

Як видно вже з цих порівнань календар цілковито не відержаний у революційнім стилі. Бо почавши закликом „стерти всіх катів на порох“, закінчив повним розчаруванням: „в нас нема приватних капіталістів одиниць“. Отже випадає нібито, що нема кого стирати на порох, а тому — нема чого й плекати „вулканічно клекочучого гніву“. Але так пунктуально не треба ставитися. Коли уважніше придивимося до справи, то мусимо признати, що містити в календарі інтернаціонал разом з дрібнобуржуазною щадністю було вигідно: видавництву за те добре заплачено. Таким чином одним, так би мовити, махом і революційність підбадьорили й... капітал набули!

Але хотіємо це тільки між іншим. Суть календаря не в інтернаціоналі й щадності, а в його „памятних днях“ та соціалістичних статтях.

Всі 12 місяців того календаря мають „памятні дні“. Між іншим в тих памятних днях занотований день проголошення в Мадярщині радянської республіки, але про повстання Української народної республіки нема ні слова. Занотовано також, що 27. VII. 1927 були скатовані італійські анархісти Сакко й Ванцеті, а 15. I. 1919 вбиті Карло Лібкнехт і Роза Люксембург, але ніоднії згадки нема про те, що комуністично-жидівська Москва та її З. інтернаціонал вигубили голодом і терором багато тисяч українців. Там же згадано про день вбиття італійськими фашистами соц.-дем. Метеотті, але знову ж таки й слова нема про закатування жидом у Парижі на наказ московсько-жидівського інтернаціоналу українського соц.-дем. С. Петлюри. Занотовані дні народження дра Шмерала ватахка комуністів у ЧСР, жидівки Клари

Цеткин, день смерти московського комуністичного ватажка Леніна. При цім вгадано, правда, й про одного нашого вакарпатянина — Олек Духновича, але й при цій єдиній вгадці не обійшлося без скандалу, бо соціалістичні безавірці в своїх пам'ятних днях примусили його вмерти два рази: перший раз у р. 1803, другий — у р. 1865.

Є ще в „пам'ятних днях“ таке проголошення: „24. IV. 1920 заложено українську соц.-дем. партію в Ужгороді“. Але це вже, так би мовити, без сорому казка. І цю казку спростував у тім же таки календарі на стор. 32 сам пан соц.-демократичних товаришів Кекус.

Найцікавіше всежтаки буде відповісти на питання: як у тім календарі автори статей називають український народ: українським, чи вводять для нього інші назви?

Ті автори дають такі назви українцям Закарпаття:

Довгаль — „робітники зелених Карпат“.

Кекус — „трудова класа“, „трудові верстви П. Руси“.

Посол Ревай — „наш товариш селянин та його брат робітник“.

Або: „працюючі маси нашого народу“.

Куба — „підкарпатські робітники“, „трудові класи“, „робітники“ й „трудові селянє“.

Пружко — „трудове громадянство“.

Малий — „робітники“ та „товариши“. В тій же статті п. Малий, згадуючи про робітників з Румунії, називає їх ясно — румунами.

Нічого, звичайно, нема дивного, що наава нашого народу — українець, український — у таких авторів як Кекус, Куба, Малий застрав в горлянці (з іхньої горлянки може ще й можна б добути „малоруса“, а українець ніяк не може випростатися, став їм впоперек горла), бо ті „соудруги“ добре знають свій чехізаторсько-колоніальне завдання на Закарпатті й виконують його знаменито! Дивно в наших „працюючих“ Ревай-Довгалів. . Але що ж — ці „товариши-сіроми“ мусять виконувати „залізний закон заробітної платні“ свого вчителя Маркса. А той закон вимагає: „Скачи, враже, як пан каже! Або: „І задком і передком перед паном Хведірком!“

Замісьць рецензії.

Появився том II. „Нарисів з соціально-господар. історії Підк. Р.“ (від другої чверті XVI ст. до полов. XIX) унів. проф. О. Мицюка, що має 392 стор. друку (в тім 18 ілюстрацій та франц. реєюме).*)

Ми гаряче вітаємо вихід т. II, бо стежили за тим, як вороги української книги, навіть аполітичної, алісно поборювали т. I. Знаємо, що один проф. ужгор. чеської гімназії умістив пашквіль на т. I. у братислав. „Podkarp. Revue“, що стоїть на позиції русінізму, хоч у склад його редакції входить теж і українець проф. ужгород. української гімназії. Відомо нам, як не хотіли в „P. R.“ прийняти репліку проф. Мицюка. А як зачули, що хоче Її надрукувати в „Укр. Слові“ редактор

*) В Ужгороді вона продається у п. Кукурузи (Палацького 30) та в книгарні „Книга“ (Корят. пл.).

др. Бращайко, вмістили її в супроводі писанини Ф. Габріеля, але на відповідь проф. Мицюка вже не дали місця!

Роблено то не тільки з „зависти“, як відгадував о. Волошин у „Свободі“, але й з конкуренції, „некалої“ конкуренції, як п. Габріеля, що бігав з своєю „рецензією“ по ужгородських урядах саме перед урядовими замовленнями для краєвих бібліотек, так і „клубу пржателів“ П. Р., що саме видав збірник „Podk. Rus“ (ціна 180 к. ч.), який „просаджувано“ на краєві „обеднавки“. Але ж поборювання т. І. „Нарисів“ проф. Мицюка наткнулися на численні похвальні для тієї книги критики: чеські, французькі, німецькі, не кажучи вже про українські. Пашквілянт себе скомпромітував; т. І. розпроданий!

Новий том тільки зявився, а ми вже читали псяче гавкання на сторінках нар.-соціял. „A-Zet-a“! „Přatelé“ Закарпаття працюють!... Тимчасом ми широко бажаємо, щоб занедовго побачив світ і т. III, славної праці п. проф. Мицюка!

За розбудову української літератури!

Переживаємо люті часи, коли в усіх боків чигають вороги на всі наші національні святощі. Не згадуємо про переслідування українців за їхнє національне пересвідчення; про силоміць накидування нам чужої москальської мови; про нечувану цензуру української преси, але вгадувмо про те, що вже чесько-московська україножерна політика покладає свою брутальну руку й на українську красну літературу. І так ми довідалися про сконфіскування державною прокуратурою цілого накладу збірки поезій Ю. Боршоша-Кумятського, а якої остався тільки попіл. За одним почерком пера спричинено шановному авторові 2.200-кч страти, а ще будуть судові видатки, бо автор вікликається до суду.

Труд, гроші автора пішли в ніщо, а український народ втратив перлину зі своєї літературної скарбниці. Але, як сказав Пророк, не скують душі живої і живого слова. Не знищать вороги українську літературу! Спалили одну збірку, випустимо другу! Кожний напад ворогів аміцнить наш порив до дальшої праці й безпощадної боротьби проти ворогів. Автор сповнив своє. Тепер слово за нами українськими інтелігентами Закарпаття, і всіх інших українських земель, допомогти авторові випустити друге видання. Не сміє винайтися між нами такий, щоб зразу не замовив собі друге видання збірки поезій Ю. Боршоша-Кумятського. Збірка буде мати 80-94 сторін більшого формату, на гарному папері, з мистецькою обгорткою проф. Лісовського. Ціна книжки при негайному замовленні 5— кч, пізніше дорожче. Замовлення слати на адресу редакції: Probojem, Praha IV.—11, pošt. schránka, або на адресу шановного автора: Paxiv.

Просимо всю українську пресу передруковувати цей наш заклик.

Ініціативний Комітет.

Від редакції „ПРОБОЄМ“: Витаемо думку випустити друге видання збірки поезій визначного українського поета Ю. Боршоша-Кумятського й наказуємо всім юнакам і пробоєвикам, після своєї можливості, замовити збірку й вібрати замовлення від своїх знайомих!

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСНИК

Союз Підкарпатських Українських Студентів у Праві.

Переслано отцям Василіянам випрацьовані статути т-ва прихильників української класичної гімназії чина СВВ. 13. III. відбулися членські сходини на яких рішено змінити статути й реорганізувати Союз з огляду на збільшення числа студентів, студ. організацій і поступу українського руху на Закарпатті. 25. III. виступила Музична Секція Союзу в Радіо а монтажем українських народних пісень під проводом т. О. Калер. 26. III. студентська оркестра грала на вечірці українських стрільців. 5. IV. виступатиме на вечірці англійських студентів.

Новий доктор Союзу.

11. березня був проголошений доктором прав т. Антін Бора з Великої Копані. Тов. А. Бора був активним членом Союзу й співпрацював у часописі „Проблем“. (З нагоди своєї промоції т. Др. А. Бора декларував на пресовий фонд „Проблем“ 100— кч, чим стався його основуючим членом! — прим. Ред.) Молодому докторові А. Борові бажаємо багато щастя й витревалости в праці для Добра й Слави Українського Народу!

Виділ СПУС.

Махінації в закарпатській українській колеї.

Українські студенти дальше боряться проти нахабності „наших“ зрадників, що опираючися на „демократію“, „хитруття“, щоб українська „меншість“ підчинилася „рускому большинству“. Ім до помочи є Чсл. Єднота, яка довела до розпаду Кураторії колеї, щоб самій захопити колеї і насадити в ній самозванну ротна́глівсько-московофільську диктатуру. (Інж. Ротна́гл — чехословак — великий московофіл є головою Чсл. Єдноти! — прим. Ред.)

РУХ МОЛОДІ

Гурток молоді „Проблем“ у Богдані.

Нас повідомили, що заложено новий гурток молоді „Проблем“ у Богдані, щоб „активно допомогти свому часопису української народовецької молоді „Проблем“ у його боротьбі за краще завтра українського Закарпаття“. Витавмо!

„НА СТІЦІ“
часопис пластової молоді.

Появилося I. число цінного часопису „На стіці“, що поставив собі за ціль „скупчувати в цілісті всі юнацькі сили й направляти не-свідомі блуди, йти дорогою прямую, перемагати всі перепони на шляху поступу — шляху правди — шляху, що має ідею“. Цілій зміст числа переповнений великою любовлю до рідного українського народу й віданістю до нього, бо: „Ми, молодь дивимося в будуччину отвертими очима. Ми, молода генерація відкидаємо всякі консервативні напрями.

Ми є поступовцями... Не страшні нам невигоди! Людина, що бажає в житті лише вигоди, не заслуговує на життя. Нехай проклятий буде той, що зрадить свій народ і перейде в чужий табор". Бо „пластун повинен бути ввірцем для всіх, людиною, у котрій можна бачити провідника, працівника, характер і ввагалі всі прикмети, що повинна мати людина в нинішній добі". Часопис „На стійці" хоче, щоб кожний український юнак був „невідступним сином своєї Батьківщини й під бурі, громи й блискавиці боровся за адіснення ідеалів Української Нації".

Щасти Боже редакції з її дальшої праці. Хоч часопис літографований, але на 100%, перевищає бувшу „Карпатську молодь".

Листування.

Інж. Ю. Син.: Все полагоджене. Щиро дякуємо за адреси нових передплатників.

Орг. українських комбат. в Бразилії: Щиро дякуємо за Ваш привіт з нагоди вступлення „Пробоєм" до V. р. свого видання.

Д. К. Богдан: Вашу співпрацю вітаємо. Використаємо в слід. числі.

М. Сільваший, Канада: Все Вами заслане одержали. Більше листом. Привіт з нагоди Великодніх Свят.

А. Буревій: Техніка Ваших віршів ще слаба. Багато читайте й студіуйте українських модерних поетів.

Рись: Нічого не містимо від анонімних авторів. І вірші друкуємо під псевдонімом лише тоді, коли знаємо автора.

К. Олівер, Америка й В. Бурак, Канада: Сердечно вітаємо Вас у рядах наших передплатників і прихильників. Сподіваємося, що Ваша праця для „Пробоєм" у Вашій провінції осягне належних успіхів. Привіт Вам з нагоди Великодніх Свят!

В. Л., Мукачів: Полагоджено. Віримо, що незаможні скоріше виконують свою повинність, як деякі заможні, що не соромлячися хотіли б мати все даром!

Від редакції.

В попереднім числі заслали ми чеки й зазначили суму, яку Вп. читачі довгують до кінця 1937. Частина совісних читачів уже відгукнулася й вирівняла свої залегlosti. На другу частину ще ждемо. Третій частині читачів заявляємо: Ви вважали за потрібне цілий час відбирати часопис, то ж тепер заплатіть за нього. Назначуємо Вам реченець до 5. травня ц. р. В іншім разі надрукуємо Ваші імена на чорній таблиці, щоб українське громадянство могло зробити собі про Вас опінію й належно осудити Вас, як гробокопателів української преси й прихованіх ворогів української справи!

Пяте (5) число вишлею тільки тим, що заплатять свій довг!

Точне видавання „Пробоєм" залежить від точної висилки Ваших передплат. Тому, ще нині зашліть свою передплату й свої залегlosti на чекове кonto: 201.699!

Всі на пресовий фонд!

Хто жертвує на пресовий фонд 100— кч (і ратами, але мусить наперед заслати редакції заяву), стається основуючим членом часопису української за-карпатської молоді Пробоем. Всім іншим щира подяка.

Жертводавців з певних причин не публікуємо!

Кожний повинен відпренумерувати найбільший і найбільш поширений ілюстрований український національний щоденник

„НОВИЙ ЧАС“

Чвертьрічна передплата в щомісячному додатку „Всесвітня Історія“: 65 кч. Адреса: Львів, вул. Ко-стюшка ч. 1а.

Читайте!

Передплачуєте! Журнали молодіжі:
„ДОРОГА“, Львів, Гродзецькі ч. I. III.
Річна передплата 10— кч. (місячник).
„АВАНГАРД“ Коломия, вул. Беднарська 9а. Передплата 30— кч (тижневик).
„ГОЛОС“ Львів, Міцкевича 11. I.
Річно 28— кч (тижневик)
„САМООСВІТНИК“ в приложу „Дешева Книжка“, річно 33 кч. Львів,
Гродзецьких 1. III.

НОВА КНИЖКА: Дм. Донцов

Де шукати наших історичних традицій?
(Квартальник Вістника). Ціна зл. 1·50.

Книжка кліче пірвати в спадщину соціалістичного драгоманівства й повернути до давніх традицій княжої України й ковацтва, часів моральної і політичної сили нації. Львів, Чарнецького 26.

ДО ВІДОМА ЗАІНТЕРЕСОВАНИМ ЧИТАЧАМ!

Переводимо ургенції та інтервенції в усіх справах у міністерствах і центральних урядах у Празі за примірену нагороду. Також полагоджуємо всяке прохання й висилаемо бажані інформації. Хто має на міністерствах чи центральних урядах якісь прохання: горожанство, вачислення службових років, дозвіл на торгівлю, господарські допомоги й т. п., хай в довіррям звернеться до редакції — все полагодить дисcretно й учас! Адреса: „Пробоем“, Praha IV.—11 Pošt. schránka.

OBSAH: J. Boršoš-Kumjatskyj: Básně. — I. Štefanec: Vycovujme dobrých vůdců národa. — P. Mandžuk: Zbrojní povstání Huculska. — M. S.: Ruský generál o Ukrajině. — S. Breza: Jak je to ve skutečnosti? — M. Slyvka: Socijalistický kalendář. Místo recenze. — Studkentský věstník. — Ruch mládeže. — Různé zprávy.

ПРОБОЕМ

часопис закарпатської молоді. — Виходить 1-го кожного місяця. — Редактує редакційний кружок. — Передплата в ЧСР: річно 10— кч., за границею річно 1 ам. долар. Число чекового конта 201.699.

Vydavatel: Dmytro Halaj, Praha XIX., čp. 538. Odpovědný redaktor: Jurij Konyū, Praha XIX., U nové techniky čis. 23. Novinová sazba povolena řed. pošt. a tel. v Praze č. 68.816/IIIa-1938. Dohledací pošt. úřad Praha 11. Adresa redakce a administrace: Praha XII., Šumavská 16. Knihiskárná J. Schmiedberger, Praha II., Benátská 7. Всякі листи просимо слати на:

PROBOJEM

časopis zakarpatské mládeže. — Vychází 1. každého měsice. — Rediguje redakční kroužek. — Předplatné v ČSR: na rok 10— kč, do ciziny ročně 1 am. dolar. Číslo šekového účtu 201.699.

Adresa: PROBOJEM, Praha IV.—11. Pošt. schránka

С. Ган

Prof. O. Odarichenko

Praha I.

De Smidach 27
Ukrainische Univ.

ПРОБОЕМ

ЧАСОПИС
ЗАКАРПАТСЬКОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ V.

ЧИСЛО 5.

ПРАГА

травень

1938.

Начальний редактор: Др. СТЕПАН РОСОХА.

Др. С. Росоха:

Ми непереможні!

Дійсно ми непереможні, бо маємо за собою всю молодь Закарпаття: від селянської аж до високошкільної; молодь ідейну, молодь працьовиту, молодь, що не заломлюється й під найсильнішими ударами ворогів українського народу; ворогів чужонаціональних, своїх ренегатів і був. австро-і угро-русинів і хитрих малоросів; молодь, що цілковито стала на службу ідеї, яку віками виковував український народ. Тому ця ідея — ідея українського націоналізму — вічна, непереможна й непоборна, як і сам Український Нарід, — а заразом в смертельною зброєю проти ворогів і їхніх прислужників, що хочуть український народ туманити чужими розкладовими ідеями.

Українська молодь, що стала на службу лише своєму українському народові й його ідеї, всію рішучістю ставиться проти чужих ідей: жидівського соціалізму, московського комунізму й усіх інших інтернаціоналізмів і їхніх пропагаторів-запроданців; вона доказує це чином: своїми виступами, поводженням, творчістю; доказує журналами, що їх сама видає, редагує, пише й малює, почавши від ужгородськот „На Стійці“, через мукачівську „Тису“, берегівські „Карпати“, хустський „Скоб“, аж по бедевлянську „Ватру“ й нересницькі „Мочари“. З тих юнацьких часописів діє ідея українського націоналізму — ідея великої любові до Української Нації. Бо українська молодь хоче, щоб кожний з нас „під бурі, громи й блискавиці боровся за вдійснення ідеалів Української Нації“ („На Стійці“), а не(!) ідеалів, які пропагує п. Довгаль у чсл. „Впереді“ та інші прислужники чужих ідей; вона хоче „піднести на вершок слави український народ, спричинитися до його заділення між інші щасливі народи Європи... й щоб над Карпатами ген-ген високо замаяв український прапор“ („Карпати“). І молодь осягне свою ціль, бо вона в „на правильній дорозі, не аважаючи на перешкоди бореться аж до перемоги, вірить у себе, вірить у власні сили українського народу“ („Скоб“). Не аложити руки, щоб спокійно дивитися на руйнуючу працю людей, хоч би вони себе називали й українцями. „Ми не будемо чекати, щоб наші вороги самі відступили, але будемо працювати, як тілом так і душою, щоби вони

чимськорше щеали в лиця української землі" („Ватра“). Будемо „працювати для добра свого народу, щоби дійти до щастя, слави й свободи“ („Мочари“).

Отут і сила української молоді — сила в ідеї українського націоналізму. Тому ми непереможні. Тому Закарпаття — відвічна земля українського народу — буде на віки українським!

Ю. Кене:

На високу школу.

АБІТУРІЕНТИ!

Надходить один з критичних моментів Вашого життя, коли маєте рішитися на яку дорогу вступити, щоб якнайбільше допомогти своєму українському народові. Певно, що ніхто не знає Вас ліпше, як Ви самі себе. Тому, закликаємо Вас юнаки, хто тільки трошки має охоти й почував в собі здібність, нехай приходить здоюналюватися на високу школу. Того вимагав від вас цілий наш український народ, а передусім наше Закарпаття.

Ніхто з Вас не може заперечити, що приближено $\frac{3}{4}$ нашої теперішньої інтелігенції є учителі. Це показує між іншим на малі амбіції наших абітурієнтів, як також і нерегульованість нашого життя за минулі два десятиліття. Цим аномаліям мусимо зробити раз нававсігди кінець. Мусимо усвідомити собі, що потреба людей в високошкільною освітою є в нас тепер і буде ще на довгий час одним з найпекучіших питань. Під іншим оглядом також справа виглядає на Закарпатті дуже сумно, бо все ще в нас криються поняття торговець — жид, урядовець — чех, пан — чех або мадяр і т. п. Отже мусимо розбудувати наше життя й від гори на базі свідомої інтелігенції й народу, що вже маємо.

Памятайте, будучі колеги, що українська свідомість, яку в Вас викували ті, що Вас переслідували, мусить опертися на фахову високошкільну освіту й життєву практику, щоб успішно потім вести свій народ до кращого завтра. Український народ на своїх землях підлягає різним впливам так, що деколи треба дійсно високошкільної лобічної практики, щоб відкрити підступ ворога під якоюсь замаскованою „доктриною“.

Матеріальних трудностей не бійтесь! Цього року напевно не станеться чудо, але прийде внову 90% нових українських студентів на високі школи таких, що будуть цілком відкавані на стипендії. Не буду тут вичисляти всі можливі стипендії й фонди. Наведу тільки те, що немаєтні студенти одержують у Праві держ. допом. 110—кч. на квартиру в комфортно урядженій Закарпатській колеї, а 200—кч на прохарчування, дальнє опремішню допомогу на одяг, стипендію Краєвого уряду в Ужгороді, Масариків фонд, вільні залізничні білети на три вакації і т. д. Отже коротко, за теперішніх обставин є умовлено студіювати кожному порядному студентові. Слід згадати ще про Український Студентський Допомоговий Фонд ім. князя Ф. Корятовича

в Ужгороді, що під проводом п. директора Др. Долиная теж гарно просперає. Це показує на те, що й наше громадянство вже вповні зрозуміло потребу своєї інтелігенції з високошкільною освітою.

Отже, в інтересі добра українського народу й його успішної боротьби аж до повної перемоги, закликаємо Вас усіх молодих, свідомих і відважних абітурієнтів вступати на високу школу!

В жовтні до побачення!

О. Кукуч:

Як обстригали автомомію?

Закарпаття мав мати автономію. То значить, що мав право само собі видавати закони й ними управлятися. Губернатор мав бути немов міністром, якому підлягали б усі справи на цілім Закарпатті від Попраду — по Тису. Мав іменувати його президент республіки й мав бути відповідальним перед українським закарпатським соймом. Такий стан відповідав би й міжнародному договору.

Але вже конституція ЧСР підчинила губернатора владі, чим неправом розширила її владу й на Закарпатті в справах, у яких мавмо автономію.

Новеля до „Генерального статуту“ (що ніколи неувійшов у життя) дав владі право дефінітивно рішати справи, на яких не може порозумітися губернатор з віце-губернатором. Віце-губернатор був шефом цивільної управи, що була якоюсь центральною владою на цілу територію Закарпаття. Складалася в декільки quasi незалежних рефератів, що мали характер неповноправних міністерств. З новелі ясно випливає, що як губернатор (з віце-губернатором), так і цивільна управа підлягали лише владі, як цілості, а не поодиноким ресортним міністерствам.

Після закону 172/37 („лекс“-Ревай), який мав бути „першим кроком“ до автономії, чи по словах його „творця“ — „першим етапом“, непорозуміння між губернатором і віце-губернатором або якимсь урядом на Закарпатті не вирішує вже влада, але поодинокі міністерства (§ 8). Тим губернаторський уряд стається лише другою інстанцією правильних поодиноких міністерств, яких влада поширилась на ціле Закарпаття й у тих справах, які належать до автономії. Автономний губерніальний уряд Закарпаття вже не різниеться нічим від краєвих урядів у Чехії, Моравії і на Словаччині. А це заперечує поняття автономії.

Хоч з одного боку закон 172/37 „дає“ деякі конкретні права губернаторові, але з другої сторони нищить самий фундамент автономії. Скоріше той закон можна назвати не ступнем до автономії, але ступнем до її цілковитої ліквідації.

Ще один такий „етап“, то автономії не будемо мати вже ані на папері!

Іван Густій:

Діти українських робітників без науки.

(Власна кореспонденція).

Велика нужда, що запанувала на Закарпатті в останньому десятилітті, примусила українських селян і робітників шукати краще життя за кордонами чехословацької республіки. При тім вилемігувало велике число й українських родин (а жінками й дітьми). Не згадуючи Аргентину, Канаду й Америку, найбільше українських робітників знаходиться в Бельгії і Франції. Безперечно, що українські робітники в Закарпатті знаходяться й ув інших державах, розсіяні по цілім світі. Багатьох нужда й віла альтіція вагнали аж на єспанський фронт під кулі за чужі інтереси!

Доля українських робітників на чужині не завидна. Але про це напишу іншим разом. Бо писати про працю українських робітників у вугляних копальнях, де від великого пороху не можна бачити й на три ступні навіть електричну лампу, це капітоля сама про себе, до якої належать численні свіжі могили українських молодих віком робітників.

Тут я хочу звернути увагу на культурно-освітню сторінку життя наших робітників у Франції і Бельгії. Про культурно-освітнє життя українських робітників у згаданих державах не можна й говорити. Щасливі ті наші робітники, що дісталися до осередків, у яких живуть наші брати українці з інших українських земель, головно з Галичини. Бо там всюди є читальні „Просвіта“, де сходяться робітники неділями й святами, щоб прочитати газети, довідатися про новини, а навіть почути лекцію чи подивитися на українське представлення. Всюди інде проходить вільний час наших робітників на балачках, особистих споминах і пригодах, а подекуди, як прим. в Chapelle-і сходяться до кантини й читають газети, що їм пересилає редакція „Пробовм“.

Так справа мається з українськими робітниками. Але ще гірше є з їхніми дітьми. Ані одна з чисельних робітничих колоній не має української школи, українського вчителя для своїх українських діточок. Найцікавіше те, що своїх учителів і свою школу мають чехи й словаки. Але ні одна колонія українських робітників в Закарпатті не має української школи. І не думайте, що то малі колонії. З чисельних українських робітничих колоній, в яких конче потрібно заложити українські школи, наведу для прикладу місцевість Арнес (біля Pas de calais) у Франції, де є 97 українських школоповинних діточок, а в Еісдену (Eisden) у Бельгії є 110 дітей також без учителя. Про цю аномалію, серед нашого робітництва на чужині, було повідомлено міністерство шкільництва й народної освіти ЧСР, як також просили посла Ревая, щоб порушив цю справу в парламенті. На жаль все те наче під землю запало. Комpetentні чинники уперто мовчать, бо не хочуть направляти заподіяні нам кривди.

Добре було б, щоб українське громадянство, як також і українська преса на Закарпатті й інде зацікавилися цією справою й належним способом полагодили її.

Максим Сливка:

Божевільний жарт.

Число 4. „Учительського Голосу“ я прочитав з кінця та в такім порядку занотував слідує:

1) „...Московський зайдя Колесніков так набив одного нашого хлопця, учня I. кл. горож. школи в Севлюші, що хлопець мусів пролежати тиждень у горячці“.

2) „Чеська школа в Білках дістала від реферату поважну суму на закуплення середників, а українська мав обстарати собі середники зо своїх „пособій“.

3) „Як діти піють“ В школі на годині співу п. учитель каже: „Морішка буде піти!“ Маруся протягла шию й запіла: „Ку-ку-ріку!“ „Та не так!“ — закричав п. учитель. Маруся ліпше підтягла шию й сильніше запіла: „Ку-ку-рі-ку!“ Пан учитель прискочив до Марусі, вдарив її й більше не силував піти“.

4) „Імпресія з педагогічного кружка...“

— „Ану, розкажі ето, што я січас вам розказав. Ну, скажем... напрімр... Ти, Марія“.

Дівчина встала, почервоніла й скилила головку направо.

— „Так зашто ти малчіш? Зачінай уже!“

— „Бо я не знаю, п. учителю“, ледви вимовила Марія й вачала ридати...

5) П. референт Войта Бенеш визначив, що нашою школою незадоволений. Причини: а) Негигієнічні шк. будинки, при школах нема кухонь, шкільні городи знаходяться в непорядку. б) Учебні бібліотеки в мізерному стані. Діти не мають що читати. в) Діти не мають учебників — до цього причиняється також „язиковий вопрос“.

Отак читаючи та нотуючи „У. Г.“ з кінця дійшов я аж до передової статті, що проголошує дуже великими (горобячими) літерами:

„ПРАВДА ПЕРЕМОГЛА“

„Довершено!“

Читаю довершене. Звучить воно так: „Міністерство шкільництва ухвалює книгу „Ф. Агія — Жива мова“. З приводу цього, як каже редакція, історичного факту, на ширшому засіданні головного виділу У. Г. було одноголосно ухвалено вислати телеграми подяки п. губернаторові й п. міністрів шкільництва.

А далі редакція помістила таку революцію культурної комісії парламенту: „Влада визивається, аби скликала нараду язикознавців, професорів славянських мов; аби вони подали своє справоздання про літературну форму язика для підкарпатських русинів. А до того часу поки так станеться, аби учительству не було заборонено уживання літературної форми українського або русського язика“.

Отже там, де учнів бютуть до білої гарячки, де в школах питают: „Зашто ти малчіш?“, де учні не мають учебників і немають що читати, де дітей заставляють піти — там, каже редакція „У. Г.“, „прав-

да перемогла! „Довершено”! І вакликає: „Горі імієм серця”! І сиплються телеграми подяк...

Для кого й для чого шириться цей божевільний жарт?

Та ж 20 років маємо вже постанову найвищої наукової установи — чеської академії наук — про українську мову для Закарпаття! І рівно ж стільки років маємо язикову анархію серед закарпатського шкільництва! І та анархія буде продовжуватися до „пришествія святого духа”... А щоб так не було — треба Учительській Громаді замісць зайвих подяк та верещання: „Горі імієм серця!” — з дійснити, щоб кожний член П і знав і вчив у своїй школі тільки в українській граматики.

М. Маханець:

Нечувана нужда на Верховині.

Вже давно не було так сумно на Верховині, як цього року на схилі зими й початках весни. Хоч на Верховині й досі був всемогучим паном голод і нужда, але не дали себе так сильно відчути, як тепер, коли по цілій Верховині виходять з українських хат не люди, але якісь привиди з, як віск, жовтовисохлими обличчями, подібними до смерти в людських одягах. З хлівів виходить обліала, скорчена худоба, на якій зісталася кожа й кости. Люди в розпушці чекають допомоги...

Внаслідок минулорічної посухи в великий брак сіна, вздовж і по-перек Верховини від Попраду по Ясіня. Не говоримо вже про хліб, якого ніколи не було по достатку. До того ще спізняна й морозяна весна зовсім унеможливила виганяти скот на пасовисько. Тому не диво, що багато худоби вигинуло в голоду. Люди самі голодують, щоб купити трошки сіна для худоби. Та на жаль купити сіна не можуть, хоч платять 100— кч за метрак(!!!), бо адмін. уряди не постаралися (хоч обіцяли!) про достаточний довіз сіна. Така судьба насунулася на нас верховинців.

З тих причин домагаємося, щоб Краєвий уряд вислав на Верховину урядову комісію, яка на місцях має списати всі матеріальні втрати українського населення завинені посухою й спричинені голодом, які держава повинна належним способом покрити. Бо Верховина вже передовжена. А як додати ще цьогорічну катастрофу, то нині-завтра ціла Верховина, окрім жілів і чеських урядовців, може йти жебрати, або ждати голодну смерть.

Василь Дутка:

Дещо про еміграцію.

Ще не так давно україножерські „Подкарпатське Гласі” напали на українську еміграцію. На це їм відповіла „Народня Сила”, що вона не знає тут ніяких українських емігрантів і що українці, які прийшли сюди з інших українських земель, в на своїй рідній землі, а не на еміграції,

Ця думка вгідна з думкою української молоді Закарпаття, але... І тут приходить боляча справа. Ми є примушенні поділити тих українців, що прийшли аза Карпат, на дві частини: людей, що несуть світло між заспане українське населення Закарпаття, які можуть уважати себе на своїй землі, й людей, що здернують відродженецький рух, яких саме українське суспільство мусить а себе, як заразу, виділити й викинути на відповідне місце. Є ще й третя група емігрантів-агадників у роді недвільських і цуркановичів, на яких „Подк. Гласам“ затягнуло. На цім місці мусимо зайнятися другою групою. Є їх, на щастя, небагато, але можуть накоїти багато лиха, бо: 1) компромітують український рух перед широкими українськими верствами своїми рабськими виступами, 2) наводять присуджене Закарпаття на фальшивий шлях духового рабства.

Однакче, як ви такому осібнякові скажете в очі щось вле, але правдиве, він обурений кригне: „що, ви хочете мене вчити? Та ж я воював ув українській армії!“ і т. д. наговорить стільки, що слабшим, навіть, і очі засліпить своїми „службами та орденами“. Але тверезі мусять до цього поставитися інакше. Честь їм, як добрим синам нації в минувшині, але стократна ганьба, як сучасним духовим рабам. І ця їхня ганьба відриває їх від чистої ідеї української армії і вивольних змагань. Таким осібнякам не може бути оправдання. Честь герой Крут вимагає вдемаскування тут прилюдно тих осібняків, які підшиваються під „ордени“, а дехто з них в й між професурою української торговельної академії у Мукачові; один з них наче б то воював у бою біля Крут, але теперішня його діяльність цілковито заперечує те.

Придивімось, як „виховув“ той професор. Про республіку й про все „наше“ не треба тут і згадувати. На цю недугу терплять і інші українські „виховники“. Але цей осібняк бескоромно вигукує свою дiku науку: „Дітей не треба вчити любові до України відразу, але спочатку любові до Рідного Краю“. Так і сказав українській молоді з приводу того, що українська селянська дітвора на пластовій стрічі в Підгороді називала себе українською, а свою землю Україною.

Цей осібняк у своїй „науці“ про „вужчу батьківщину“ йде далі ніж хруні в Галичині, бо, здається, в нього Україна й Рідний Край не є синоніми, а щось таке, що коли б ми виховували в тім свою молодь, то незадовго мали б ми на Закарпатті все, тільки не українців. З того виходить, що згаданий тут „виховник“ і йому подібні, мають пряму дорогу на... національний смітник до „горалізмів“, „русінізмів“ і подорожних вигадок.

Дальше той „виховник“ вигукує: „Не треба вчитися всеукраїнських національних танців у всеукраїнських одягах, але тих, що їх танцюють на Закарпатті („Підкар. Руси“) і в тутешніх одягах“. Отже мабуть і „чардаш“ той „педагог“ зачислив до „тутешніх“ танців. Коментарі не потрібні, бо такими „науками“ українська молодь погорджує й безпощадно воює проти них. Ми, українська молодь, будемо вчити любові до цілості, якою є для нас уся українська Нація.

Згаданий тут осібняк (і йому подібні) бе поклони перед чужими, а перед своїми вдає „аристократа“ (його вираз) й ображав їх найди-

кішими й найгрубішими лайками. Це показує, що такі осібняки в погоні за особистими добрами втратили дух, національну честь і гордість і стали рабами, про яких Іван Франко написав:

Хто здобуде всі скарби земні
І над все їх полюбитъ,
Той і сам стане їхнім рабом,
Скарби духа загубить".

Павло Граб:

Родинне непорозуміння.

(Жарт на одну дію).

Дія відбувається в господарстві професора Франка. Старий Франко вдовець, має двох синів: старший Кость, молодший Юліян. Кость вивчився на проповідника слова Божого, але пізніше покинув Боже діло та віддався фінансовим спекуляціям, які привели його до страшних наслідків: у нього спаразковані тепер руки й ноги та й на голові, як кажуть, це відбилося... Тому Кость, не маючи можливості по своїй волі рухатися, прикутий до ліжка. Юліян дуже меткий, проворливий, вічно метушиться, десь поспішає, безперестанку лопоче язиком — викладає різні дурниці, викомбіновує всілякі проекти-фантазії, але на оточення дивиться дуже „реально”: мовляв, і ворога й приятеля треба використовувати для власної кишені. Все господарство Франка держиться на двох наймитах: молодій Парасці Хмелевій (до неї залишається старий Франко) та Федорові Безбатченкові, він же е хоханець Параски, а пова тим доглядає за працею робітників. Федор намагається говорити по московськи.

Федор Звертається до Параски:

— Сьогодні на ніве викоплють девочкамі картофелі. Пайду глядеть, как оні тру́ждаються...

(Відходить, але за годину повертається й з піднесенням викладає Парасці):

— Панімаєте, Пашенька, прішел я ко девочкам і гаварю: „Здрастуйте, девочки!“ А оні малчать, а ні слова не млювуть. Я смотрю і продовжує: „Как ісполняете задачу свою?“ А оні, панімаєте, як чміхнуть смеяться, как сто лошадей враз... Віжу, аж падають — качаються та повторяють: „как-кака-как“. Я ігноріюю, що оні смеються з меня... Тагда гаварю ко нім ласкаво: „Работайте, девочки, работайте! Да запойте песньку...“ I сам затягнув: „Пой, ласточка, пой...“ А оні глупіє, переглянулися і затягнули свою: „Ой, не ходи, Грицю, тай на вечерниці...“ Тагда я моментально супендовал їх с поля. Завтра позову на роботу такіх, что будуть співаті: „Пой, ласточка, пой...“

Параска: То се ві! Мусі биті послушності.

(Чути давінок Кості. Параска йде до його покою).

Кость: Що наробив на полі Федор? Він припинив роботу? Пороагував дівчат?

Параска: Я ніц ненім! Федор годний гасподін, а голкі — потвори!

Кость: Але ж треба, щоб праця йшла спокійно та успішно!

Параска: Овшем! Але то не платі про адейші лід. Зде вшихно ніц-за-ніц!

Кость: Я наказую, щоб ті дівчата внову були покликані до роботи!
Параска: Але то веџ Федорова. Он тім ржіді.

Кость: Як то, в моєму господарстві буде розказувати якийсь безбатченко?!

Параска: Ваше господарстві іном аде. Мімо поков не мати ніц цо делат! Там ржідіме ми!

(Параска швидко вийшла. Кость безпомічно продовжував розглядати стіни покою).

Про випадок, що стався на полі з дівчатами, довідався Юліян. Він рішив поскаржитись на наймитів батькові. В цій справі Юліян написав старому Франкові лист. В листі вимагав, щоби старий покарав безбатченка Федора та наказав Парасці респектувати старшого брата Костю, а не поводитися з ним, як з останнім жебраком... Свій лист Юліян закінчив так:

- 1) Чи охотен ти, батьку, розвідити всю справу?
- 2) Чи охотен наказати Парасці респектувати пана господаря?
- 3) Чи охотен покарати наймита Федора?

Професор Франко після перечитання листа розсміявся й весело продекламував:

„Чи не ліпше полюбити?
Чи найкраще розлюбити?
А чи може цілувати?
Чи не краще покарати?“

Від редакції: За правильне відгадання дієвих осіб нагородимо кожного тією збіркою поезій Юлія Боршоша-Кумятського: „З наказу роду“, яку сконфіскували (цілий наклад!) державна прокуратура в Берегові.

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСТНИК

Союз Підкарпатських Українських Студентів у Празі.

8. травня на членських сходинах рішено скликати Надавичайні загальні збори Союзу на 15. V. у справі вміни статуту товариства.

Абітурієнтам середніх шкіл!

Товариши! закиньте всякі сумніви у власні сили та йдіть на високошкільні студії! За 4—5 літ вернетесь з дипломами, як високоосвічені українці! В усіх студійних справах звертатися на адреси: Юрій Кене, Praha XIX., U nové techniky č. 23, Степан Ботош, Bratislava, Univ. kolej na Lafranconi

РУХ МОЛОДІ

Шість пластових часописів.

На Закарпатті виходить шість українських пластових часописів, що редактують самі учні. В Ужгороді видає українська молодь „На

Стійці" під проводом Івана Штефуци. Від вересня часопис станеться краєвим. В Мукачові молодь тимчасово припинила видавати час. „Тису" через нечувану „цензуру" п. проф. Приходька. В Берегові видають „Карпати" з приложою „Оса". В Хусті час. „Скоб" з приложою „Шершень". Мають барвисту обгортку. В Бедевлі видають час. „Ватра", „під редакцією головного редактора В. Маркуша. Відп. ред. Л. Гириць. Адміністратор В. Тиводар". В Нересниці „Мочари" під проводом Василя Бібна. Надписи й обrazки виконують самі пластуни. Самі пишуть і самі редагують. Про ідейну сторінку часописів пишемо на іншім місці.

Гурток молоді „Пробоем". у Кобилярах.

Дня 25. II. 1938 заложено в Кобилярах Гурток молоді „Пробоем". Головою гуртка вибрано Ю. Булину-Маковецького, секретарем Василя Василину й скарбником В. Андруся. Гурток заложений з великою охотою й обіцяємо, що хочемо бути при великій допомозі часопису „Пробоем", як морально так і матеріально, хочемо йому допомагати й організувати гуртки молоді „Пробоем" по сусідніх селах. Поамагаємося улаштувати представлення, забаву, провести абрку, тощо в користь „Пробоем". Як також будемо його розвовсюджувати. Гурток „Пробоем" певно буде мати успіх. Ю. Булина-Маковецький.

Славний спортивний день у Ужгороді.

Українська молодь гр.-кат. учит. семінарії в Ужгороді влаштувала 7. й 8. травня „Спортивний день української середньошкільної молоді". Переможцями (в легкій атлетиці, спорт. грах: футбол, кидана й підбивана) вийшли школи: 1. Гр.-кат. учит. сем. в Ужгороді з 51 точками, 2. Ужгород. торговельна школа 26 точок, 3. Пряшівська гр.-кат. учит. сем. 18 т., 4. Українська держ. реальна гімназія Хусті 13 т., 5. Українська держ. торгов. академія в Мукачеві 8 т., 6. Держ. реальн. гімн. в Мукачеві 8 т., 7. Держ. учит. семін. в Мукачеві 4 т., 8. Чсл. держ. учит. сем. в Мукачеві 2 т. і 9. Чсл. держ. гімн. в Мукачеві 0 т.

Як видно українська молодь і в спорті передова. Слава їй!

З життя наших гімназій.

В хустській гімназії один „русський" супл. проф., не можучи знайти відповідного декляматора між „рускімі мальчиками", хотів змусити українців задеклямувати на 7. березня москальський вірш. Безперечно, що національна гордість українців анеможливила хитру штучку „русскою гаспадіна".

В ужгородській гімназії вийшло нечуване досі розпорядження: хто має 2 з поведінки, не сміє належати до ніяких організацій, ні до „Пласту" й „Просвіти", ні до „Скавту" й „Духновича". Розуміється, що „русський" Сулинчак хитро то придумав, бо майже всі українці мають 2 з поведінки й тим виключені з усіх українських організацій.

В ролі поліцейного донощиків: в тій гімназії „гаспадін" Сулинчак знайшов ув учня на близі пластову лелю з тризубом. Зірвав й й учень за годину опинився на поліції. Там його крім поліцайв здається ждав п. Сулинчак з „гаспадамі" з школян. реф. Що всяких напоми-

нань і погроа „батьківських“ учнів дісталося, це ми більше інж певні. Пан Сулинчак доходить до вершків свого цькування проти українських дітей у гімназії. Здається, що кожного українця, як Нерон християн, дав би привязати до стовпів, облити гарячою смолою й запалити. А посеред цих живих смолоскипів надуто ходив би він сам, триумфуючи „перемогою“ над українцями.

Цікаво, доки буде ще п. Сулинчак брикати?

ХРОНІКА.

Шкільні страйки.

В багатьох селах на Закарпатті (Підгород, Дравці й т. д.) де „вииграли“ москофільські книжки т. зв. „руssкіе“, розпочалися шкільні страйки. Батьки вимагають для своїх дітей українські книжки з фонетичним правописом і чисту літературну українську мову до школи. В іншім разі не пускають дітей до школи. Батьки прямо до очей заявляють шкільним інспекторам (Драгулеві — москофіл), що пани обманули їх і обманом хотіли запровадити москальські книжки. Тому всюди, де обманом заведено „руssкіе“ книжки селяни домагаються нового голосування. Зрозуміло, що це не посмаку авторам „плебісциту“ — зі Шкільного Реферату.

Селяни.

„Українська Родина“ сконфіскована.

Празька цензура сконфіскувала 3. число часопису „Українська Родина“ за статті: „Свято Українського Моря“ (другу половину), „Під кінець шкільного року“ й „Що робити на випадок війни“ (все!).

Влаштовуйте свято Українського Моря — свято Імперії — День Української Флоти.

Видано й приспособлено для улаштування свята в місяці травні з нагоди 20-ліття піднесення

українських прапорів на Чорнім Морі! Матеріал такий, що відповідно користуючись ним, можна приготувати свято й у протягі тижня — двох. Замовлення й гроші шліть негайно на адресу: В-во „Дорога“, Львів, Гродзьких 1. III.

Приклади — гідні наслідування.

I. Учні VII. A. кл. української держ. реальн. гімназії в Берегові зложили 50— кч на „Літературну нагороду“. Честь і слава їм! Які кляси з тієї та з інших шкіл наслідують VII. A. кл.? Спробуйте!

II. Пан Др. Степан Крюканівський, район. лікар з Цереквиці замовив 10 примір. збірки поезій Ю. Боршоша-Кумятського: 1 прим. для себе, а 9 для читалень „Прогресів“ на Закарпатті, що передплачують „Пробоем“. Хто наслідує п. доктора?

Ц. П. О. — пропагатором москофільства?

I. V. до Драгова приїхали особи автом з Хусту, щоб підтримати для селян „Курс оборонної вихови“. Докладники говорили москальською мовою, проти якої ми селяни подали протест (бо най ся не приказув, хотіли Й завести й до нашої школи!), а тепер нею хочуть нас „просвіщати“, або як вони кажуть, виховувати в обороні проти ворогів. При кінці якась особа ще й лекцію держала про попа моско-

філа Сильвай-Уримла Метеора, що в своїх творах писав, як робили мадярські магнати бенкети та всякі гостини, а якого внука о. Евгеній Сильвай не ганьбився на самий Великдень цілуватися в церкві з суспендованим попом Фенциком, якого кажуть, що й сам папа римський викляв з гр.-кат. церкви й який перед тим (того дня) був найскоріше в драгівській православній церкві, де цілувався з батьшком. Та однаково: нас, як греко-католиків так і православних не змоскалівають ніякі москальчуки, бо ми знаємо хто ми. Також не дамо ані один голос Фенцикові, хоч би ще скільки хотів цілуватися з ним драгівський піп Сильвай, а разом і драгівський батюшка.

Але на ці два факти звертаємо увагу компетентних чинників — Окружний уряд і гр.-кат. епископат.

Михайло Рішко.

Трагічна смерть.

6. V. розлучений вискочив з II. поверху п. Олександер Варадій, білецький рідняк. Пан Варадій був головою Т-ва „Підкарпатська матиця в Празі“, що щорічно, а також і цього року на Різдво виславла для 659 бідних школярів дарунки: одяги, зшитки, тощо. Похорон відбувся 11. V. на Ольшанськім цвинтарі. В. Й. П.

Кінцевий провал „панькевичіяди“!

З одобренням підручника української мови в фонетичному правописом п. Ф. Агія, наступило повне фіяско „панькевичівки“ — застарілого й пережитого етимологічного правопису, який завів свою граматикою проф. Панькевич до українських шкіл на Закарпатті. Цим настав заразом кін-

цевий провал ганебної „панькевичіяди“, що стільки мучила молоденці голови українських діточок, заводила хаос у українськім шкільництві та спинювала природний душевний розвій українського вчительства, що в школі мусіло так, а дома інакше писати.

Українське шкільництво на Закарпатті вступило на новий шлях. Боже помагай! *Учитель.*

Читальня „Просвіта“ в Бельгії.

В місцевості Еісдені в Бельгії заклали собі українські робітники з Закарпаття читальню „Просвіта“. До допомоги був їм п. Іван Густій, що пояснив ціль і значення „Просвіти“ й увів її в життя. До читальні записалося 38 родин. Підготовча праця була тяжка, але „Просвіта“ гарно розвивається й має велике значення для наших робітників. Робляться старання над закладенням шкільних курсів для дітей українських робітників.

Геть в московськими емігрантами!

„Наш путь“ в З. V. ц. р. приніс великими літерами написані через цілу сторінку такі рядки: „Домагаємося усунення з громадського й політичного життя приблуд (прішельців) Незд'єльского, Цуркановича, Грабца й ін. і ревіалі іхнього горожанства“. Бажаємо „Путеві“ багато успіхів у цій кампанії і бажаємо, щоб в ними забралися й зникли з українського Закарпаття всі московські зайди-емігранти, які позабирали належні нам, українцям, посади, їдять хліб нашого українського народу та ще проти нього виступають і баламутять його гнилим московофільством! *Д-к.*

Як чехіають?
Т. ав. „Земський карпаторусский

театр" ув Ужгороді, в управі якого є й два українці, (для чого там сидять? Щоб боронити, як проф. Бирчак у редакції „Podkarpatogazske revue“, українські(?) „інтереси“? !), розпочав іду з „новою премієрою“ — чеською песою „Страконіцький дудар“ — перекладеною на „подкарпаторуське язичіє“. За наші гроші дають нам чеські песи, наче б українських, далеко кращих, і не було. Дефіцити найдалого „театру“ доплачує в наших грошей Краввий уряд, який ще не дав ані корони на український театр „Нова Сцена“. Пора скінчити з цією аномалією!

Fr. Travniček i викрутаси.
Нар.-соціалістичні „Лід. Новіни“

помістили довгу статтю про мову навчання українців на Закарпатті. Травнічек висловився за московську мову, бо вона „більше розроблена“, ніж українська. Дивно це чути від вченого й чеха. Елементарний закон педагогіки вимагає навчати дітей мовою матері. А до розробленості чи не розробленості мови, то логічно по Травнічку — чеських дітей треба навчати німецькою або московською мовою, — бо вони більше розроблені! Ось до яких ідіотизмів можуть дійти ті, які кують протиукраїнські вигадки. Так пише ще недавно „потлачовані“, чех.

O-o.

Будь проклята кров ледача Не за рідний край пролита!

Леся Українка.

Приходить час, приходить час, Сказати кожен мусить в нас,
Чи він народу вірний син, Чи тільки раб похилий він!

Б. Грінченко.

Кожен думай, тут, в цім місці, Де стою я у вогні,
Важиться тепер вся доля Величезної війни! I. Франко.

Повір при сільських виборах!

Не треба влегковажити сільські вибори, що відбудуться 29. V. і 12. VI. Всюди виставляйте українські кандидатки. Українці голосують тільки за українців!

ОТВЕРТИЙ ЛИСТ

Панові Юліянові РЕВАГВІ послові до парламенту.

Пане После!

Від Вас я одержав поштою 22 IV. 1938 обіжник ч. 3, виданий „Приготувним комітетом щоденника“. Тим обіжником комітет звертається так: „Шановний приятелю! Маючи до Вас довірря, як до освідченого працівника на полі відродження нашого народу, повідомляємо...“ й т. д.

Мене дуже дивує, як могли Ви апробувати засилку на моє імя наведеного вище обіжника в той час, коли один з членів „Приготувного комітету щоденника“, так званий редактор „Землі і Волі“, Степан

Ключурак не так давно характеризував мене в своїй, перебачте, „новинці“ провокатором та остерігав закарпатське громадянство від стиків зо мною?! А Ви, п. после, як член комітету всепросвітянського з'їзду тоді цілком погодилися в поступованням свого співробітника!

Отже прошу прийняти до відома:

1) Я рішуче не хочу бути у ваших рядах, як „шановний приятель“! Краще, хай вже між нами й надалі буде не по „демократичному“, а по людському: приятелі — окремо, а провокатори — теж окремо!

2) Хоч ви й маєте до мене „довірря, як до освіченого й солідного працівника на полі відродження нашого народу“, але я на жаль ніяк не можу відплатити Вам такою ж взаємністю. Бо вважаю працю на тім полі Вашу й колеги по „коаліції“ Ключурака, як чеських партійників, не тільки несолідною, а надавичайно шкідливою та ганебною!

Олександер Наріжний.

У ВАГА!

Всім тим, що замовили через редакцію „Пробоем“ (або ще замовлять!) собі збірку поезій Ю. Боршоша-Кумятського давно до відома: а) Не просити від нас перше видання збірки, бо цілий наклад був сконфіскований (і знищений); б) П. видання ще не готове. Шановний автор повідомив нас, що вже друкується. Як буде готове — всім розішлеся на подані адреси. Гроші вишлете приложением чеком. Надсилайте нові замовлення на адресу редакції або п. автора: Рахів.

НОВІ ВИДАННЯ.

Іван Колос: Молоді мої дні, поет., ціна 5— кч.

М. Андрусяк: Мазепа й правобережжя, вид. „Квартальник Вістника“, ст. 106, ціна 2— зл. Львів, Чарнецького 26 м. 21.

В. Гренджа-Донський: Червона скала, епос, ст. 112, ціна 10— кч, Ужгород, Другетова 8.

Р. Богданович: Кемаль Паша, диктатор Туреччини, чергове число „Дешевої Книжки“, ст. 32, ціна 18 книжок (життєписів мужів світу) 2·40 зл., Львів, Гродзіцьких 1. III. п.

Степан Поп: Пласт — це служба нації, ведення гуртка, ст. 25, ціна 2— кч, Ужгород, Капітульна 11.

За розбудову української літератури!

До Управи Товариства українських письменників і журналістів ув Ужгороді.

На основі листів, що дійшли до редакції „Пробоем“ від працівників пера, формулюємо тут їхні побажання:

а) щоб управа зреорганізувала Т-во й поставила його на адоровий ґрунт українського націоналізму, б) щоб привела його до життя

ї негайно розпочала належну діяльність, в) щоб зацікавилася початковими молодими письменниками й подавала їм належні літературні вказівки, г) щоб подала фінансовий стан дотеперішньої видавничої діяльності Т-ва й ще більше урухомила їй, і) щоб Т-во видавало твори не тільки одного письменника, але й інших.

Подаємо це в інтересі розбудови української літератури на Закарпатті, чим сповняємо бажання нашого письменницького активу. Сподіваємося, що управа Т-ва також виконає бажання наших письменників.

Літературна нагорода.

З нагоди ювілейного року часопису української народовецької молоді „ПРОБОЄМ“ збираємо гроші на літературну нагороду для трох найліпших літературних творів, що вийдуть друком у ювілейнім році „ПРОБОЄМ“ 1938 з під пера закарпатського українця. Висота нагород буде залежати від скількості грошей, що вплинуть на ту мету до редакції. Приймаємо й найменші датки!

Поспішіть всі на розбудову української літератури на Закарпатті. Оцінку творів проведемо через анкету.

Далі вложили по 10—Кч: Іван Рошко уч. Торг. Акад. і о. Юрій Станинець, учні VII А. кл. української держ. реальн. гімназії в Берегові Кч 50.—. Разом Кч: 70.—. Попередньо Кч: 517.—. Всього разом Кч: 587.—. А хто буде слідуючий?

Ви не хочете причинитися невеликою пожертвою до розбудови української літератури на Закарпатті?

Від редакції.

Вже кілька разів просили ми частину читачів, щоб вирівняли свої залежності. Всежтаки зісталося певне число людей, яким нікак не хочеться виконати свій обовязок: За відбираній часопис заплатити! Ждали їх до 5-го, почекаємо ще до кінця травня. Потім безпardonу опублікуємо їх на чорній таблиці з належним освітленням. Наше чекання не в нашою нерішучістю, але — терпеливістю, щоб уможливити тим панам сповнити свою повинність!

Всі на пресовий фонд!

Хто жертвувє на пресовий фонд 100— Кч (і розки, але мусить наперед заслати редакції заяву), стається основуючим членом часопису української закарпатської молоді Пробоєм. Всім іншим щира подяка.

Жертвовавців з певних причин не публікуємо!

Кожний повинен запримінити
найбільший і найбільш поширенний
ілюстрований український націо-
нальний щоденник

„НОВИЙ ЧАС“
Чвертьрічна передплата в щомісяч-
ним додатком „Всесвітня Історія“:
65 кч. Адреса: Львів, вул. Ко-
стюшка ч. 1а.

Читайте! Передплачуєте!
Журнали молодих:
„ДОРОГА“, Львів, Гродзіцьких ч. 1. III.
Річна передплата 10—кч. (місячник).
„АВАНГАРД“ Коломия, вул. Беднар-
ська 9а. Передплата 30—кч (тижневик).
„ГОЛОС“ Львів, Міцкевича 11. I.
Річно 28—кч (тижневик)
„САМООСВІТНИК“ в прилогою „Де-
шева Книжка“, річно 33 кч. Львів,
Гродзіцьких 1. III.

Передплачуєте „ВІСТНИК“
під редакцією Др. Д. Донцова

Передплата на „ВІСТНИК“ виносить річно 23 ал.,
піврічно 12 ал., платні з гори. Ціна окремої книжки 2·20 ал.

Передплачуєте, купуйте й кольпортуйте
книжки книговібрні „ВІСТНИКА“

Передплатники „ВІСТНИКА“ платять половину.
Передплата на чотири книжки річно ал. 4.

Адресувати: „ВІСТНИК“ Львів, Чарнецького 26.

ДО ВІДОМА ЗАІНТЕРЕСОВАНИМ ЧИТАЧАМ!

Переводимо урбенці та інтервенції в усіх справах у міністерствах
і центральних урядах у Празі за примірену нагороду. Також полагаємо всяке прохання й засиламо бажані інформації. Хто має на
міністерствах чи центральних урядах якісь прохання: горожанство,
зачислення службових років, довіл на торгівлю, господарські допо-
моги й т. п., хай з довір'ям звернеться до редакції — все полагодить
дискретно й учас! Адреса: „Probojem“, Praha IV.—11 Pošt. schránka.

O B S A H: Dr S. Rosocha: My přemožitelni. — J. Kópou: Na vysoku školu. —
O. Kukuč: Jak ostříhali autonomii. — I. Hustýj: Děti ukrajinských dělníků bez školy.
— M. Slyvka: Bláznivý žert. — M. Machanec: Neslychaná nouze. — V. Dutka:
Něco o emigraci. — P. Hrab: Rodinne nedorozumění. — Studentský věstník. —
Ruch mládeže. — Krónika. — Různé zprávy.

ПРОБОЕМ

часопис закарпатської молоді. —
Виходить 1-го кожного місяця. —
Редактор редакційний кружок. — Перед-
плата в ЧСР: річно 10—кч., за гра-
ницею річно 1 ам. долар. Число чеко-
вого конта 201.699.

Vydavatel: Dmytro Halaj, Praha XIX., čp. 538. Odpovědný redaktor: Stepan Breza,
Praha XIX., Sadová ul. č. 1. Novinová sazba povolena ředitelstv. pošt. a telegr.
v Praze č. 68.846/IIIa-1938. Dohledací pošt. úřad Praha 11. Adresa redakce a ad-
ministrace: Praha XII., Šumavská 16. Knihiskárná J. Schmiedberger, Praha-II., Be-
nátská 7. Всякі листи просимо слати на

PROBOJEM

časopis zakarpatské mládeže. — Vy-
chází 1. každého měsíce. — Rediguje
redakční kroužek. — Předplatné v ČSR:
na rok 10—kč., do ciziny ročně 1 am.
dolar. Číslo šekového účtu 201.699.

Adresa: PROBOJEM, Praha IV.—11. Pošt. schránka.

P.T.

prof. dr. O. Odarcenko

Praha II

ve Smíchách 27/ta

Hlavní název: Proboiem
Datum vydání výtisku: 6.1938
Číslo výtisku: 6
Druh dokumentu: číslo periodika
ISSN: 1804-6533
Číslo stránky: [65] - [80]

SYSTEM
•KRAMERIUS•

Podmínky využití

NK ČR poskytuje přístup k digitalizovaným dokumentům pouze pro nekomerční, vědecké, studijní účely a pouze pro osobní potřeby uživatelů. Část dokumentů digitální knihovny podléhá autorským právům. Využitím digitální knihovny NK ČR a vygenerováním kopie části digitalizovaného dokumentu se uživatel zavazuje dodržovat tyto podmínky využití, které musí být součástí každé zhotovené kopie. Jakékoli další kopírování materiálu z digitální knihovny NK ČR není možné bez případného písemného svolení NK ČR.

Národní knihovna ČR
Klementinum 190
110 00 Praha 1

kramerius@nkp.cz

0-2734

ПРОБОЕМ

ЧАСОПИС
ЗАКАРПАТСЬКОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ V.

ЧИСЛО 6.

ПРАГА

червень

1938.

Начальний редактор: Др. СТЕПАН РОСОХА.

Я. Оршан:

Вождь не живе!...

23. травня в полуночі впав на своєму пості від пекельної машини висланця Москви — Вождь Євген Коновалець. Другого дня ця вістка дійшла до небагатьох, ще не вповні піверджена, в наступні дніх стало впovні ясним: Вождь не живе... Як тяжко було повірити в це — та людина, що все й уважаній час особливо, виказала стільки енергії, що наповна була таким гарячим оптимізмом, що вливала другим у серця стільки запалу й віри — ця Велика Людина не живе!...

Мабуть усюди було це так само, провідник відділу скликав нагло всіх своїх підвладних і в понурій повазі проголошував: Вождь мяттю, що Він згинув по геройськи в боротьбі, а ми живі? Трудом, у десяте й соте побільшеним трудом за Його Ідею! Боротьбою з напруженю до краю енергією усіх нас. Здобудьмося на зусилля, яких

упав з рук чекіста. Розлучиво-допитливі погляди десятків очей, сльози в очах і затиснені п'ястуки. Помсти, помсти, помсти! О так, ця помста прийде — страшна, жорстока!!! А в найближчі дні й години від вістки про смерть Вождя сталася серця його когорт! Боротьба з ворогом іде за все: або перемога або смерть! Вождь згинув — ми осталися. Як сплатити йому почуття довгу? Як оправдатися перед його Пам'яттю?

0-2734

0-2734

світ не бачив! Докажім неможливі діла! Будьмо велетнями відваги, енергії й віданості Ідеї. Бо як інакше заспокоїться наше серце, що ми лишилися на світі, а Вождь поляг!

Ротердам. Це те місто, що перейде на віки в історію України як той клаптик землі, де востаннє ступала нога Великого Вождя України, де він сповняв свої останні обовязки на службі Батьківщині й Ідеї. Він тут лежить мертвий, тут десь за стінами тієї чи іншої будівлі. — Вождю, де Тебе вбили? Де сталася та жахлива річ, що нікого з нас Твоїх вірних не було біля Тебе, щоб оборонити Тебе? Ти був відважний, як ніхто, Ти наражав себе, бо хотів найбільше відповідальності й найбільше обовязків. Це так годиться справжньому Вождеві. Але ж чому, чому не сказало з нас нікому серце, щоб іти за Тобою? Навіть проти Твоєго наказу! Щоб заслонити Тебе грудьми перед людим ворогом!

Кіно „Люміє“. Знищенні стіни, скло, каміння тріски. Тут розірвалася бомба й розірвала Вождя жахливим способом, лишаючи майже неторкненою тільки голову. Чотири прохожі ранені, два з них важко. Цих останніх відвідали в лічниці панове Генерал Курманович і радник Тарновецьк і склали їм слова потіхи й співчуття — аворушена українським джентльменством плакала шпитальна саля. Скромна грошева жертва має цим двом нещасним учасникам горя України доказати наші почування супроти них.

А Вождь лежить мертвий, застиг у його чертах біль. Так, щойно в цім моменті стає вповні ясно: Евген Коновалець не живе!... Від цієї наглої свідомості стискається в болючому спазмі горло: все пропало. Виключені всякі можливості непорозумінь. Це бедушне, пошматоване тіло, ці застиглі очі — це смерть! Жахлива невідклична.

Вождева Дружини. Сільки болю в цьому нещасному серці. Обличчя цієї Шляхотної Жінки ушляхотнило до божеськості й терпіння. Коли пошарпані нерви відмовляють їй хвилями послуху, то примусом волі змушує себе до спокою й повторяє: Це за Україну... І обличчя й сяє якимсь інваемним сяйвом — Вождю, як гідний був цієї Геройчної Жінки й як гордим треба бути за Неї, що осталася нам як живий спомин про Тебе, наш Неабутний! Вона й Син Юрко, що там далеко десь душить слово й жаль. Їх обов' будемо любити, шанувати й берегти як ока в голові.

28. травня. Домовина з трьома вікнами: від Дружини, від Української Нації, складені Генералом Курмановичем та від ОУН і цвіти від усіх тих, що Духом тут над Дорогою Могилою в Ротердамі. Пані Коновалець, п'ять українських націоналістів і один чужинець-приятель України йдуть за домовину. Промова Генерала українською мовою й Радника Тарновецького німецькою. „Вічна пам'ять“ і сповнені слізами слова Дружини Вождя до нас усіх призваних: Ви мусите докінчити, продовжуйте Його діло! Ці слова звернені до мільйонів! Продовжуймо діло Вождя! Від зараз, від нині — аж до скону! За нами Трагедія, перед нами вороги, що забрали нам Вождя — а на кінці — Перемога! Або нас живих, або тих, що стануть на наше місце. І ми і вони чуємо й чути будемо, що дух Евгена Коновалця вітає

над нами й кличе нам могутньо: Я віддав життя за Україну, за Ідею Націоналізму — докажіть, що Ви не гірші: борітесь не жаліючи теж життя! Борітесь і перемагайте в мов Ім'я і з моїм Іменем на устах!!!

Ротердам, дня 28. травня.

Василь Сурмач:

М А Т Е Р І.

Твоя молитва тиха, осяйна,
Неначе усміх весняного ранку
Пестити мене. Зціляє кожну ранку
Бутного та рапавого життя.
Мій кожний крок, і кожний удар дня
Чоло Тобі зривають без настанку.
Любов Твою ношу — чарівну бранку
В залиянім серці — крихточку тепла.

Ударить грім. Здрігнеться Україна,
І спалахне загравою пожеjk.
А Ти, прощаючи своєго сина,
Спартанко — щит у гору підіймеш:
„Іди, кінчай Великий Чин
Вертай з щитом, або на нім!“

Іван Ірлявський:

ПРОБОЕВИКАМ.

До гір! Як солодко давенити у тиші
для сильних пробойців, що шляхом
присвяти рідній справі линуть вище,
хоча хуртовина в дорозі свище
і ніч — сліпучим полотном.

До гір! там наше серце безбоязне,
що не бажає вгоди, а вогню,
коли народ сам гойть гнівно рани,
коли відроджуються вже й селяни
і днина відплива сумна.

Бо що ж нам принесло незнання, друзі,
чи не було б всяко щастя теж
батькам і нашим при своєму плузі,
якщоб їхній порив марно не мусів
пропасті в заграві пожеjk?

Тепер нехай спроможешся, юначе,
запевнити у великій мірі знов

своїх, хай більш покривджені не плачуть,
а жертвують у боротьбі гарячу
за рідну справу — кров!

Ю. Боршош-Кумятський:

H I, H E M A.

Ні нема братерства
Лише гнів та Іль,
Поблагословіте
Меч, залізо, мідь.

I будьте жорстокі,
I жалні пожежі,
Бо життя — то люті
Боротьба без меж.

Полюбіть залізо,
Кров і екразіт,
З заліза і крові
Творіть новий світ.

Др. С. Р осоха:

Боротьба — аж до перемоги!

Події останніх трьох місяців потрясли цілим світом. Настали шалені перегони в заброєнні держав. Не знавмо ні дня, ні години, коли вибухне вулькан світової заверюхи. Але це не сміє нас залякувати й спиняти в боротьбі за свої національні права, за свою господарську й політичну самостійність. В обороні мусимо видержати аж до світлої перемоги.

На жаль, до тепер не проявили ми ніякої активності в тій боротьбі. Національні Ради, парламентарні представники українського населення на Закарпатті, як і інші сучасні його провідники, — займаються всім можливим тільки не боротьбою за належні українському населенню права. Коли всі національності в ЧСР (німці, словаки, мадяри й поляки) обедналися й поставили перед чехами постулати своїх національно-політичних прав, то провід українського населення не тільки що нічого не робив і не подав ніякої ініціативи в тім напрямі, але навпаки ще й паралізував — всякими промовами, закликами, заявами, проголошеннями й маніфестаціями — всі ті поодинокі домагання, що висувало саме українське населення понад головою того „проводу“.

В останні два місяці влада ЧСР пильно працює над „статутом національностей“. При тім влада мусить числитися з домаганнями всіх національностей, що в відповідні часі оголосили свої вимоги. Їхні права будуть зафіксовані в тім статуті. Після нього мають бути витворені обласні ради. З них деякі будуть, після місцевого населення, чисто німецькі чи мадярські. В управі тієї місцевої області мають бути два головні урядники, з них один представляв би центральну владу, а другий місцеве населення. Після статуту мають право вжи-

вати свою рідну мову в урядах. Далі зможуть контролювати всі публічні гроші призначені для субвенцій і под., з яких певна частина, а то пропорційно до своєї чисельної сили (німці біля 22%) піде на дане населення. В державній службі буде заручена національна пропорційність. Шкільна управа буде в руках відповідних національностей, господарські справи й частина податків йдуть на місцеві потреби.

Тому не буде дивно, що як до цього часу, так і на далі — не тільки в республіці, але й на українськім Закарпатті: мадяри, німці, жиди й т. д. матимуть більші права, як саме автохт. українське населення!

Провід українського населення в найважнішу пору спав і, здається духновичевим сном, спить далі. На своє „щастя“ має добрих оборонців ув офіційних чинниках, що справдують його спання тим, що нібито „карпаторусу“ той статут національностей не торкається тому, бо „карпаторуси“ в „народом державним“(!) і вони мають на Закарпатті такі самі (!) права, як чехи й словаки в себе дома. Оправдують ще, мовляв „спеціальні“ права „карпаторусского народу“ будуть забезпечені через здійснення „широкої“ автономії.

Дійсно, це найліпший і найбільш освідчений середник для приспання українського населення й „учінкуїці успаваці прашек“ для сучасного його проводу. Обіцянки — нічого не стоять і їх можна сипати, як з рукава!

В цім важнім, відповідальнім моменті забираємо слово ми, українська націоналістична молодь Закарпаття й кладемо на серце сучасному проводові, щоб він як слід сповняв свої обовязки й повинності перед українським населенням на Закарпатті, бо за свої недбалості й неправильні вчинки відповідатиме перед цілим Українським Народом. Чини й діла сучасного закарпатського проводу не сміють іти в розріз з усеукраїнською національною політикою й мусять бути гідні великого, 50 мільйонового Українського Народу!

Владі ЧСР ставимо такі постуляти українського Закарпаття й дотримаємося, щоб вона без проволікання здійснила їх.

1. Скасування закону ч. 172/37 — закону т.зв. „перший етап“, що в фундаменті нищить дійсну автономію;

2. Негайно зреалізувати в цілості Санжерменський міжнародний мировий договір, а то:

- a) Передання всіх прав губернаторові,
- b) Зеднання т.зв. Східної Словаччини (Пряшівщина) з іншими заселеними українцями українськими землями й
- b) Негайне скликання українського закарпатського сейму;
3. Заснування в Ужгороді Українського Університету й
4. Переведення земельної реформи й передання державних маєтків і фірми „Ляториці“ українському населенню.

За здійснення цих елементарних прав українського населення на Закарпатті не перестанемо боротися й не дамо себе залякати чи заспокоїти обіцянками. Видержимо й найбільші репресії, але боротьби не припинимо аж до повної перемоги.

„Ми поляжем, щоб славу і волю і честь, Рідний Краю, адобути Тобі!“

Юрій Штефанець:

За ясне українське обличчя!

(З реферату на надзвичайних загальних зборах Союзу).

Нинішні загальні збори є для нас новою спробою, новим зусиллям у боротьбі за наше ясне українське обличчя. Можливо, що наше намагання анову вістане без реального вислідку, але ми відстрашити себе не дамо. Навпаки — ідучи нездержно і безоглядно дальнє вперед, постараємося показати світу, що ми теж маємо право на життя і самовизначення...

При цій нагоді мушу хоч би декількома словами доторкнутися праці Союзу. Не була це праця, яку повинні б виконувати студенти, як будуча інтелігенція і провід народу, але соціальний стан Закарпатського студентства не дозволяв перевести більшу працю. Те, що ми виконали, зробили це з певного роду самопожертвою.

В цім студійнім році наша праця була всестороння й багатонадійна. Одним радісним фактом було те, що 13. жовтня 1937. р, в наші ряди вступило 20 нових членів, що відношенні до попередніх літ означає приріст на 90% -ів, а другий факт, що Закарпатські українські студенти майже 50% -ми стоять краще в своїх студіях, чим наші культ. нац. непримиримі вороги „руsskіe“.

Окрім частих сходин з актуальними рефератами ми старались бути в тісній зв'язці з життям на Закарпатті. 17. жовтня м. р. ми вислали двох делегатів на Всепросвітянський з'їзд (Др. Росоха і Ол. Скальський), а 26. лист. вислали телеграфічний привіт на посвячення української тімн. оо. Василіян в Ужгороді. Бажанням Союзу ПУС було влаштувати 28. II. 1937. протестні збори проти денационалізації на Закарпатті, але не з нашої вини від задуманого наміру в останній хвилині, ми мусіли відступити. Брали ми участь і в інших проявах громадського життя тут у Празі. Спільні влаштовування нац. свят, як пр. Баазару, бою під Крутами, Шевченка, Українського моря, спільна участь на вечірках були явним доказом того, що нас від українського населення в інших частин батьківщини ніщо не ділить, а навпаки лучить, вяже та сама душа. І при різних нагодах СПУС старався достойно зареактивувати українське студентство українськими народ. танцями, співом, музицою, виступом до радія, а навіть і у спорті. І в соц. питаннях українське студентство добувало те, що могло і де тільки могло. Старалися після своїх сил про розбудову допом. фон. ім. князя Корятовича, а як і цього мало було, виручали в біді Й нужді один другого, як справжній брат брата. Старалися ми бути в якнайкращому контакті з філією СПУС у Братиславі та Акад. т-вом у Брюні.

Велику частину на жаль свого часу мусіли ми жертвувати в боротьбі проти наших яничарів, що ще дотепер не змогли віднайти своє національне „я“, а навпаки добровільно запрягаються в ярмо наших і їхніх таки ворогів. У нашім студентськім приміщені мусіли ми присвятити $\frac{2}{3}$ часу боротьбі за наше існування проти тих, що готові б утопити в ложці води все, що українське.

Зааначивши коротко перегляд праці, стверджую, що Союз є на добрій дорозі. Коли й дальше всі члени не будуть ставити особисті інтереси на рівні з інтересами товариства — то праця в майбутнім попливє багато краще.

Дисципліна й почуття обовязку мусить бути між нами завсіди й всюди, де хочемо бути переможцями.

Не досить запалу, але мусимо мати самопожертву, пляновість і ініціативу, які мусимо допроваджувати одчайдушною впертістю й витревалістю аж до повної перемоги. Доба вимагає, щоб ми були національними аскетами, щоб ми зуміли обійти різні провокації і здергатися від усіх непорозумінь між собою. Тільки тоді переможемо, коли в наших товариствах буде не тільки грошевий активний білянс, але передусім активність працівників! Не вистане, щоб ми в слідуючім році мали 30 нових членів, але щоб кожна здобута одиниця була справді якісна з усіми атрибутами українського націоналіста.

Таким чином найкраще виконаемо свій обовязок перед Українською Нацією і Закарпаттям, яке найбільше потребує нашої праці.

Французи про Україну.

В 4. числі „Пробовм“ писали ми про те, що вже й самі москалі не вірять, що большевицькому Союзу вдається ще вдергати Україну при собі, яка постійно збільшує боротьбу за свою самостійність. Тепер, коли справа самостійності України сталася світовою проблемою, не пошкодить знати, що французи говорять про Україну. Із нечисленних французьких публікацій і статтів про Україну, наведемо тут статтю Жоржа Робена яку приніс світовінний часопис „Л'ІЛЮСТРАЦІОН“, (ч. 4952): „В УКРАЇНІ“. Політично Україна це одна з одинадцяти сфердованих республик советського Союзу. У цьому союзі вона займає одно з передових місць, як завдяки її багацтвам, так і завдяки її розвиненій цивілізації, що дає їй в дійсності першество перед 148 іншими народами С.Р.С.Р.

Україна це ще щось більшого й лішчого: вона має ряд спільніх рис із нашим власним краєм. Нона є, у певній мірі, Францією східної Европи. Є наглядним, що вона має однакову поверхність й однакове число населення, що й Франція. Як ця, вона має гармонійно розділені багацтва: сільська господарка, копальні, ліси, ріки, побережжя, а її земля, багата й тяжка як земля Франції, не скупить своїми благами: від жита до вина й тютюну, від бараболі до вівса й до буряків, вона дає всього й то щедро.

По її полях порозкиувані веселі й чисті села, з чепурними, розмальованими хатами, що мають гарно стрижені стріхи й так характеристичні входи. І сліду нема по тій нужденій і брудній байдужості московських осель, де так і ставлять „ізби“ на землю, без підбудови: вічна тимчасовість; і безмежність степів стає більш привітиною, ніж деінде в С.Р.Р.

Як і міста Франції, українські осередки мають кожен свої питомі риси: Київ неподібний до Харкова, а Одеса інакша ніж Херсон чи

Миколаїв. Яка різниця від буденности московських міст, що сиві й однomanітні, без минувшини.

Як народ Франції, українське населення гостинне, веселої вдачі працьовите, суцільне, щире й патріотичне. Його минувшина багатша ніж минуле Московщини, а його фольклор більш різноманітний. І так як Франція, спадкоємець Риму, засвідчувала Захід своїми університетами й монастирами, так і Україна витягнула Схід із його тьми й поширила азбуку, релігію, монахів, що їх сама закликала з Греції.

(Зак. слід.)

Виховаймо здоровий провід народу.

(Відповідь на листа п. Л. Ч. в Боянграді.)

В своєму листі до редакції „Пробоем“ пишете про статтю „Виховаймо здоровий провід народу“, поміщену в м. числі „Пробоем“, так: „Автор статті жалується, що провідники, які стоять у проводі наших укр. культ.-освіт. установ в слабі і не стоять на такім рівні, якого вимагає сучасна доба й обставини, коли в усіх боків чигають вороги на нас. Це безсумнівна правда. Бож самособою розуміється, що від проводу залежить успіх відродження, або занепаду якоїсь нації. У нас на Закарпатті ролю українського відродження виконує установа „Просвіти“. Від інтенсивної праці головного виділу „Просвіти“ залежить все, що торкається нашого відродження в ділянці культурно-освітній, політичній та господарсько-економічній. Яким темпом буде розвивати свою діяльність „Просвіта“, таким темпом буде поступати вперед розвиток нашого відродження. На цій точці погляду стояв я і 16. X. 1937 р. на загальних зборах центр. Т-ва „Просвіти“, коли пропонував загальним зборам вибрати провід „Просвіти“ з молодих людей, що розуміють сучасні вимоги нашого українського народу. На превеликий жаль мою пропозицію не піддержало ніхто, навіть з нашої народовецької молоді, хоч і були там присутні навіть такі гарячі народовці, як п. п. Росоха та богослов Рогач. Хотів би я отже поспітати Вас п. п. з редакційної колегії чим пояснюєте і мотивуєте той факт, що до проводу такої важкої установи як „Просвіта“, вибрано знову тих самих людей, які спали досі цілу нивку літ, блаженним сном, заховуючи найбільшу „лояльність“ тоді, коли положення нашого українського народу вимагало найбільш активної та безупинної праці на полі нашого відродження.

Була винесена на народніх зборах 17. X. резолюція, в якій домагалося оснування українського університету в Ужгороді. Провід „Просвіти“ мав би постаратися за всяку ціну про переведення в життя цієї резолюції. Не знаєте Ви, випадково, як далеко стойть справа здійснення тієї резолюції?

З Вами на 100% погоджуємося. Але чому Вашу пропозицію не піддержали, справа ясна: 1. Санация Т-ва ще не була переведенна і тому при кермі „Просвіти“ мусів зістати старий голова. 2. Нефортунний Ваш вибір протикандидата. 3. Незорганізована участь молодих в загальних зборах. 4. Святочний, а не діловий (!) характер зборів. Відносно революцій, то це вночі ані справу не порушували!

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСТНИК

Союз Закарпатських Українських Студентів у Праві.

15. травня відбулися надавичайні загальні збори Союзу. На програмі було: зміна статутів Союзу, демісія голови, жахливий стан Верховини, викинення членів, вибрання почесних членів і бікучі справи.

Збори відкрив голова Союзу т. Ю. Штефанець і відчитав гарний реферат про діяльність у Союзі, з якого ми подаємо уривки на іншім місці. Потім приступлено до амін статутів, про що реферував т. Ю. Кенв. Змінено назив „руський“ на український та ще подеякі параграфи статуту з огляду на сталий арист членів Союзу. Про катастрофальне положення українського населення на Верховині говорив т. Др. С. Росоха. Збори з обуренням висловилися проти недбалості адміністративних урядів, що не постаралися про достаточний довіз сіна і збіжжя на Верховину. Потім голова попросив збори, щоб приняли його демісію зо студійних причин і вибрали нового голову Союза, а то т. Степана Брезу. По короткій виміні думок між членами збори уділили абсолюторю т. Штефанцеві й одноголосно вибрали за голову Союзу т. Брезу.

На цих загальних зборах виключено двох членів Союзу, Прокопчака і Міню за їх діяльність і поводження, що йшло в розріз зо статутами Союзу. Потім із чисельних кандидатів вибрано почесним членом Союзу п. директора Д-ра Миколу Долиная, голову Студентського Допомового Фонду ім. князя Корятовича в Ужгороді, за його велику заслугу в шк. р. 1937—38 для українського студенства на Закарпатті. Висловлена була теж подяка Миколі Баботові, диспонент. Підк. Банку, Д-рові Іванові Сакачеві, Степанові Вайді, фах. учителеві та всім активним працівникам згаданого Фонду Корятовича.

Братиславську філію Союза заступав т. Іван Ройко, який подав звіт діяльності Філії й висловив її побажання.

21. травня влаштував Союз з іншими студентськими й соборницькими українськими організаціями Свято Українського Моря. Вступне слово виголосив т. Др. С. Росоха, реферат прочитав т. Ю. Штефанець, декламували т. М. Ігнатишинівна й Д. Криванич.

— РУХ МОЛОДІ —

Голосіться до пластових таборів.

Як кожного року, так і цього відбудеться великий табор українських пластунів в Солочині від 1. до 21. липня. Відтак відбудеться там пл. курс для українських пластунів (ок) аж до 4 серпня.

Хто хоче пізнати пластове життя, природу і пластову ідею, хай іде до табору. Хто хоче мати на ціле життя найприємніші спомини, хай візьме участь в таборі українських пластунів!

Усім редакціям пластових часописів.

Бібліотека Наукового Т-ва імені Шевченка у Львові, вул. Чарнецького ч. 24 цією дорогою звертається до всіх редакцій часописів

української молоді на Закарпатті, щоб вони вислали всі числа своїх часописів для бібліотеки Наук. Т-ва ім. Шевченка. Сподіваємося, що кожна редакція постарається, щоб її часопис пішався між іншими в згаданій бібліотеці. Висилайте, як друк!

Пастуни працюють. Уже вийшло 3-4 число час. берегів. пласти. „Карпати“ з дуже цікавим змістом. Теж вийшло 3 число ужгород. „На Стійці“ — неменше цікаве. Правдоподібно вийшли нові числа й інших часописів української пластової молоді, але на жаль редакція „Пробоем“ не одержала їх!

З життя наших гімназій.

В ужгородський гімназії проф. Фодор після якого „філології“ все одно вісь чи оса, свого часу сказав, що „всю гімназію імієт в капсе“. Не знати, що тим хотів сказати, чи може то, що йому п. Сулинчак нічого не зробить, оскільки буде давати „недостатечно“-слабі ноти українським учням! Про „педагогічну працю“ інших професорів нема що й казати: о. Є. Бокшай в своїй „Етици“ уживав часто „подкарпаторуське слово“ „дірект“! М. Ковач силянських синів азивав „числиками“. Твердить, що по „карпаторусському языку“ має бути в бочці, в Амеріці, в Прагі, а не в бочці, Америці, Празі, або в бочці, Америці, в Празі! Він навіть учнів примушує говорити по своїй граматиці. Німецької мови учиТЬ нас жидівка. Та замість порядочної науки викладає нам про Гітлера, мовляв він „неморальний, бо нежонатий“, і іншу гебрейську „філософію“, навиваючи визначних мужів світу „хворими“. Про нашого „найбільшого і найлюбимого“ директора нема й мови. Роапоряджує гімназією, мовби то його був який курник. 19 III. приїхав до Ужгорода начальник пластиунів. Господин директор із останніх двох годин пустив всіх „руsskіх скавтов“, а пластиунів з тяжкою бідою пустив тільки 10 хлопців і 10 дівчат. Хотів показати, що „руsskіх скавтов“ більше, як українських пластиунів. Однаке другий день взяло участь у поході 140 українських плястунів і далеко менше число „руsskіх скавтов“. Мушу згадати ще й те, що при готовлені статистики не дозволив учням записати свою народність українською. Але „руssкою“ міг хто тільки хотів. Та не так дуже спішилися!

Вле тепер можна сказати, що як буде провадиться і надалі така „педагогічна“ праця і вихова, то з ужгор. гімназії виходитимуть переважно духові каліки на шкоду українського народу! ссс.

В мукачівській гімназії у вищих класах появляється бресь. Учні зачинають не вірити у „Матушку Россію“ від „Попрада по Камчатку“ і навертаються знову до свого рідного — українського. Але не можуть цього явно проявити. Чекають, аж опустять нещасні мури гімназії — просяклі гниллю московської культури. не „з“

В берегівській гімназії москофіли рознесли вістку неначе б то проф. Ретій, провідник українського берегівського пластиу ще до кінця року перейшов до „руsskіх скавтов“. Але це рішуче заперечив сам проф. Ретій. Отже це була тільки ганебна видумка новостворені

ного врадницького товариства слабих характером учнів, яких на-
щастя в невелике число!

-а.

В хустській гімназії жахливим способом ставляться москофільські професори і чех Шірмер до українських пластунів. Москвофіл-зайда, доч. дир. Доброгорський видав роапорядок, що не вільно пластунам-гімнавистам мати ніяких звязків з пластунами інших шкіл, ані держати в ними спільні сходини. Сходини вільно держати лише в будові гімнавії, а за світло мусять платити самі пластуни. Учням не дозволили записати свою народність, як українську, але „русинську“! Ось, це — „демократія“!

Батько.

ХРОНІКА.

Публічний запит. Читали ми в ужгородськім „Укр. Слові“, що на засіданні „Ротарі клубу“ віце-губернатор Др. Мевник заявив, що „Підкарп. русини — 100% малоруський народ“. Питаємося автора статті п. др. Мих. Брашайка: що спільне має українське Закарпаття з „Ротарі клубом“ і чи наші національні справи розрішуються на засіданнях масонських лож — до того ще чехами?

Успіх шкільного страйку. Шкільний страйк у Підгороді закінчився з успіхом. До школи анову завели українські книжки й українську мову. До цього спричинилася уперта боротьба й невідступність українських селян у Підгороді.

Батько.

Чи Микола Вайдя вже вичерпався? З 11. травня ц. р. принесло ужгород. „Українське Слово“ передовицю Миколи В. Копанського: „Ми в XIX. річницю“. На кінці статті в „Вел. Копаня, I. V. 1938“. Та сама стаття (кінець трохи змінений) була надрукована в 2-3 числі „Пробоєм“, річник I. за 1934 р.

Бідне „У. Слово“ падає жертвою несовітних своїх дописовачів!

Нащо таке захоплення? Пан Др. М. Брашайко вмістив аж передовицю в „Укр. Слові“ з

приводу того, що Др. Мевник „сказав між іншим: „Підкреслюю, що підкарпатські русини стопроцентове в малоруський народ“!

Нащо таке велике захоплення? Чи це в перший раз чехи (Вондрячек та інші) і інні установи (чеська академія наук) заявили і занялися. Але чи придергуються того. В тім то й річ, що чехи інше говорять, а щось інше роблять.

Чеський жандарм бе українську молодь. У велигодну суботу вечором, після старого українського звичаю, сиділа українська молодь коло ватри біля церкви в Келечині й забавлялася. На це надійшов шандарм Штауд і декотрих побив, говорячи, що вони виломлювали у якогось жида плоти. Самособою, що то була тільки нікчемна видумка й батьки справу заголосили жандармській команді в Хусті. *Присутній.*

Український Дім у Празі. Т-во „Музей Визвольної Боротьби України“ купило триповерховий дім в ціні 230.000 кч. В цій цілі Т-во оголошує підписку на національну пошанку Музею Визвольної Боротьби України, звертаючись до всього українського громадянства.

— Величавий від'їзд. 5. червня відбувся величавий ювілейний від'їзд Української Громади в ЧСР з нагоди довершення підсвітилітнього існування.

Хто редактує Руснарголос? Москвофільський „Наш Путь“ з 13. травня приносить імена редакторів „Русского Народного Голоса“ що видається за державні гроші, отже і за українські, а яким ганебним способом (доносами та брехнями!) виступає проти нас — автохтонного українського населення на Закарпатті. Кацапський „Н. П.“ великими буквами — через цілу сторону — пише: „Карпаторусская общественность заинтересована в устранении от небытия Руснаголоса д-ра Недзвельского, Антимона, Крезе и администратора еврея.“

Отже, хто редактує московофільські газети? Самі чужинці — зайди й жиди. Хто пише проти нас ганебні статті й доноси? Московські емігранти, що наш хліб їдять. Тому, геть з московськими емігрантами та їхніми спільниками!

Що таке Москва? Землі, де тепер стоїть столиця Московщини, Москва, були тисяча літ тому заселені фінським плем'ям — чувашами. „Москва“ — по чувашськи значить „гнила вода“. Звідти пішла гнила московська культура.

Хто піддержує у нас гниле московофільство й московських емігрантів? „Руснаргазета“ надруковала була листа якоїсь Варвари Колоколової, в якому вичислено імена жертвовавців на московських емігрантів. Між іменами стрічаемо й такі губ. Грабар, Мезник, ген. Сватек і т. д. і всі ужгородські банки, не виключаючи Підк. Банк, Краєвий Друж. Союз, Торг. Союз і Підкарп. Електрівні.

Цікаво, що ніхто не чув і ніде не читав, щоб ті імена жертвували щось на якусь українську справу. Але і не треба! Бо українство непоборне тільки тому, що удержанується власними силами й виходить з нутра самого народу!

Др. Ілля Гаджега — демагогія й наївність. В останнім часі розвинулася на сторінках „Свободи“ і „Руснарголосу“ полеміка між о. дир. А. Волошином і Др. І. Гаджегою. Хто прочитав всі статті, мав нагоду переконатися про „логіку“ наших московофілів. На річеві замітки і конкретні факти дир. Волошина відповідає „судя з 37. літньою практикою“ Др. Гаджега порожніми фразами, наївністю та демагогією.

Американська делегація й московофіли. Ще тільки появились слухи, що на Закарпаття мав приїхати делегація наших українців-переселенців в Америці, як накинулась на неї вся московофільська преса і зачала обвинувачувати у всім можливім. По її приїзді скоро настала зміна на цілих 180°. Кацапня зачала писати самі похвали. Чому так сталося, справа ясна. Як ставились до неї чехи, так і московофіли. Чи інакше сказано: Чий хліб їси, того пісню співай.

Цікаво скільки тисяч стоятиме чеській владі американська делегація??

Засудили, але на мало. Севлюський окружний суд засудив чеського кондуктора, „брата“ лейтенара Щіпека на 4 дні в'язниці й 465 кч кари за образу наших учителів, що питались: „Чому нема на залізничних билетах напису українського?“

Цього самого „брата“ судити-

ме ще краєвий суд у Берегові за те, що заявив там учителям: „ві мате г... о, не автономії, — мате авто а ческого шофера!“

Цікаво, як за цю правду покараютъ його?!

Вже й селяни активізуються. Окружна цивільна протилетунська оборона в Севлюші скликала мин. місяця всі організації ЦПО з Севлющини, для яких була улаштована ширша підготовка. Як звичайно буває, так і тепер управа забула, що Севлющина вся українська і всі промови та виклади були чеською мовою, а проф. української (!) торг. школи в Севлюші (чистокровний мадяр!) перекладав це відразу на мову мадярську нехтуючи мову автохтонного населення Закарпаття. Українські селяни, що ними була заповнена вся саля, тільки хитали головами, бо не розуміли мови ані одних ані других „брать“. Тоді піdnімається в крісла молодий і повний енергії свідомий український селянин з Великої Конані Михайло Немет й заявляє: „Та ви, панове, кому тут патякаєте по-чеськи та мадярськи! Та ж ви не видите, що тут самі українці-селяни? Хочете, щоб ми відразу покинули салю й пішли собі по-своїй роботі? Та ж ви нас сюди прикликали, щоб чогось навчити, а не нас тут мучити.“ На це відразу ціла саля селян підіймається і починає кричати та протестувати разом з ним. Тоді ті „брать“ вже відразу навчились і по українськи. Навіть чех досить добре вже говорив по українськи, бо навчився в Східній Україні за світової війни.

Слава і честь таким селянам, що не гнутьши, але гордо сто-

ять за свою мову та українську національну гордість!

Величавий віздр у Севлюші. 8. травня ц. р. відбувся в Севлюші віздр Філії „Просвіта“. Хоч українцям приходиться воювати не тільки з чотирма наїздниками, але також і з самою природою: цілий день немилосердно ллявся дощ, то всетаки селяни з цілої околиці, перемоклі до нитки, болотяні, зійшлися числом до 2000 осіб, та показали, що тм не страшні ніякі бурі та негоди, коли справа торкається національного обов'язку. Оркестра чит. Тов. „Просвіта“ в Білках під проводом нашого ідейного селянина-організатора та національного працівника п. Ігнатка звиш 30 км. ішла пішки такою зливою, щоб бути на тому а'їзді. Слава ті та її провідникові!

Саля городського дому була виповнена по береги. В очах селян було видно великий запал. До них селян промовив спочатку посол Ревай, який вихвалюван „наш режім“ та демократію під небеса та страшні бив поклони владі за „перший етап“. З черги промовляв за ним Клочурак, який вже більш імпонував селянам своєю промовою. Вершком успіху а'їзу був виступ молодого редактора Ів. Рогача, якого саля витала заслуженими оплесками. В добром дусі змігся сказати пару слів і М. Вайда, але самокишу із дзером поніс А. Ворон.

Цей неможливий, перебачте оператор, зо своєю „неподілністю“ та добротами так роз'їв селян, що почали поволі залишати салю.

Отож на другий а'їзд, якщо бажаєте, щоб там були і селяни, то Ворона говорити не ставте.

„Родинне непорозуміння“.

До редакції надійшло багато листів від осіб, що правильно відгадали дієві особи в жарті на одну дію „Родиннім непорозумінні“, що був надрукований у 5. числі „Пробоем“ і вимагають від нас (зовсім правильно!) за відгадання збірку поезій Ю. Боршоша-Кумятського: „З накаву роду“, яку сконфіскувала держ. прокуратура в Берегові.

Заявляємо всім Вам: збірки ми не маємо, бо сконфіскована. Друге видання дістане за 5— кч тільки той, хто собі його чимкоріше замовить. Потім буде дорожче.

В справі „Родинного непорозуміння“ ще додаємо: при друкуванні того жарту помилково виминено присяту автора, а саме: „Марійці Тимканичевій і Аннусі Желтваївні на спогад про Комарівці — присячує автор“. Просимо, щоб той недогляд не брав нам за але як шановний п. Автор, так і згадані пані учительки!

Редакція.

За розбудову української літератури!

I. Звертаємося до всіх дійсно свідомих українців і правдивих українських інтелігентів, щоб поспішили замовити собі 2. видання, по конфіскаті зміненого і доповненого, збірки поезій відомого нашого поета Ю. Боршоша-Кумятського. Ціна книжки, більшого формату, 84-90 сторін в 5— кч. Піаніше буде дорожче! Замовляти через редакцію „Пробоем“ або пряму у автора: Рахів.

II. Просимо всіх українських громадян післати свою лепту на літературну нагороду для трьох найліпших творів, що вийдуть друком в ювілейному році 1938 з під пера закарпатського українця. Подрібніше про це довідається в попереднім числі.

До тепер зложили, переважно студенти й учні середніх шкіл 587- кч.

Листування.

Всіх тих, що замовили собі старі числа „Пробоем“, — попередніх річників, просимо трохи ще почекати. Що будемо мати то вищлемо. При цій нагоді просимо тих панів, що мають I. число з цього року — оськільки його не потребують, щоб були ласкаві нам заслати в заміну за інші.

М. Є. Кальник: Сердечно дякуємо Вам за нові передплатники. Підогріть своїми статтями і замітками до „Хроніки“.

Др. М. С. — Брно: Замовлені книжки чимкоріше вищлемо. Сердечно дякуємо Вам за Вашу підтримку!

Гуцул: Не гнівайтесь, що Вас не відвідав. Добра воля була, але не вдалося. Спробую в літі. Тимчасом працюйте в дома і в су-

сідних селах. Подавайте справи про все, що коло Вас діється. Позмагаємося все використати в „Пробоєм“. Привіт!

І. Густей — Бельгія: Дякуємо за надіслану статтю. Напишіть нам докладно про життя українських робітників в Бельгії і Франції. Газети висилаємо. Привіт всім нашим українським робітникам! Отже зашліть і Ви дещо!

Просимо Кореспондентів посыкати справи і статті вчас і дуже не розтягати.

Кольпортерів просимо, все по розпродажі чисел, негайно вислати чеком гроши!

На відповіди не забувайте приложувати марки!

Від редакції.

Просимо шановних читачів, щоб не брали нам за але, що ми знову мусіли завести „чорну таблицю“. Але ми переконані, що такі люди, а ще до того українці, що не ганьбляться відбирати часопис протягом цілого або й більше років, а не платять за нього, заслуговують не тільки на чорну таблицю, але на ще більшу ганьбу. Бо такі люді свідомо нищать українську пресу: відбираючи, а не платячи за часопис.

Просимо решту довжників, щоб негайно вирівняли свої залежості, щоб не попали й їхні імена на таблицю ганьби!

ЧОРНА ТАБЛИЦЯ.

Імена тих, що відбирали часопис української народовецької молоді „ПРОБОЄМ“, а не платили за нього, чим свідомо нищили українську пресу:

1. Терпайвна Марта, учителька — Ганичі,
2. Свідо Василь, путник — Онак,
3. Декет Юрко Дмитрів, робітник, Дубове,
4. Кубіній Євген, учитель, Рокосів,
5. Іорондій Василь, путник, Каракин,
6. Кусько Андрій, учитель, Брід над Іршавою,
7. Едита Андрашко, учителька, Вульхівці.

Продовження в 7. числі.

Просимо українське громадянство, щоб саме їх відсудило належним способом!

Всі на пресовий фонд!

Хто жертвувє на пресовий фонд 100—Кч (і різними, але мусить наперед вислати редакції заяву), стається основним членом часопису української закарпатської молоді Пробоєм. Всім іншим ширя подяка.

Жертводавців в певних причин не публікуємо!

Кожний повинен відпренумерувати
найбільший і найбільш поширений
Ілюстрований український націо-
нальний щоденник

„НОВИЙ ЧАС“

Чвертьрічна передплата в щомісяч-
ним додатком „Всесвітня Історія“:
65 кч. Адреса: Львів, вул. Ко-
стюшка ч. 1а.

Читайте! Передплачуйте!
Журнали молодіжі:
„ДОРОГА“, Львів, Гродзіцьких ч. 1. III.
Річна передплата 10—кч. (місячник).
„АВАНГАРД“ Коломия, вул. Беднар-
ська 9а. Передплата 30—кч (тижневик).
„ГОЛОС“ Львів, Міцкевича 11. I.
Річно 28—кч (тижневик).
„САМООСВІТНИК“ з приложою „Де-
шева Книжка“, річно 33 кч. Львів,
Гродзіцьких 1. III.

Даром 1 місяць навчання німецької мови на віддаль.

При відбиранні часопису дістанете вівіцевий вшиток „Німецька мова для початкуючих“, або знаменитий часопис „Чесько-німецький читач і перекладач“. Зрозуміло, що при минулих і застарілих методах навчання, багато перед вивченням німецької мови застрашилися. Сьогодні учні тієї мови є так уможливлені, що ніхто не мусить відкинути ті великі вигоди, що їх дав йому знання німецької мови. Не є то трудне кування незрозумілих слів і речень, але легке, заохочуюче вивчення, — примірно так, як дитина вправляє свою рідну мову. При цьому в зміст читання дуже заохочуючий і забавний так, що людина зовсім не будиться. Видавництво Gustav Förster, Jablonec n./N. охоче зашле Вам на Ваше бажання зовсім безплатно вівіцеві вшитки.

ДО ВІДОМА ЗАІНТЕРЕСОВАНИМ ЧИТАЧАМ!

Переводимо ургенції та інтервенції в усіх справах у міністерствах і центральних урядах у Празі за примірену нагороду. Також полагоджуємо всяке прохання й засилавмо бажані інформації. Хто має на міністерствах чи центральних урядах якісь прохання: горожанство, зачислення службових років, довіл на торгівлю, господарські допомоги й т. п., хай з довір'ям звернеться до редакції — все полагодить дискретно й учас! Адреса: „Probojem“, Praha IV.—11 Pošt. schránka.

OBSAH: Vídce nežije! — V. Surmač, L. Irljavský, J. Boršoš-Kumjatskij: Básně. — Dr S. Rosocha: Boj — až k vítězství! — J. Štefanec: Za čistou ukrajinskou tvář. — Francouzi pro Ukrajinu. — Vychovajme dobré vídce národa. — Stuentský věstník. — Ruch mládeže. — Kronika. — Různé zprávy.

ПРОБОЕМ

часопис закарпатської молоді. —
Виходить 1-го кожного місяця. —
Редактує редакційний кружок. — Перед-
плата в ЧСР: річно 10—кч, за гра-
ницею річно 1 ам. долар. Число чеко-
вого кошта 201.699.

Vydavatel: Dmytro Halaj, Praha XIX., čp. 538. Odpovědný redaktor: Stepan Breza, Praha XIX., Sadová ul. č. I. Novinová sazba povolena ředitelst. pošt. a telegr. v Praze č. 68.816/IIIa-1938. Dohledaci pošt. úřad Praha II. Adresa redakce a ad-
ministrace: Praha XII., Šumavská 16. Knihťiskárna J. Schmiedberger, Praha II., Be-
nátská 7. Всякі листи просимо слати на:

PROBOJEM

časopis zakarpatské mládeže. — Vy-
chází 1. každého měsíce. — Rediguje
redakční kroužek. — Předplatné v ČSR:
na rok 10—kč, do ciziny ročně 1 am.
dolar. Číslo šekového účtu 201.699.

Adresa: PROBOJEM, Praha IV.—11. Pošt. schránka.

Cd. Pan

Prof. S. Želuchov,

Praha II,
ve Štěrkuši

и 8254/г

ПРОБОЄМ

ЧАСОПИС
ЗАКАРПАТСЬКОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ V.

ЧИСЛО 7-8.

ПРАГА

ЛІПЕНЬ-СЕРПЕНЬ
1938.

Начальний редактор: Др. СТЕПАН РОСОХА.

Кровна жертва Української Нації напередодні Її визволення.

«Все, що мав у житті, Він віддав для одної ідеї,
І горів, і ясиш, і страждав, і трудився для неї».

23. травня 1938 в годині 12.15 на бульварі Кольсінгер у Ротердамі впав жертвою московської бомби з рук агента Г. П. У. Вождь Української Нації полковник Євген Коновалець. Ця вралива вістка, мов грім, пробила душу та серце кожного українця в усіх закутинах земної кулі. Не стало між нами того, що ціле своє життя присвятив для визволення України.

У Львові 1891. перший раз вдихнув повітря Бессмертний Син України. Молодим хлопчиною наїдував тамошню народну школу, а потім гімназію, бо його батько-вчитель звернув велику увагу на виховання молодої душі. По скінченні львівської академічної гімназії, вписався на правничий факультет у Львові. Молодий Євген цікавився громадськими справами ще як студент і був найактивніший між тощиною українською молоддю на полі політики. Світова війна пірвала

Євгена у свої бурхливі обійми. Як австрійський військовий старшина здобув собі ім'я першорядного військовика. З 36. полком австрійської армії вів бій за Маківку, де великою численністю перевагою москалі окружили його частину й він опинився в полоні. Але його Дух скоро зірвав пута неволі й у 1917 році, коли потряслася московська тюрма народів, він зявився в Києві й став командантом Галицько-буковинського куріння добровільників. Потім Євген ворганізував Корпус Січових Стрільців, що став головною опорою всіх українських військових чинів. Дух Вождя Євгена Коновалця наказував всім українцям: „Побіда й життя або смерть!“ Він, як командант С. С., рішив судьбу самозваного гетьмана Павла Скоропадського. Але швидкий темп подій наближив трагедію Української Армії біля Чарторії й інтернування в Луцьку. Вирвавшись з Луцька кинувся він ув Австрію та ЧСР, роблячи заходи ворганізувати нові кадри Української Армії, але справа була тяжка. Від 1922 р. не міг він вдержатися в Галичині, бо акція УВО (Української Військової Організації), якої він був творцем і Вождем, залярмувала проти нього окупантів- поляків і він виїхав на чужину. Переслідуваний урядами на домагання ляхів, він був виповідженуваний в держави до держави. Він, як Христос, за свої неоцінені заслуги не мав де прихилити свою голову. Спочатку Євген жив у ЧСР, потім у Німеччині, виповіджений звідти, в Женеві, де на його життя декілька разів готовила Москва замах, але рука Господня охоронила Вождя України для Нєї. Потім перебував він ув Італії. Як голова проводу Організації Українських Націоналістів від 1929 р. Євген відвідував різні держави світу, роблячи інспекцію ОУН. І напередодні великої бурі, що повалить гнилу колоду, яка давить мільйони українців, залякані в передсмертних судорогах „інтернаціональна“ Москва простягнула кроваву руку на життя Великої Людини, сподіваючися, що її смерть віddalить її погибель. Про Величиність нашого Вождя вороги знали не менше нас самих. Та справжню Його вагу й ціну для нас можливо не багато в нас собі усвідомляло; про це все Український Нарід довідається не скоріше ніж буде Свобідна Україна. Вождь був першим боввиkom, хоч на це мав тисячі віddаних Йому на життя й смерть інших.

В дні, коли цілу Україну здушують зимні кайдани горя-смутку, коли кровавляться українські серця переповнені жадовою помсти, схилімо голови перед Маестатом України та її Героя-Вождя і заприсягнім жорстоку відплату лютим ворогам. Вождь-Герой вічно бессмертний, бо його Ідея й Чин живуть і будуть жити в українських душах вічно!

В. Куруц:

Нова Людина.

„Коли б я мав п'ятьсот голів, волів би їх скоріше стратити, аніж відкладати хоч одне слово з свого вірую“ казав реформатор Лютер в Авгсбурзі. Це була нова людина, надхнена Божою ціллю, людина, що хотіла, щоб закон Божий запанував у світі“. В ім'я своєї нової віри вона не щадила нічого... Вона не щадила ні себе ні людей.

Віра-ідея, була така сильна, така світла, що перед нею никло все інше. Всі дочасні блага, все скороминуче й не сутєве, всі малі реформи не грали великої ролі в цій людині. Вони тільки освітлювали ту найвищу й одноку велику Віру-ідею і служили їй. Така вона людина не тривожиться тим, що вона в меншості, — вона як казав англієць Кромвель, відкидає на бік свій „тілесний розум“, „затикає вуха й замикає очі“ і робить те, „що приємне Богові“. — Вона „п'яна Богом“. Така людина з'являється в переломових хвилинах історії, в хвилинах, коли відчувається жагуча потреба основних і радикальних реформ. Вона старається за всяку ціну знищити „спадщину вчорашиного“, радикально її перемогти й завести новий порядок. Така людина розколює суспільство на два табори й допроваджує до війни між ними. — Це „войовничі століття й покоління боротьби“. Тут не йде про те, щоб заховати старі здобутки, але вірвати з усім, „замінити одне другим“. „Це часи молодих, часи світанку, часи творчої боротьби“. Такі часи внаслідок історія всіх народів.

Спершу виповідає боротьбу великій більшості горстка „вірних“, зфанатизованих новою вірою, оплонених новою ідеєю. Ця горстка „сектярів“ не страхується нічого, не бачить нічого, крім своєї мети, не вірить в ніщо інше, як тільки в свою Ідею. Ця горстка непомильна, некомпромісова, невблагана. Ця горстка нових людей годується „львіним молоком“ і має камінні душі, без нервів і без серця, ця горстка людей вірить тільки в одного Бога й хоче „щоб закон Божий запанував на цьому світі“.

Світ складається з двох сил: з добра і з ала, з побожних і безбожників, з вірних і еретиків. Тут компромісу нема: або-або. Або азний або добрий. Або вірний або еретик. Поблажливості, ухилювання, компромісів така людина не знає. Вона „п'яна своїм Богом“ і чинить тільки волю свого Бога.

Така людина відкидає з своїх рядів усіх тих, „своїх по мові і по крові“, що як Юда, готові кожної хвилини, зрадити поцілуєм Велику Ідею. Така людина не має співчуття для тих, що „все ж таки українці“ й готові кожної хвилини „принести Богові свічку й чортові огарок“. Така людина не бере під увагу „всіх людських прикмет і ситуацій“, бо вона не дивиться на особи, на одиниці, але на справу. „Коли ви по скінченому представліні в театрі, тиснетесь до шатні й хтось випихається наперед, — ви або усунетеся, або скажете йому терпке слово. Але коли ви на кораблі, що тоне, і коли такий „хтось“ — нарушуючи установлену в таких випадках чергу — тиснеться наперед, до ратівничого човна, розпихаючи жінки і діти — то достав від капітана кулю в лоб“.

Наша доба потребує тільки таких людей. Не гармонії, не „агоди в семействі“, не розперезаної ніжності, всепрощення, не всесвітньої любові й миру.

Тут націю не розбивається, тільки скріпляється її — викидається все гниле та карликувате, а твориться на місце нове, сильне й здорове. Так робить кожний добрий господар, так робить кожний добрий державник. Так робив Мусоліні, Гітлер, так робить тепер вождь

єспанської революції та Франко — так робив в українській історії кошовий Сірко. Він виаволив з кримської неволі українських бранців. Але між бранцями найшлося багато потатарчених українців. Цих, він вирубав упень, промовляючи: „Простіть нас, брати, а самі спіть тут до страшного суду Господнього, замісць того, щоб плодитися вам у Криму поміж бісурменами на наші християнські козацькі голови і на свою вічну без хрещення загибіль”. Ці нові люди „п'яні своїм Богом” і тільки Він говорить і наказує в їхньому серці. Вони хочуть, щоб „закон Божий запанував на цьому світі”.

(Цитати взяті за Дм. Донцовим „Згода в сімействі”, „Вістник”, річник IV., кн. 7—8, 1936.)

Др. С. Р осока:

Привіт Учительському Конгресу.

В житті кожного народу вчительство відограває одну з найважливіших роль. Воно є носієм не тільки освіти, але всіх тих факторів, що складаються на добробут народа, не виключаючи й політики, головно національної політики, що є життєвою пружиною поневолених народів. Від праці учительства залежить культурний (у поневолених народів і соціальний) рівень, а від їхнього виховання національна свідомість і політична зрілість народу. Учительство, що зрозуміло своє післанництво в народі й сумлінно його виконує заслужилося для нього більше, як всі фабриканти найліпшої збройї усі багачі, що мільйони зложили на оборону своєї батьківщини. Про це говорить нам історія від найдавніших часів, а хоч би й в найновіших: англійський народ не мав ані одного зрадника під час цілої світової війни. Тому такі народи й володіють світом.

Без сумніву, що й на Закарпатті вчительство є один з головних чинників в життєвій боротьбі українського населення. Але чи наше вчительство зрозуміло своє післанництво? Чи вповні вивязується із своєї ролі, що на нього припадає, як на працівників і місцевих провідників населення? Чи дійсно є воно носієм всіх тих факторів, що складаються на визволення українського народу? На порушенні питання не відповідаємо. Хай відповість собі саме вчительство й коюна одиниця зокрема. Знаємо, що в світлі приклади між українським учительством на Закарпатті, що сміло можуть рівнятися з найліпшими учителями англійськими, німецькими і т. д. Але є (на жаль більшість) і таких, яким ще далеко до гордого титулу: народній учитель. Чому так є? На це складається багато причин. Важніші з них коротенько обговоримо тут:

I. Організація. Українське вчительство на Закарпатті організовано в товаристві „Учительська Громада”. При прийманні членів Управа УГ керувалася засадою: чим більше. Отже не якість членства, але скількість. Це погано відбивалося й нідбивається на праці УГ та її членів, як також на виконуванні засадничих рішень проводу УГ її членами, які не осягли ані 5 відс. Десятки прикладів можна навести, що „члени” УГ голосували на учит. конференціях з москофі-

лами проти фонетики, або давали влі ноти учням, що відважилися писати свої задачі фонетикою. Десятки членів мав УГ, яких місце в національнім смітнику, бо вліли до УГ, щоб там тільки керинити, шпигувати і розкладати Громаду з внутрі. Пора б вже зробити „гнеральну чистку“ в УГ. Хай з 1608 членів УГ зістане тільки 608, але хай то будуть дійсні народні учителі, хай то будуть люди, що за українську справу готові все віддати й життя.

ІІ. П р о в і д. Членами проводу мають бути люди крищевого характеру, люди безкомпромісові, люди, що всеціло й виключно служать тільки українській справі. Тільки провід в таких людей вложений, зможе правильним шляхом вести повірену йому організацію й прислужитися для найвищої Ідеї українського народу. Що УГ вповні такого проводу не мала є — фактом. Чейже ніхто не заперечить, що самі голови УГ на заклик неграмотних чеських партійних секретарів зраджували ІІ, виступали з неї й для власної кишені працювали в чеських партіях, часто оправдуючися, що то роблять в інтересі „української“ справи. Що таким людям нема місця в проводі УГ — то безсумнівне. Таких людей вже давно викинув би був інший народ поза скобки свого життя. А у нас вони „патріоти“! Треба, щоб члени УГ вже раз зрозуміли це, як і те, що УГ має бути культурно-освітнім парламентом учительства українського населення на Закарпатті. Тоді певно вратують Громаду перед чужими згубними впливами і зроблять її національною твердинею для оборони й розширування української ідеї.

ІІІ. П р е с а. В сучасну добу преса в найважнішою зброяю. Нею можна побороти та анищити все чуже, розкладове й українській справі вороже, а водночас роасіяти й вскіпити в серця правдиву українську ідею. Чи в такою пресою орган УГ, самі знаєте?! Ми тут зачітимо тільки, що при читані „Учительського Голосу“ (главно останніх двох річників) людині здається, що читає орган філіялки учителів чеської соц.-дем. партії. З цією аномалією пора б також вже раз скінчити. Чехи вдержують за свої гроші досить всяких „вніпартійних і партійних“ газет, щоб ширити чеську політику на Закарпатті. Чи потрібно, щоб ще і ми за свої гроші ширili між нашим українським народом неукраїнську думку?!

Українська народовецька молодь Закарпаття витав Конгрес українського учительства. Вірить, що українське учительство не дасть себе довго за ніс водити попихачам чеських партій. Вірить, що вдастися злупити українську маску з чужих агентів, що зводжують українське учительство на фальшивий шлях і відводять його увагу від українського визвольницького руху всякими гарними словами, як „демократія“, „брادرство“ і т. д. і вскіплюють до нього чужу „єдність і неподільність“!

В цій праці щасті Вам Боже!!!

Г. Одайник:

О, це запамятаймо!

Нація, якої провідники підлягають дурманові чужих доктрин та намагаються їх (інтернаціоналізми, соціалізми, комунізми, космополі-

тиами й ім п.) вкорінювати в своїм середовищі, мусить стратити характерні риси свого обличчя.

Подібні провідники виявляють повну політичну неграмотність або злочинність! Вони приготовляють свій народ на самогубство!

Нарід, який терпить подібних провідників і підлягає впливам гонощених ними чужих і тому народові шкідливих ідей, виявляє повну політичну неорієнтацію про інтернаціональну-большевицьку доктрину і це свідчить про його катастрофальну неінформованість про цю доктрину ваагалі.

Це — доказ, що йому бракують здібні, відважні, чесні, вірні і некомпромісні провідники-інформатори. Які зуміли б — замаскувати кожну ворожу ватію, що лише могла би бути направлена проти, яких би то небуло, його національних інтересів.

Замість провідників, мав нарід шкідників, які під покришкою оборони його інтересів, служать чужим, ворожим господарсько-політичним цілям; свідомо, чи несвідомо, це діла не міняє! Як розріжнити дійсних провідників від шкідливих? Народня приповідка подає нам дуже характерний приклад, який може послужити нам відповіддю:

„Шльомо, ти знаєш, як тебе Данило лав? Мене Данило лав? То це в добре! Та якже це добре, коли тебе хтось лав? — питався Іван Шльоми! „Коли б я Данила лаяв, то йому було б добре, а мені зле; а так в навпаки!“ — каже Шльома!

Проста аксіома! Лаяння є виявом неспокійності! Звідси висновок: Як що вороги українського народу мовчать або ще й хвалять „наших провідників“, то вони є їхніми прислужниками, а тим самим нашими найбільше небезпечними ворогами, бо перебувають в нашім середовищі, замасковані шкідники. Як що ворог не власпокоюється лише лаянням наших провідників, а сягає на їх особисте життя, бл. п. С. Петлюри, бл. п. Є. Коновалця і інших, то це значить, що ці одиниці були вірними синами свого народу і вели боротьбу з нашими ворогами в напрямку доцільнім, реальнім, єдино правдивім і нашему національному визволенню кориснім. Бо лише так можна пояснити: лють, скаженість, підступ і злочинність наших національних ворогів.

Останнім ротердамським підступним злочином ворог ствердив у наших серцях святість Ідеї за яку боровся й згинув бл. п. полк. Е. Коновалець.

На його свіжій могилі присягамо всі, як один, що за цю Ідею, за Ідею повного визволення Українського Народу не перестанемо боротися аж до того моменту, коли на українській землі не буде ні одного оаброеного окупанта.

Ворог у своїм лютім васліпленні, у ненависті до нашого національного діла й не подумав що цим злочином збудить і тих найбільше байдужих, індиферентних до національного діла та що цим покаже Ім, де є їхнє місце, де є дійсна Ідея, де є дійсна дорога, єдина дорога, яка веде до волі, свободи, добробуту до національно-державного суверенного життя.

Не міг же ворог убити того, хто шкодив нашому національно-візвольному рухові.

О, це запамятаймо!

„Кожний народ мусить змагатися за самостійність. Нарід, що не хоче бути самостійним, не в народом. — Т. і. Масарик.

М. Сливка:

Покірливе телятко.

Один керовник однієї нашої української центральної руської і т. д. установи часто повторює таку, як він каже, мудру приповідку: „Покірливе телятко дві корови ссе!“. В цій приповідці, як бачимо, головну роль відограє оте телятко покірливе; причому до його послуг обов'язково мусить бути не менше двох корів (Зрозуміло, коли підвернеться й більше, то телятко те впорається і з ними!).

Оци „мудра“ приповідка на нашім, хай буде дозволено сказати, покірливім Закарпатті виявляється на кожному кроці і в кожній ділянці життя.

Недавно довелося мені прочитати в нашім сільськім уряді таку заяву одного громадянина:

„Од сільського уряду я одержав пять кандидатських списків для виборів до сільського заступництва. Взяти участь в сих виборах я не можу зо слідуючих мотивів:

1) Як видно з кандидатських списків, з'явилися якісь зовсім нові, неістнуючі поза нашим селом та невідомі мені партії, а саме: „Республиканская Земледельская Партия, младших“; „Республиканская Земледельская Партия, старших“; „Республиканская Малоземледельская Партия“. Чи в це партії самостійні, відповідно зареєстровані, чи це так сильно розмножилася спеціально для нашого села єдина діюча на Закарпатті чеська „Республиканская Земледельская Партия“?

2) Не можу вважати за нормальнє, що всі панове кандидати на списках учинили свої підписи латинкою, а не рідною їм і всьому Закарпаттю кирилицею.

3) Цілковито для мене не зрозуміле, чому з 59 кандидатів — 20 осіб стопроцентових русинів назвали себе неістнуючими серед русінів грекокатоликів іменами; а саме: Янами, Міхалами, Мікулашами, Штепанами та Шандорами. Так русини в нашему селі, що складають 99%, всього населення його, ніколи себе не явуть і по народженню таких імен їм не дають“.

Прочитавши таке, я вже готов був виявити страшний гнів на отих нікчемних Янів, Мікулашів тощо... Але зараз же почув абоку такі зауваження-докази:

— А що мавмо робити на селі ми, коли в центрі — в нашій столиці! — не такі голови як наші, сільські, та й ті керуються засадою: „Покірливе телятко дві корови ссе!“ Погляньте, які мавмо перед собою життєві факти:

1) Наша Центральна Народня Рада. Здавалося б, що в тій Раді засідають тільки політики наших власних партій! В дійсності ж — нічого подібного! Подавляючу більшість Ради складають члени всіляких чеських партій. Чому так є? Бо для покірливого телятка треба більше корів...

2) Наша Учительська Громада. Вона має дуже багато членів, щось до двох тисяч! На учительських зіздах-конгресах аж земля дрожить та віконні скла тріскаються від громового запевнення, що все учительство в українське! А в школах Закарпаття української фонетичної граматики в день і з свічкою не найдете. Замісць неї в кожній школі вживають різних граматик — всіляких „напрямів“ та авторів. Чому? Бо для покірливого телятка треба більше корів...

3) Наш орган: „незалежний суспільно-політичний часопис“. Здавалося б, такий орган редактують тільки незалежні від ніяких партій особи... Але нічого подібного! Той незалежний український орган редактують чеські партійники; причому ті партійні редактори, очевидно для більшої „об'єктивності“ та „незалежності“ того органу входять в склад і правих буржуазних і соціалістичних інтернаціональних партій... Чому так є? Бо і тут панує випробована засада: Ліпше теляткові, коли має до вживання більше корів...

4) Заговорили якось деякі громадяни про те, чи не час би вже подумати про організацію своєї власної політичної партії. Підкresлюю, не пропонували братися зараз таки до організації партії, а тільки подумати про неї, (а при тому, очевидно, й почухатися смачно...) І щож би ви думали? Зараз же вискочив один дуже меткий панок і сильно, на все Закарпаття, загойкав:

— Що за дурницю плете той, що радить людям думати без потреби!? Таж до наших послуг єсть цілих 20 чеськословенських партій зо всіми їхнimi послами та сенаторами! Подумайте тільки — 20 партій!! Про 20 корів до вживання ніяке — навіть найпокірливіше телятко й мріяти не сміє... А ми от мавмо до своєї розпорядимості кожної хвилини „м о л о ч к о“ від 20 дійних партій!!

Промовець хотів продовжувати докази далі, але його хтось з громади перебив словами:

— Коби вже скоріше те прохляте телятко відвели жиди до різниці!

С. Луцак:

Преса про св. пам. полк. Е. Коновалця.

Вибух московської бомби 23. травня ц. р. в Роттердамі, що її жертвою впав бл. пам. полк. Е. Коновалець, сколихнула не тільки Українською Нацією, але цілим світом. Крівава рука червоного, північного сатрапа доконала свій черговий злочин і в цей раз проти

Найбільшого Українця сучасності. Світова преса відгукнулась після свого наставлення. Однак і вороги не можуть заперечити, що жертва московського злочину була небуденою Людиною. Самий акт доконання цього замаху це один з виявів Великої, Святої війни Українського Народу за адієснення свого Ідеалу

Українська преса ще до сьогодні не перестає відаиватись на болючий удар. Між першими львівське „Діло“ з дня 31. м. м. принесло ось таку характеристику бл. пам. Є. Коновалеця: „Є. Коновалець був людиною, якої найбільш характеристична прикмета вдачі — вічна активність, метушливість, невисипуча потреба діла...“ „...Не підлягає ніякому сумнівові, що це була індивідуальність, яку кожний відразу відчував, хто тільки з ним стрінувся та його пізнав. Індивідуальність непересічної мірки, саме така, яка відібна до великих діл і до великої трагедії. Євген Коновалець був індивідуальністю рідкою, особливо в українському світі. Не було й нема серед українців людини, яка стільки знала б про кулісу міжнародної політики, що знав Є. Коновалець, якого імени ніхто ніколи не стрічав в європейській пресі та який від літ провадив на чужині життя змовника...“

„Жив серед миру в постійній атмосфері війни. Був одним із тих, які вірили у війну й у війні бачили і бачать нову велику українську шансу. Був одним з тих, що приготовляли війну, і впав як вояк на війні“.

„Українське Слово“ з дня 29. травня ц. р. пише: „Згинув (Є. Коновалець) у самім роагарі праці для адієснення нашого національного ідеалу, напередодні великих подій, не дочекавши адієснення одинокої мети свого життя, для якої боровся від юних літ, зокрема як командант „Січових Стрільців“, потім як Командант „Української Військової Організації“, а з черги як Вождь „Організації Українських Націоналістів“, що заразом перебрав у свої досвідчені руки й керму долею цілої Української Нації.“

„Наш Вождь відійшов від нас тоді, коли поставив нам ясні дороговкази й тверді підвалини, коли залишив нам план праці-боротьби, коли підібрав для її „виконання людей та створив із них твердий моноліт і коли перевів широку підготовку для досягнення нашої Великої Мети. Печать його Духа вже закріплена на Українській Нації.“

„Фелкішер Беобахтер“, орган німецької націонал-соціалістичної партії приніс з 5-6. червня ц. р. цілосторінковий репортаж про вбивство в Роттердамі, де між іншим пише: „Світ почув, що бомба на Кольайнгері вбila Носія Великої Ідеї, Людину, що її поборювала держава, яка викрадає або мordув своїх противників руками своїх катог, навіть на чужій території, бо вона — ота держава — невсилі амагатися з ними ще вищою ідеєю“.

У віленськім „Слові“ з'явилась довга стаття, автор, якої особисто стрічався з полк. Коновалцем перед 1920 р. Йому доводилось бачити полк. Коновалця при вмаршуванні до Київа 1917 р. з своїм відділом. На чолі того відділу йшов худощавий, трохи пригноблений старшина із смуглявим обличчям і блускучими очима в австрійському одновборі. На чоло була в нього по молодецьки насунена мавепинка

з жовто-блакитною стрічкою. Оцим старшиною був Євген Коновалець. Зголосився він во своїм відділом в Українській Центральній Раді до роапорядимости українського національного уряду й був назначений Командантом I. Куріння Січових Стрільців. Цей Курінь став незабаром славний во своєї карності, що його на тлі загального упадку дисципліни в добі революційного хаосу — додатньо вирізняло.

Під час захоплення влади в Україні Скоропадським, коли провідники Української Національної Ради безрадно розводили руками над долею України, що її обсіли німецькі війська, звернулися до Коновалця за радою. З приводу цього пише кореспондент „Слова“ далі: „Тоді може перший раз у своєму житті відчув молодий український полковник, що в його руках знаходиться доля краю. В блискучих темних очах жеврів вогонь нового почування. Він, Коновалець, рішає сьогодні, що мав наступити в українській столиці.“

Він відповів коротко: Виконаю кожний наказ, однаке не дам полку на знищення німецькими силами.

У цій короткій відповіді зарисувалась сильветка майбутнього вождя українських націоналістів“.

У великий заплутаності справ і майже крайньо невідряднім положенні, у трикутнику смерти, коли Й. Петлюра йде на угоду з поляками, коли знову другий провідник повстанчого загону, Волох, в обличчі безнадійного положення залоївся цілковито і перейшов до большевиків, Коновалець поставив максимальний і безкомпромісовий поступ — незалежність всіх гемель України. Кореспондент „Слова“ з приводу цього пише: „Коновалець визнає примат цього національного тоталізму й тому теж відкинув концепцію союзу з Польщею. Національний максімалізм за всяку ціну — ось програма полк. Коновалця. З тією програмою після погрому під Любарем переходить кордон Польщі і зголошує своє виступлення з чинної військової служби в українській армії. Починається новий період у діяльності полковника.“

В тім періоді він твердить, що признає перманентну революцію. Немає перерви в боротьбі, треба вдергати стан революційного кипіння й таким чином утримати суспільність і нарід у стані бойового поготівля, гостро осуджую всякі компромісів й угодові течії.“

Інша преса в більшій частині обмежилася на ареферації про перебіг атентату та життепису бл. пам. Полковника. При цім, особливо голяндська та англійська преси широко обговорюють сучасні політичні проблеми України. Польська преса, що майже захлинується радісними вигуками з приводу смерти бл. пам. Є. Коновалця, також мусить признати величість Цієї людини. „Воля і Чин“ в ч. II. у статті: „Нова форма легенди“ пише: „Полк. Коновалець виростає у змісті й формі великих некрологів на світляні постать. Немає сумніву, що ця людина ввійде в гlorії до пантеону національних героїв. Коновалець перейде до легенди. Його світлини стануть напевно попитним товаром. На те нічого не порадимо.“

З цього всього ясно видно, що Українська Нація утратила найбільшого свого Сина. Та неслід тепер бессило вневірюватися! Накавом хвилі в сильніше зімкнути наші ряди й напружити всі наші

сили! Удар ворогів не сміє захитати ні нашого духу, ні наших фалянг! Зневірою і опусканням рук нічого не направимо, а тільки можемо змарнувати здобутки довголітньої боротьби й праці та тільки підемо на руку ворогам. Докажім, що хоч ворогам вдалося знищити Людину, але ніколи не знищить їм Ідея Й Праці. Докажім, що Нація наша бессмертна й що ніякі удари не зможуть здергати Її жадоби до волі! Докажім, що ніякі пекельні сили не зможуть здергати походу Українського Націоналізму до його кінцевої Мети Й Перемоги!

До цієї Мети вів нас досі наш Вождь — Полковник Євген Коновалець. Під кермою його Духу ми до цілі дійдемо; ми мусимо перемогти й переможемо!

Спи спокійно Вожде! Свята Кров не піде на дармо! Ми пімстимо Твою смерть і Тобою начате Діло доведемо до кінця. Так нам Боже допоможи!

СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСТНИК

Союз Закарпатських Українських Студентів у Празі.

22. травня Музичний кружок Союзу брав участь в забаві українського робітництва в Закарпаття, що відбулася в „Просвіті“ по її загальних зборах.

3.—7. червня Союз гостив у себе Кравий український театр з Закарпаття „Нову Сцену“, що влаштувала в Празі кілька вистав.

8. червня Драматично-музичний кружок Союзу під проводом т. Е. Штефана висилав у радіо радіосцену „Сизокрилий“.

18. червня відбулися членські сходини, на яких закликано студентство взяти більшу участь у громадському житті на Закарпатті і перебути кілька днів у пластовім таборі.

13. липня в 6. годині з кошицького радія висилатиме Драматично-музична секція Союзу монтаж: „Кличемо вас до Праги!“ Абітурієнти послухайте!

Філія Союзу в Братиславі.

Філія влаштувала цілий ряд українських національних свят разом з „Просвітою“ та ідеологічно підготовляла своїх членів.

5. червня делегація Союзу в складі тт. В. Гадяка, Е. Даямки, В. Івановчика і Др. С. Росохи відбула з американською делегацією взаємноінформативні наради в братиславськім Карлтоні. Враження з нарад не дуже захоплюючі, хоч американці говорили з союзівцями по-українськи!

Новий доктор Союзу.

22. червня був промований на доктора прав т. Олександер Кукуч з Йоври. Т. Dr. O. Кукуч був активним членом Союзу й його визначним функціонарем: бібліотекарем, скарбником, соц.-референтом і заступником голови. Крім того, як основуючий член, брав участь ув адміністрації часопису закарпатської української молоді „Проблем“ і співпрацював в його редакційним кружком. (З нагоди своєї докторської промоції т. Dr. O. Кукуч зложив на пресовий фонд „Проблем“

100 — кч — прим. Ред. „Проблем“). Бажавмо т. Др. О. Кукучеві, щоб він і надалі працював так щиро для добра, слави й чести Української Нації і своїми скромними силами причинився до Її визволення.

Пропід СЗУС.

— Р У Х М О Л О Д І —

Пластовий віз.

Окружний зізд пластової молоді відбувся під час Зелених Свят у Буштині. На зізді взяли участь 500 уніформованих пластунів.

З життя наших середніх шкіл.

В хустській гімназії виконуються й насильства. Під загрозою викинення з бімназії примушувано українських учнів (бо московофільські неадібні!) деклямати дурні московські вірші на якихсь „академіях“. На одній такій „русскої академії“ у своїй „святочній“ промові п. Григорій підкреслив, що він не може зрозуміти, чому дехто (українці? Га?) не можуть прийняти „общерусскую ідею“: „ведь Силвай имел каждый волосок на бороде русский, тому мы все русские!...“. На самий Великдень один „русскої“ супл. проф. ходив мов божевільний по вулицях Хусту й вигукавав грубі лайки на адресу українців. Але на це не існує закон на „охрану Республіки“. Минулого року проф. Шірмер подав до „Народ. Сили“ спростування, мовляв, не в правою, що в гімназії надписи московські. Цього року не тільки надписи, але й усі образи, з долу на верх на всіх коридорах московські. В чекальні — все чеське! Що на це скаже тепер п. Шірмер? Під час свят на гімназійнім будинку взагалі дир. Доброгорський не вивішує український (краєвий) синьо-жовтий прапор. Той самий, московофільський зайдя, при ученні вживає такої методи: викличе „русскою мальчику“, як той не знає, заявить йому: „пока садісь“ і викличе українця, який дотичну лекцію переповість, директор дастъ йому „тройочку“ та викличе „посадженого русс. мальчику“, той повторить те саме й зрозуліло дістане ліпшу ноту (7. і 14. III. ц. р.) Але горе українцеві, як він щось не знає! Йому грозить просто репарат. Коли хтось спитає „гаспадіна“ — зайду чому дотичний дістав слабу ноту, п. дир. як скажений крикне: „Ето бунт проти начальства, я вас араву в журнал“... Таких епізодів багато, бо вони на деннім порядку!

сук.

В ужгородській гімназії нам дуже зло. Наші батьки за нас мало дбають, а ми не в силі протистояти „русскою“ професорам і деспотові „гаспадіні“ директорові. Коли він не може дати собі з нами ради, то надсилає детективів на „розслідування“. Може вам відомо, що завдяки „попеченню гаспадіна“ дир. розвязано у нас два найбільше чинні пласт. куріні! Це все відбувається під крикливими гаслами „демократії, рівності“, а головно „брادرства“. Пан Сулинчак навіть не дозволяє українцям говорити разом на подвіррі. Він приходить до нас і випитує, що ми говоримо. Або, як хтось з українців зайде в вищого коридору на нижчий або навпаки, то „гаспадін“ Сулинчак вже питав „что здесь ищете?“ Дуже сумні факти. Коли б наші

кінчали високі студії, бо тут нема кому нас боронити. „Наші“ (українці) пани професори звалиють вину(?) на учнів-українців, а самі не тільки не виступають у нашій обороні, але деколи йдуть і проти нас разом з москофілами (викинення В. Кузьмика!) і тепер заявляють, що не беруть за нас ніякої відповідальності.

Ученъ.

В мukaчівській торговельній академії пп. „педагоги“ самі вживають і примушують учнів писати етимологію, хоч два з них в члени президії української Учит. Громади, яка ще перед роком наказала своїм членам вживати фонетику. Ті „педагоги“ власніко вживають терміну „руський“ замісць „український“ і вигукують, що „ніякої української мови в академії не має“. Може це „тактичний крок“, але це тільки деморалізує молодь! Колись наш „Проблем“ писав про нац склад учнів торг. акад., за що було багато „українських патріотів“ обурених. Але чи ми, українська молодь, не маємо бути обурені на тих таки „українських патріотів“, що доводять академію до такого стану, що в IV. році з 48 учнів: 10 жидів, 2 чехи, 2 мадяри, а остаток „руsskіe-rusinи-ukrainci“ (так називається офіційн. рубрика в статистиці!) В процентах було б то 20%, жидів, хоч їх в на Закарпатті тільки 12·8%, мадярів і чехів 4%, хоч мають свої окремі відділи й в їх тільки 2·9% всього населення. А в I. році з 54 учнів 4 чехи 8% (замість 3%), 9 жидів 18% (замість 12·8%). До того ще це все ворожко наставлений елемент до українських учнів, за якими слідить і цькує. Тому не диво, що школа перемінилася в збіговище донощиків, провокаторів і бевхарактерних підляків. Це все несе алі наслідки для українців, бо як в боку директора, так в боку поліції їм все обмежується й перешкоджається в праці. Недавно стався такий випадок: від учнів забрали, під загрозою поліції і викинення з школи, книжечку-життепис Гітлера, що видало В-во „Дешева книжка“, яке вже випустило життеписи: Рузвельта, Наполеона, Джінгісхана, Ганібала і т. д., а між ними й Гітлера. Хіба молодь винна, що вона хоче знані життя великих людей і для того передплатила „Дешеву книжку“, яку відбирає й читав вся українська молодь на всіх широких українських землях. Але чи не п. директор сам привів до того, що молодь почала шукати, що в тій книжці є протидержавного, бо вона нічого не знаходила й не може знайти?! Але тим учням, що (Господь знає, як зложили іспит з української мови?!) на подвіррі тільки „мондьокають“, все дозволено й вільно. Домагаємося знову, щоб в шк. р. 1938/39 була приймана до академії виключно українська молодь!

око.

В ужгородській учитель. семінарії (жіночій) при матуральних іспитах відомий „славянин“ гасп. Сулинчак, як голова комісії зневажливо висловлювався про українців і дуже хотів би був не допустити три учениці до матури, що написали свої задачі фонетикою. Але не далося „гаспадіну угророссові“!

— k.

В берегівській гімназії головою комісії при матуральних іспитах був відомий україножер Меліхар, який робив труднощі матурантам і два провалилися його заслугою.

— ro.

В хустській гімназії трагедія. Матура мала відбутися ще початком червня, але до нині ще й не зачалася. Викрито, що „любим-

чик" п. проф. Шірмера (та ж цей панок-чех хотів бути директором тієї ж таки української гімназії в Хусті! — Ред.) знов упіймав теми письменних праць наперед і продавав їх своїм товаришам (під умовою, що українцям не дадуть!) перед письменною матурою по 150 кг і вище. Говорять, що викрасти теми й передати учневі міг тільки хтось „домашній“, що знову де теми лежать, мав вступ — ключ — до директорської канцелярії. Слідство ведеться. Але чи вислідять, чи ділився той, що викрав, грішми за ті теми з тим, що продавав і чи головного виновника (хто передав теми) покарають, не знаємо! В чесько-московофільській „демократії“ тяжко розійтися.

В інших гімназіях також не дуже близкуче випали матуральні іспити.

ХРОНІКА.

Український Університет у Праві. Новим ректором Українського університету в Праві обраний проф. О. Мицюк, проректором проф. Д. Антонович, деканом філософічного факультету проф. Ф. Слюсаренко, продеканом проф. В. Щербаківський, деканом правничого фак. обраний проф. Л. Шрамченко, продеканом проф. О. Гайманівський.

Московофіли провалилися. При останніх сільських виборах усі московофільські філіялки чисельності втратили дуже багато голосів. Найбільше впали Фенцик і Бродій, що не здобули в багатьох селах ані одного мандату. Це потішаючий факт, що українське населення на Закарпатті вже й політично дозвіває й не дає свої

голоси запроданцям і зрадникам Закарпаття.

Чесько-московофільська вихова. Проф. ужгород. гімназії московофіл Фодор був засуджений ужгород. судом на $1\frac{1}{2}$ місяця вязниці безумовно й на покриття судових витрат за те, що грубим обралишим способом напав на 13-літню українську ученицю.

Така то чесько-московофільська вихова українських дітей на Закарпатті під проводом угроросса Сулинчака.

Чеська влада відібрала дебіт українському дитячому часописові „Давіночок“ зі Львова на два роки. Неваже ж „Давіночок“ загрожував існуванню ЧСР? Чи то підлій донос московофілів?!

За розбудову української літератури!

Мале непорозуміння.

В „Укр. Слові“ (18. VI.) напав п. Гренджа-Донський на зовсім невинного т. дра Росоху. Заміськ виясняючої відповіди, що певно була б сильним ударом для п. Г. Донського наводимо тільки уривок з листа одного з вианачких наших поетів: „Щодо закидів на Вас у справі листа до Т-ва письменників ув Ужгороді, то це все дурниці. Власне Г.-Донський не зрозумів, що від Т-ва письменників ув Ужгороді бажалася не справа його (Гренджових) книжок, але точний авт праці,

а то: скільки т-во влаштувало літературних вечерів, скільки порад дало молодим письменникам, скільки відчитів і де було прочитано для письменників, а зокрема для народу, які старання поробило т-во у справі радіо-висилання творів наших письменників у Кошицях, а скільки разів внесло свої претенсії на субвенцію з бюджету на культурні й літературні цілі, чи зробило т-во писм. в Ужг. кроки, щоб Шк. Реф., респ. МШіНО закуповувало твори українських письменників, які звязки зробило т-во з письменниками Закарпаття в справі літературній, коли й з ким. На подібні питання має відповісти п. Г.-Донський, а не писати про свої книжки й про „напад“ на Т-во, коли вже уаурпув собі право говорити в справах, на які мала відповісти Управа Т-ва!...

Український щоденник на Закарпатті.

З днем 15. червня ц. р. почав виходити в Ужгороді перший український щоденник на Закарпатті — „Нова Свобода“. Ще тяжко сказати щось конкретне про той щоденник, бо вийшло тільки декілька його чисел. Правда, ми вже дістали більше листів і статей від невдоволених читачів, які правдиво зазначають хиби щоденника й його редакторів; з багатьома тими закидами ми вповні згоджуємося. Бо ж з статті „Чого хочемо“ (в 1. числі) явно виходить, що лінія й ідеологія „НС“ буде йти в розріз з усеукраїнською національною політикою, а це є проти волі українських читачів. Українці за свої таки українські гроші мусять мати український щоденник, українська мова якого буде в повній згоді з українським духом у принципах усеукраїнської національно-визвольницької політики; а щоб „НС“, видавана за мозолисті українські гроші, не сталася часописом для ширення чеської політики на українськім Закарпатті й агубних космополітичних впливів, угодовства й хрунівства. Бо це не причинилося б до національно-політичного й господарсько-соціального визволення українського населення на Закарпатті, а тільки до його адморалізації, рабської слухняності й закріпощення.

Помер др. Антін Брящайко

При замкненні числа надійшла до нас болісна вістка, що був. голова Союзу Українських Закарпатських Студентів у Празі, теперішній визначний лікар і український діяч ув Ужгороді Др. Антін Брящайко помер наглою смертю при виконуванні своїх лікарських повинностей на 42 році свого життя. В. Й. П.

Літературна нагорода.

З нагоди ювілейного року часопису української народовецької молоді „ПРОБОЕМ“ обираємо гроші на літературну нагороду

для трох найліпших літературних творів, що вийдуть друком у ювілейнім році „ПРОБОЕМ“ 1938 а під пера закарпатського українця. Висота нагород буде залежати від скількості грошей, що вплинути на ту мету до редакції. Приймаємо й найменші датки!

Поспішіть всі на розвбудову української літератури на Закарпатті Оцінку творів проведемо через анкету.

Далі зложили: 50— Кч Др. Степан Крижанівський. Попередньо Кч: 587.—. Всього разом Кч: 637.—. А хто буде слідуючий?

Ви не хочете причинитися невеликою пожертвою до розвбудови української літератури на Закарпатті?

Від редакції.

Просимо всіх наших довжників, щоб протягом великих вакацій вирівняли свої залегlosti. В іншім разі поступимо проти них, як проти скритих ворогів української справи способом, який будемоуважати за найвідповідніший. Хто „Пробоем“ відбирає, мусить за нього заплатити. Цього вимагає не тільки людська повинність, але й національна честь.

З недостатку місця чорну таблицю помістимо в наступнім числі!

Теж з недостатку місця не можемо відповісти на чисельні листи, які в останній час були надіслані до нас. Тому просимо за вибачення.

Просимо шан. авторів, яких праці не могли ми вмістити, не гніватися на нас; по можливості вмістимо в наступнім числі.

Всі на пресовий фонд!

Хто жертвуює на пресовий фонд 100— Кч (і ратами, але мусить наперед заслати редакції заяву), стається основуючим членом часопису української закарпатської молоді Пробоем. Всім іншим щира подяка.

Жертводавців з певних причин не публікуємо!

OBSAH: A. Syvous: Krevni oběť. — V. Kuruc: Nový člověk. — Dr. S. Rosocha: Pozdrav učitelskému kongresu. — H. Odajnyk: Pamáťujme na to. — M. Slyvka: Dohrácké tele. — S. Lucák: Tisk o zavraždění pluk. Konovalce. — Studentský věstník. — Ruch mládeže. — Kronika. — Různé zprávy.

ПРОБОЕМ

часопис закарпатської молоді. — Виходить 1-го кожного місяця. — Редактує редакційний кружок. — Передплата в ЧСР: річно 10— кч., за границею річно 1 ам. долар. Число чекового конта 201.699.

Vydavatel: Dmytro Halaj, Praha XIX., čp. 538. Odpovědný redaktor: Stepan Breza, Praha XIX., Sadová ul. č. 1. Novinová sazba povolena ředitelst. pošt. a telegr. v Praze č. 68.816/IIIa-1938. Dohlédací pošt. úřad Praha 11. Adresa redakce a administrace: Praha XII., Šumavská 16. Knihliskárna J. Schmiedberger, Praha II., Benátská 7. Всі листи просимо слати на:

Adresa: PROVOJEM, Praha IV.—11. Pošt. schránka

PROVOJEM

časopis zakarpatské mládeže. — Vyčází 1. každého měsice. — Rediguje redakční kroužek. — Předplatné v ČSR: na rok 10— kč., do ciziny ročně 1 am. dolar. Číslo šekového účtu 201.699.

PT

1938

Praha II

1938. 27/10.

2734

ПРОБОЕМ

ЧАСОПІС
ВАКАРПАТСЬКОЇ МОЛОДІ

РІК ВИДАННЯ V.

ЧИСЛО 9-12.

ПРАГА

вересень-грудень
1938.

Начальний редактор: Др. СТЕПАН РОСОХА.

Мотто цього числа й наступних:

Події грядуть на Схід!

Іван Ірлявський:

Не піддалися ми, — тільки відступили...

Як грім з ясного неба алинув грізно
на нас слів присуду страшний приказ:
збиратися, щоб не було вапізно,
щоб злобою не посміявся час.

Збиратись, відступати в рідних вогнниць,
де тисяча літ радісно жили,
де прадіди вмагались, де дороги
і заборола нашими були.

Ніхто збагнути не може наші муки
за хвилі, що ділили нас від дня,
який вітав господарів, влив круків! —
Нехай проклятим буде єх імя.

Та відступили... Тільки відступили, —
не піддалися, не вільно це зробить
нащадкам тих, які тут кров пролили,
що не лякались воен, боротьби.

Ми вернемось — в душі слова таїлись
в найтяжчий час. Прощайте. Знову ждіть,
бо виросли у вас герой смілі,
пalkі герой, дужі й молоді.

Андрій Гарасевич:

П е т е р б у р г .

I.

Закутаний у мраці вугляний
Імлистий вечір висить над Невою
І пароплав пливе в німі спокою,
з далека вежі марята наче в сні.

У очі бютъ реклами світляні
І темінь ночі ясним сяйвом поять
І глушить вуха морок метушні,
орхестра авт, сирен різкі гобої.

I „Первому — Вторая“ тут над всіми
кидає в безвісти німі прокльони...
Козацька кров пливе гладким бетоном —
а ось низом — крадуться чорні тіні...
Дванадцять бе...
У крові і в болоті
царя жахає мертвий Полуботок.

II.

Настане ранок. Золото-блакитний.
Все місто спатиме. Величне, горде.
Як раптом мраку золоту розітне
орхестра стали здичілим акордом.

I раптом присне курява вагітна,
оберне в пекло вічний холод норду,
під пням кроком сталевої орди
у порох вежі засплються столітні...

Як ніч застукає німі руїни,
здійметься димом й кровю пожарница,
поведе Полуботок військо тінів

під „Первому — Вторая“...
Близьче, близьче...
Гукне цареві до обличчя: „Зрадник!“
і з громами звалиться „Медний Всадник“.

Тільки тоді, коли веднається мудрість із примітивною силою
самозаховання, може народ вести успішно на довшу мету свою
життєву боротьбу.

А. Гітлер.

К. Далібор:

* * *

Не сліз, не благань, не проклонів,
Не хитrosti кволих старців,
А нових сотень, батальонів,
А нових нам гордих борців.

В неволі Дніпро і Карпати, —
Гуртуйтесь, серця насталіть!
Іде український диктатор
Для волі майбутніх століть.

Знад Сину, Дніпра і над Дону,
Знад Тиси і Прута-ріки,
Одному послушні вакону,
Повстаньте, залізні полки!

Єдиним незломним девізом
Зітрімо кордони Збручів, —
Держава — це кров і залізо,
Свобода — це вістря мечів.

I. Рошко:

По конференції у Відні — до нового життя!

Українське населення по цім боці Карпат на своїй віковічно українській землі вже довгий час непереживало таких трагічних, а заразом і тривожно-радісних моментів, як в останніх місяцях 1938 р., моментів, що нелегким почерком пера, а кровю цього ж населення вписувалися на сторінки історії, щоб передати грядучим поколінням цілого українського народу, які вже ростимуть на вільнім просторі Рідної Землі, той величавий звіт цих великих досягнень політичних, національно-культурних і тих, які тільки тепер повинні своїм адієсненням принести радість і гордість цілому українському народові на всім просторі його розселення. Про трагічні дні, ті дні найбільше болючі для нас, багато вже писалося, багато людей ламало голови, щоб вивести в данім разі логічний висновок про те, що сталося в тих грізних днях. Але в факт, що українці не потонули знову в морі неволі, а піднялися як фенікс і здобули те, що протягом довгого часу не могли здобути.

Тому треба констатувати, що конференція у Відні 2. листопаду 1938 р. відкрила нам поле великих можливостей і одночасово наклада на нас обов'язок направити заподіяну нам там кривду, повернути собі те, що віковічно належало й буде належати нам, що одержали ми в спадщину від своїх славних і хоробрих князів Лаборця, Святого Володимира Великого й Федора Корятовича, бо наш святий обов'язок наказує нам передати ту спадщину цілу й нерушиму нашим дітям, внукам і правнукам. Ця свідомість заливає нас всіх радістю, як по цім боці велених Карпат, так і по тім і всюди де розселився великий український народ.

Так сталося те, чого вороги українського народу не сподівалися й не бажали. Вони уживали всіх можливих середників, щоб не допустити до усамостійнення Карпатської України. Помагали ворогам в середині т.зв. „вожді жидо-рускості“, які в найкритичніших подіях остаточно відкрили свої зрадницькі гадючі пики. Ворожі насильницькі держави хотіли б душити під своїм насильством українську Націю, мовляв, вони „ліквідують“ неспокій в середній Європі й т. п.

Та проти насильників і їхніх зааїхань поставилися два великі народи український і німецький. Побідила Правда, побідили українці! Карпатська Україна вільна, а скоро остаточно побідить цілий Український Нарід на всіх просторах української землі, бо обрій вже горяТЬ...

Вампир-насильник, що по той бік Карпат вже 20 літ впивається кровю невинних синів і дочок українського народу, пригадав собі часи Нерона й тому спалює живцем невинних українських кооператорів і відрубув беаборонним руки. Він, побачивши, що земля вже дуднить, що з землі підіймається Дух пімsti невинно ним замордованих українців, щоб замести його з лиця української землі, заключає союз в своїм колишнім ворогом, а тепер „товарішом“, що теж аж опянів від ігрови невинно розстрілчих і висланіх до соловецьких тюрем українців. Та горе Ім! Час вже гряде... І ось-ось обидва варвари розвалиться в руїну, а з руїни встане від Сяну по Кавказ Вільна Україна!

І в цей важкий час, який став для нас сприяючим у відношенні до дальших діл, ми не смімо забувати, що не час тепер на сварки, не час тепер стояти на вищім становищі й приглядатися беачинно що навколо робиться, але треба всім взятися за найбільшою самопосвятою до праці.

Здобувши політичну самостійність ми мусимо собі усвідомити, що головною ї ще найважнішою передумовою ї вдержання в дальше унезалежнення в торговельний, господарській та промисловій ділянках життя, що до цього часу, на жаль, ще й частинно не вирішено в нашу користь. Ми мусимо знати, що без повної господарської незалежності, ані не можемо говорити про щасливу та сильну нашу політичну незалежність в будуччині. Той капітал, який сьогодні находитися в чужих — нам найбільше ворожих — руках, повинен поступово перейти до розпорядження українців, а це тим способом, що українські ведучі урядові чинники повинні подбати про розвиток українських підприємств і дати можливість при віповідній пропаганді законодавству по-закладати нові й передади старі ворожі підприємства в українські руки. Зрозуміла річ, що відповідно до цього мають підбиратися адібні українські фахівці, яким лежить на серці розвиток українського народного господарства. Це а одного боку, а з другого: вже тепер повинна українська преса ширити широку пропаганду між українським селянством з закликами „Свій до свого!“, „Українці купуйте тільки від українців!“, щоб уже раз вирватися з кігтів ворожого елементу. До цього в першій мірі повинна взятися українська націоналістична молодь, влаштовуючи між українським селянством реферати на ці теми, та закладаючи по селах де ще не є, споживчі та молочарські кооперативи, що мають бути головними осередками української торгівлі та промислу на провінціях по всіх закутинах Карпатської України.

Є це питання дуже важне й найбільше болюче для нас, тому немає чого ждати, не є час на відкладання його, але повинним є негайне приступлення до цілковитого його зреалізування.

„Кожний нарід мусить змагатися за самостійність. Нарід, що не хоче бути самостійним, не є народом. — Т. І. Масарик.

I. I. Українська молодь на шляху.

Як пісня, що своїми тонами бажає охопити всі місцевості тієї землі, де народилася вона й заповнити прогалини окутані й сумом та нуждою, так і українська молодь у розгарі великої боротьби за національну й соціальну правду заливає собою й ті найдальші й найбільше забуті закутини рідних анмель, щоб збудити в народі творчу думку й вивести Його на правильну дорогу в майбутнє.

Це завдання українська молодь з національного й морального обов'язку постановила виконати й вона виконав його.

Та щоб започате велике діло повести з успіхом аж до остаточної перемоги, повинна українська молодь ті невдачі, які часто тривожать і анепокоють широкі маси, приймати в резервою; між українською молоддю не сміє бути одиниці, яка б вневірилася, бо це вимагав від неї ця сувора доба, яка віданчує людей тільки адібних устоятися перед перепонами, людей запалених посвятою за рідну справу. Українська молодь є сильна, є налита горінням вільного життя, вона розуміє суверість наших років, що мають відвначити І в будуччині, бо українська молодь, як і молодь інших великих народів, є вихована на геройчних традиціях рідного народу, вона завсіди йшла й іде з народом і ніколи не арадила й не арадить Велику Ідею, Ідею, що вічно пориватиме вперед, горітиме в серцях мільйонів, поки лише житиме український народ, бо ця Ідея — це душа борців, які впали на полі битви за рідну державу й полишили заповіт: ступайте за нами, поки адісниться наші світлі Ідеали. А вони адіснитися мусять!

Дріжать кордони великих держав, побудованих на несправедливості, коштом поневолених націй, в першій мірі — великої української нації.

Все це діється перед нашими очима. Ми дуже добре знаємо, до чого це може довести. Вже як наймолодші це можемо забагнути з недавнього присуду конференції у Відні, що по неправдивих інформаціях згодилася відірвати від живого нашого тіла наші два українські міста Ужгород і Мукачів з десятками чисто українських сіл.

Подібне щось не сміє повторитися, бо до того недопустить українська молодь, яка стоїть на оборонних позиціях рука в руку, плечо-плеч в своєму народом, щоб вразі потреби відповіла посягаючим ворогам своїм могутнім зрывом.

Шлях для української молоді мусить бути вільний і він буде таким!

Не поможуть ні польські арешти ні большевицькі розстріли, бо адіснення волі української молоді в тим одиноким чинником, що може забезпечити мир і спокій у середній та східній Європі, воля української молоді є сильна й могутня, непокоряючася, перед якою не встять вороги, які сунуть проти Українського Народу й взагалі проти високої культури!

Твій народ і твій рід дали тобі багато — вони домагаються тому стільки ж від тебе. Вони стерегли твое тіло й формували твоєго духа — вони домагаються тому теж твоєго тіла й твоєго духа для себе.

Густав Фрайтаг.

I. Гейвар:

Хто стойть за ними?

Кому валежить, щоб у Праві, а передусім між українською робітничою молоддю в Карпатській Україні ширено отруту жида-соціалізму-комунізму?

Для відповідно заігованої частини членів українського т-ва „Пропсвіта“ в Празі засновано, під веденням інж. Краснонаса, „робітничу академію“ при „Чл. робіт. академії“ (під управою чл. соц.-дем.) Тому що українська влада Карпатської України подібні організації за проти-українську чинність розпустила, повинні були б і правзькі головачі за-казаних організацій припинити свою руйнницьку протиукраїнську діяльність. Але так не сталося.

У тій організації, під прикриттям просвітніх викладів, ширять, ще донедавна явно організовани комуністи, свою жида-червону пропаганду. Вони не тільки пообмотували членам тієї організації українські жовтосині відзнаки червоним ганчіррям, але улаштовують „свято“ 1. травня, яке, як відомо в цілім світі, встановлене жидами. На тих святах вони пропонують розагітованим ними українцям співати жида-большевицький інтернаціонал саме тоді, коли в Східній Україні большевики убивають плановим голодом мільйони українських дітей і матерей, а недавній большевицький протиукраїнський терор ув Ужгороді це окрема стаття. Вони працюють з п. Трачем (голова чл. комуністичної орга-нізації „Osvěty“). Між іншим інж. Краснонас запросив на наради „роб. акад.“ й Трача, який те запрошення прийняв і зявився на тій на-раді в большевицьким державним знаком на грудях. Вони агітують проти християнської церкви, а особливо проти української, найбільше ж звернули вони свою демагогію проти української інтелігенції взагалі, окрема проти української студіюючої молоді.

Інж. Краснонас нещербирає словами в агітації проти українських студентів, проти українського націоналізму й проти воєнного т-ва української народної самооборони „Січ“, як рівно ж не щадить українським робітникам грубо-демагогічних обіцянок. Може дехто з тих одурених буде читати ці рядки, то нехай пригадає собі, скільком українським робітникам при допомозі українських студентів вдалося зробити іспити за горожанку й тим забезпечити собі кусок хліба, але агітаційні лекції інж. Краснонаса ніодному українському робітникові до лішшого життя не допомогли.

Карпатська Україна є вільна, її уряд має право й силу затверджувати й розвязувати. Там всі організації розпалися, осталася тільки одна — Перша Українська Центральна Народня Рада з воєнним т-вом народної самооборони „Січ“. Тому в Празі зорганізована філія тієї Ради в центром у Хусті. Перед подорожжю делегації правзької філії Ради до центра, філія скликала інформаційні збори української колонії в Празі. На тих зборах, між іншим, інж. Краснонас оголосив за члена правзької філії ПУЦНРади „Українську молодь“ й тут же сам дав присутнім про ту „молодь“ таке пояснення: „Для інформації завзначаю, що це комуністи“. Зрозуміло, що присутні в великим обуренням за-

протестували проти участі комуністичних організацій у філії Ради й узагалі проти Н. Й. Ш. жидо-червоних інтернаціоналів. Потім збори вибрали делегатів: п. Криванич голова, др. Галаган, п. Штімац, п. Комарницький і інж. Красноніс члени. Приватно прилучився до тієї делегації інж. Голейко, якого, за його вже попередню комуністичну чинність, не прийнято за делегата.

Делегація відіхала, а в Ужгороду повернулася вона вже робита на два табори: 1) український жовто-синій і 2) інтернаціональний жидо-червоний. Червоні під веденням Красноносів, до якого прилучився п. Комарницький (обидва не призначані центром). Мимо того в часоп. „Нова Свобода“ було повідомлено про участь у делегації й тієї „Української молоді“, яку інж. Красноніс наявав комуністичною й проти участі якої в делегації з обуренням протестували збори української колонії. Червоні на кожних зборах силкуються вносити заколот, тому як філія „Просвіти“ в Празі почала упадати з причин агітації проти неї між II членством того ж інж. Красноносів, так і тепер він силкуються роабити українців у правильній філії Ради й поза нею на окремі гуртки, але українці в Празі вірять, що скоро мусить прийти кінець червоній демагогії й заколотам, тому звертаємося до української влади в Хусті, щоб вона своєю силою допомогла нам припинити протиукраїнські агітації й цыкування по між нами.

Максим Сливка:

Нотатки з життя блазнів.

(Жарти в домі душевно хворих).

Завідуючий шпиталем запропонував мені послухати промови, що виголошують деякі умово хорі. Найчастіше, — казав він, — промовляють у відділі ч. 6, де перебувають так авані „тихі“ хворі. Цікаво, кожний такий промовець вважає себе найвищим керуючим державним мужем. Ми підійшли до кімнати ч. 6 і я почув такі бесіди:

1.

— I от одного файногого дня полетів я до самого брунатного дому, Полетів, значить, я до свого колеги...

На цім місці якийсь Андрій із-за Броду перебив промовця:

— Брешеш, запроданцю! Адольф Алюїсович може бути по^{свої} рані тільки мені колегою, а не тобі — заячому лівоблюдові...

— Та втихомирся бо, Андрюшо! Дай-но говорити. Так вот, як тільки спустився я на майдані, бачу, передомною ледви на ногах стойть. Змучився себінъ, дожидаючи мене, од самої півночі... Я до нього зникаходительно привітствовався. І тут же між нами сталося первов недорозумінів. Я думал, що он сімпатізує українській політиці, і почал йому мовою говорити та на кожном кроці про Україну та українців подпушати... А он знаєте, так на меня возвітвіенно посмотрів та с умілнієм проговорив:

— Я же атлічно знаю, что ваш язык есть русский. Так говорите же со мной литературным языком. Я так люблю русскую культуру і політику!

Я аж засточився од сих слов. Та в неописувимим умілінівм возклонив свою голову на плечо моего колеги... Як долго разговорювали ми не можу вже й пригадати. Помню ще, як меня убідітельно просив п. міністер поговоріть з ним хоть мінутку. І при сьому інтервю сталося второе недорозумінів. всьо наклонял разговор про українців та ще про якусь Карпатську Україну, а я долго діпломатично ускользал от всього українського под наш літературний язык. Наконец он не витримал і без жадної діпломації коротко запитал мене, якої ж фактично я в національності? Сей вопросительний запит як гром пролетіл у моїй голові. Думаю собі, аж оце в справжній діпломатичний екзамен! І проговорил собі мислітельно:

— „Держись, Едю, не схиби!“ І тут же без розміщення скавал — „Я по національності — орос-морос-карпаторос!“ стуливши міцно губи і похитавши медлітельно головой, одповіл:

— „Такой національности не в на світі. Там, откуда ви прилітели, живуть українці на своїй прадідівській Карпатській Україні“.

От, думаю, попав таки, Едю, в халепу! Але не подаю виду, кажу далі:

— Сущу правду маєте, п. міністре! Дійсно там од мене через потічок таки лежить стара, а діда-прадіда Україна... А там саме, де я народився, а другого боку того потічка, то як був я ще мальчионком, казали мені покійні апо, що то вже прикуплена до Карпатської — як п? — Руси, тоб то — до нашої ненъки України земелька... Так воно дійсно, як ви аволили слушно зауважити, все то в ніщо інше тільки Карпатська Україна... А я, значить фактично виходить, ніде правди діти, в нікто інший — тільки, значить, українець. Айно, рішуче і бев-поворотно — українець!

А вже після сеї діпломатії ми дуже мило, по приятельському разговорювали, пили по-русському — в лимонкою та в прикуску — чай та сердечно одклонилися.

2.

А ти, Стьопка, що вчора робив?

— Я бил в нашій єврейской століце. Там держал реч ко всем євреям. Я ім говоріл: Знаєте, кто перед вами стоїт? Перед вами єго превосходітельство сам міністер всіх вашіх фінансов і всій вашій торговлі! Так вот, слушайте только меня і научитесь держать руки так, как я сейчас вам указиваю. Так ви должны держать руки веаде, а главнов — в сінагогах... Помните, что так учат держать руки только три человека на світі: я да мої друзя-товарищи

Так как ви до сего времені поддержівали і распространялі

руsskij комуніам, вам очень легко будет прінять і рашірьовать мое ученіе про russkij націоналіамус-фашиамус.

І євреї моментально прінялі мое ученіє. Оні глубоко понялі, что реч ідет о великоє доло, о доло от Попрада аж к Камчатке! Все євреї воодушевленно крічали: „Ура!“ і „Да жів'от его превосходітельство наш russkij вождь!“ Одно толькі просілі іменіть в моєй програмі: називати іх не євреямі (ето, мол, перший шаг к денационалізації), а по старої традиції — жідами. Таку уступку я велиководно сделал.

Под конець мої слушателі дружно на всю століцу запевлі:

„Солдатушки-ребятушки,
Где же ваши жонки?
Наши жонки — пушки заряжены!
Вот где наши жонки!“

I віщо: „Чубарікі чубчикі
Чубарі!...“

3.

Трохи згодом було чути:

— Голосуя до слова я, Юлько Кекусенко! Слухайте мої вірні russkі українці! До днесъ ми компромісово називали себе: угро-russkі-малорusskі-russkі-musьkі... Але від моменту повстання нашої власної міністерії ми рішучо на ввесь світ голосимо, що ми є тільки тутешні russkі українці. І все наше державне будівництво є тільки russké-українське. Тепер всім нам треба бути вельми чуйними, аби в наші ряди не втерлися якісь зайди. Отже, коли до вас будуть підлабузуватися за рідних братів такі приблуди, що називають себе тільки українцями і не добавляють — „russkі“, або навпаки, кажуть, що є russkі і забувають додати — „українські“ — всіх таких женіт від себе, або зголосуйте до нашої внутрішньої міністерії. Не смімо забувати, що всі ті, що не народилися в наших рідних „Пастілках“ є зайди! Ця предсторога торкається, так би мовити, політики заграницю.

Не менш важливою буде моя дальша предсторога і в ділянці політики внутрішньої. Свою державу маємо обслугити самі. А для цього маємо додержуватися принципу: в тутешні уряди — тільки тутешні люди! Але й це ще не все. Треба памятати на слідуоче: Хто а вас дістанеться до уряду на службу, мусить обовязково тягти за собою всіх своїх власних кумів! А коли таких ще не є, то тягти до уряду кумів своїх родичів. Бо не смімо забувати, що мати в уряді під руками кума, то є велике не тільки особисте, але й державне діло. Уявіть собі таке: Одергав, скажемо, в уряді п. надрадник несподівану, телефонічну, вельми радісну вістку, що дома без жадних ускладнень, благополучно появився на світ наслідник... і що треба подбати про кума. Отже, коли у п. надрадника кум є секретарем, то йому нема чого труждатися алишнім думанням та гляданням кума. При такому урядовому сполученню кумів в один день, без пропуску навіть хвилини, і урядується і тримається на руках. Тож подумайте тільки, яка то буде велика вигода для нашої молодої держави!

* * *

Я подякував завідуочому й вийшов на вулицю, думаючи: хто ж в дійсній блазні — чи ті, що чув їх оце у шпиталі, чи ті, що оратствують тепер на волі?

С Т У Д Е Н Т С К ИЙ ВІСТНИК

Союз Закарпатських Українських Студентів у Празі.

23. серпня о 18 год. в кошицького радія Драматично-музична секція Союзу висилала монтаж „Кличемо вас до Праги”, авторами якого були самі студенти. Метою монтажу було подати абітурієнтам перегляд всіх правильних шкіл та стипендій, які може дістати кожний слухач високої школи. Крім цього в монтажі було показане студентське життя, що має приготувати до корисної праці для добра українського народу.

23. жовтня на спільнім засіданні всіх правильних українських організацій була заснована Філія Першої Української Центральної Народної Ради, головою якої був вибраний Дмитро Криванич, студ. прав., член Союзу.

29. жовтня — 2. листопада делегація філії ПУЦНРади відідала владу Карпатської України в Ужгороді й передала їй між іншим домагання українських закарпатських високошкільних студентів у Празі.

29. жовтня чотири-членна делегація Союзу під веденням Юрія Кене, студ. прир. наук, протестувала проти приолучення Карпатської України до Мадярщини на посольствах: німецькім, італійськім румунськім та югославськім, одночасово делегація передала тим посольствам обсяглий меморандум у цій справі.

30. жовтня на святочній промоції п. прем'єра Карпатської України о. Августина Волошина на почесного доктора Українського Університету в Празі зложив тратуляцію в імені Союзу Юрій Кене, студ. прир. наук.

13. листопада відбулися в Празі величаві маніфестаційні збори правилької Філії ПУЦНРади, на яких делегація Філії ареферувала про свою подоріж до Ужгороду.

18. листопада тридцять-членна делегація студентів і робітників була у мін. внутрішніх справ ЧСР Черного й домагалася офіційного признання назви для Закарпаття: Карпатська Україна.

Чим скорше — тим краще.

В Празі існують дві українські студентські організації: „Союз Українських Закарпатських Студентів“ та „Українська Академічна Громада“. Сучасність вимагає від нас зведення всіх українських сил. Довідуємося, що вже робляться спроби зединити ці організації. Вітаємо це старання й кличемо:

„Українські студенти, нехай 1939 рік зустріне нас в одній лаві рука-в-руку проти ворогів-окупантів нашої батьківщини!“

Філія Союзу в Братиславі.

Всі члени філії працюють та допомагають активно в „Просвіті“ та в інших товариствах.

11. грудня о 10 год. відбулася в церкві св. Миколая Святочна Служба Божа за кращу долю Карпатської України, за її уряд і українське населення.

Того ж дня вечером о $\frac{1}{2}$ 7 год. відбулися в домівці „Просвіти“ реферати з нагоди 75-річних уродин Ольги Кобилянської, 100-р. смерти Івана Котляревського та 25-р. смерти Лесі Українки.

Союз Українських Католицьких Студентів у Праві.

27. листопада відбулися чергові сходини присвячені памяті св. Йосафата. Реферат „Націоналізм і св. Йосафат“ виголосив о. Христофор. Дальше були прочитані вражіння очевидця з евакуації ужгородського монастиря та взагалі про останні дні українського Ужгорода. Присутні на сходинах ухвалили вислати листа до новоіменованого апостольського адміністратора Карпатської України — єпископа Др. Діонія Нярадія.

Х Р О Н И К А.

Приверніть дебіт українським часописам!

Чеська влада була вороже настроєна до українського руху на Закарпатській Україні, тому старалася перешкоджати на кожнім кроці в його розвитку. Ще в червні відібрала вона дебіт українському дитячому часописові „Давіничок“, а в серпні заборонила на підлій донос жидо-комуністів в „Карпатської Правди“ навіть і найкращий селянський часопис „Наш Пропор“. Обидва часописи сіяли здорове націоналістичне сім'я між українське населення Карпатської України, а це коло чехів і жидів.

Сьогодні, коли на Карпатській Україні кермують національним життям українці, наша Влада повинна негайно уневажнити заборону чеського уряду й дозволити заново кольпортувати „Давіничок“ і „Наш Пропор“! Цього вимагає нарід!

Читач.

Новий доктор.

Дня 18. листопада ц. р. на правничім факультеті Українського Університету в Праві був проголошений доктором прав Павло Теняк, родом з Королева над Тисою. Ще не цілком ясно, чому відомий „руsskij“ та бувший секретар Фенцика аж до такої міри переорієнтувався... Маємо надію, що скоро побачимо справжнє його українське обличчя при виконуванні праці для добра українського народу. §. „Русскіе студенти вимагали плебісцит! Де в прокуратурі?

„Курер Варшавський“ в б. XI. ц. р. приніс статтю про те, що всі „руsskі організації“ вимагають плебісцит на „Подк. Русі“ й тим самим силкуються прилучити ту українську землю до Мадяричини. Між іншими організаціями там за-значені й „студенческі“ — „Центральный Союз Карпаторусскихъ Студентовъ“, „Проломъ“, і „Воз-

рожденіє". Питаємося, чому до сьогодні ці організації ще не розпущені? Що робить наша прокуратура? Гадюки, які нам всадили ніж у спину в найкритичніші часи мусять бути безпощадно покарані й тоді, коли за ними стоять жидо-інтернаціонал!! Для скаженої собаки — собача смерть!!! К. К.
Із зборів „Возрождіння“.

На загальних зборах „Возрождіння“ між іншим москов. емігр. Вертун і Шахматов сильно виступили проти українців. Ті два московські емігранти до такої міри підбурigli несвідомих молодих хлопців — більшістю синів українських селян Карпатської України, що ті дітваки вкінці почали вигукувати по цілій салі дикі протиукраїнські грубіянства на сміх жидо-комуністичним і царським московським приблудам. Так „возрождінці“ роблять в себе комедіяントів для ворогів України. Пояснень не треба!

Червоним не подобається.

Відомий зі своєї руїнницької (по його словах „конструктивної“) праці між карпатоукраїнським робітництвом в Праві, інж. Красновіс (уже з самого імені тхне наче б „красного раю“ — прим. Ред.) На загальних зборах правъкої філії ПУЦНРади 11. XII. ц. р. дозволив собі з питомим таким „товарищам“ способом явно вражливо висказатися про „Карпатську Січ“ та її провідників, що ніби то „хочуть бути диктаторами“.

А виавольний український націоналізм назавв „Гурра-націоналівом“ та „зоольотічним націоналівом“.

У п. інж. Красновоса „геніяльний“ ум! Тому ж дивуємося, чому до сьогодні він не опинився на місці якогось „диктатора“ (хоч би й у заведенні для умово хворих — прим. коректора) — а

Сила спротиву проти сусідів є для всіх першою передумовою свободи!
Тукидид.

Звідки гроші у „Днівника“?

Г А Д Ю К И В И Л I З A Ю Т Y

У Праві почав виходити „органъ карпаторусской молодежи“ „Днівникъ“. Треба ствердити, що цим „Днівникомъ“ користався колись зрадник Фенцик. Фенцик мав його вже в 1935 р. в часі виборів у запасі, щоб міг його ужити на випадок закриття „Нашого Путя“. Дійсно, „Днівникъ“ служив зрадницьким цілям Фенцика, а під час виборів 1935 р. всі українські села Карпатської України зрадники висипали ним. Тепер, коли на Карпатській Україні йде рішуча боротьба проти зрадників і зрадницькі газети там закриті, то знову повстає „Днівникъ“, у якім пишуть майже ті самі люди, що й у 1935 р. Редакторами є: И. Гебей, Петръ Бунганичъ, Е. Балицький. Питаємося, звідки мають ці майже 20 річні дітваки капітал на видавання газети? Не віримо, щоби бідні хлопці, (які живуть ві стипендій 200—300 кч місячно), могли видавати по 1.000 кч на кожне число газети! Вимагаємо фінансову ревізію у „Днівнику“! Вимагаємо закрити зрадницьку газету,

А за кожну дальшу спробу фінансувати зрадницьку протиукраїнську пресу домагаємося накладати високі грошеві кари, в корись Карпатської України, на жито-фінансистів і т. п., які на против українські цыкування не жаліють грошей (здертих спекуляціями з українців!) Українці, купуйте все й усюди тільки від українців! Це буде найвлучніша відплата алісним ворогам Українського Народу!

Зрадників у тюрму!!

Н. Н.

Нові книжки про Карпатську Україну.

Унезалежнення Карпатської України викликало велике зацікавлення не тільки між цілим українським громадянством, але також і між іншими європейськими народами про цей клаптик української землі. Це зацікавлення проявилося на сам перед у великім числі інформаційних та наукових статтів, розвіяніх по всіх газетах, як теж у видаванні окремих книжок на ці теми.

З сяких книжок в українській мові наводимо слідує:

1. І так „Українське Слово“ — (Париж) видало брошуру Я. Оршана п. в. „Закарпаття“, що з'явилася ще перед проголошенням самостійності. Вона докладно займається питанням: Чи українці бажали прилучення до Чехословаччини й чи чехи дотримали мировий договір супроти українців? Цікава оція брошури тим, що вже наперед висловлювала можливість самостійності Карпатської України.

2. Заходом спілки „Нове Село“ вийшла у Львові книжечка „Карпатська Україна в числах“ з під пера др. Е. Храпливого. Книжечка представляє собою маленьку енциклопедію, бо подає короткі інформації во всіх ділянок карпatoукраїнського життя. До книжки додано кілька ілюстрацій та мапа.

3. Накладом видавництва кооп. „Дружина“ у Львові вийшла книжка про Карпатську Україну п. в. „Срібна Земля“. Є це нарис Карпатської України (з мапою) від найдавніших часів аж до останніх подій включно. Автор праці — це др. Василь Пачовський — поет і історик — що довголітньою працею на Срібній Землі поклав великі власні праці при поширенні національної свідомості закарпатських українців. Книга заслуговує до масового поширення.

4. „Український Видавничий Інститут“ у Львові приступає до видання великої монографії про Карпатську Україну.

Всі ці книжки можна замовляти через редакцію „Пробоем“.

За розбудову української літератури.

Не будемо окремо писати, яке значення творить собою література в часі відродження нації. Це кожний дуже добре знає. Та більшість з нас, хоч і ясно розуміє це, все ж таки не старається всебічно підтримувати розвиток дійсно української літератури, цебто, легковажить

появу такого літературного твору, ставиться з байдужістю до нього, або вагалі не інтересується ним. Так не повинно бути! Бо щоб українська література могла розвиватися, мусить мати чимбільше своїх відданіх прихильників, які, не дивлячися на те, який твір — поезія, проза чи драма — з'явився у видавництві, поставиться до нього з найбільшою пошаною й респектом, цебто розкуплять виданий наклад по можливості хоч на стільки, щоб автор, чи то наші бідні видавництва могли вирівняти всі кошти сполучені в виданням твору. (Про великі нагороди для українських авторів і не говоримо!) Лише тоді видавництво може існувати та сповнити цю корисну службу для народу. В противнім разі воно мусить заникнути з великими матеріальними втратами. Отже, як вже вище ми вказували, література мусить мати своїх прихильників, а це в якнайбільшим числі. Такими прихильниками а більшої часті повинна в нас стати вся свідома інтелігенція. Наші інтелігенти, як учителі, професори чи урядники, в першими, від яких залежить доля нашої літератури. Бо ж, коли вони кожний виданий твір розкуплять, коли настане широкий попит на літературні новини, то очевидно видавництва вбільшать свою діяльність, а автори, які, бачучи неохочість широких кругів до купівлі книжок, не писали або дуже мало писали, — візьмуться інтенсивніше до праці.

Тільки так може прийти до розвитку українська література. Було б також нещиро змовчати й те, що багато в між нашими читачами таких, які, ваявши нову річ до перечитання від когось, хто її припадково вже дістав або купив, по прочитанні не куплять, бо це вже для них річ стара. Є також і такі, що кажуть: де ж мені купувати, та ж автор мій добрий знайомий, чейже не пожаліє для мене однієї своєї книжки. Як нагодою в автора в багато таких знайомих, тоді він мусить на свої кошти видати численний наклад, щоб мати що роздаровувати. Це тільки так принагідно вказначуємо, бо, думаемо, що таких осіб не найдеться багато, бо ж у нас кожний дуже добре знає, як виглядає з матеріального боку справа наших видавництв, а зокрема ш. авторів.

Всі ці рядки пишемо тепер якраз тому, що вже з'явилася на на книжнім ринку нова збірка віршів наймолодшого з наших карпато-українських поетів — ІВАНА ІРЛЯВСЬКОГО під назвою „Голос Срібної Землі“, то аби наші дорогі „меценати“ замовляли Й, по можливості, негайно через редакцію „Проблем“, якщо можуть, то гуртово, само собою: в попереднім надісланням грошей (по 3.— Кч за прим.)

Три корони мала ціна вагалі, а тимбільше, за першу збірку поета на українській літературній ниві, тому вакликамо всіх українців, які люблять письменство своєї Батьківщини, замовити собі цю збірку, бо тільки таким чином українське громадянство зможе оцінити морально й матеріально саможертовану працю молодого поета для України.

Надіємося, що широкі круги читачів зрозуміють наш ваклик й поспішаться з замовленнями так, що невеликий наклад розвберуть і тим самим виконають в цій справі свій патріотичний обовязок підтримкою нашого видавництва.

Крім цього: мавмо ще на складі збірки поета Боршоша-Кумятського: Кров кличе та В Карпатах світає — ці збірки нашого передового поета коштують (перша 6,—, а друга 4— Кч в пересилкою), а також збірку поета М. Рішка: Гірські вітри (ціна 3.— Кч), то хто їх ще не має, а хоче купити, може замовити в нашім видавництві через редакцію „Пробовм“. Спішіться з замовленнями, бо наклад вже не великий! *Видавництво часопису „Пробовм“.*

Листування.

L Ройко і С. Ботош — Братислава: Дякуємо за статті, однак ізза браку місця не можемо їх використати. Відложені на пізніше. Незабувайте про нас на будуче. Привіт!

Гуцул: Неважаючи, як стойть справа з п. Кр., чи він ще й до сьогодні так виконув свої „педагогічні“ обов'язки, не могли статтю в цім числі помістити.

В. Клепар — Н. Студений: Дякуємо за листа: постараємося використати його в січневім числі. Привіт!

Дописувачів просимо, щоб писали річево і вчас і щоб не брали нам за зле, оскільки не встигаємо вдергувати в ними сталий звязок листовно.

Коль портерів просимо посыкати гроші негайно по розподілі числа.

Від редакції.

Всім читачам, співпрацівникам і пінихильтникам час. „Пробовм“ Редакція бажає веселих Різдвяних Свят та щасливого Нового Року!

I. Із незалежних від нас причин примушені ми були видати тепер аж 4 числа разом. В майбутності видаватимемо правильно щомісяця одно число. Це однак частинно залежатиме й від наших передплатників, коли вони сповнять свій обов'язок, цебто коли вони засилатимуть правильно передплату.

II. Закликаємо всіх наших передплатників, читачів та прихильників відновити передплату на 1939 р. та посылати добровільні датки на пресовий фонд. Рівночасно закликаємо всіх довжників, щоб вони негайно вирівняли всі свої залегlosti, бо в противнім випадку здергимо висилку часопису а належну суму вимагатимемо дорогою, яку уважатимемо найвідповіднішою.

Наших шан. дописувачів просимо й надалі не забувати на нас і надсиляти свої статті на актуальні теми та замітки до хроніки.

Всі на пресовий фонд!

Хто жертвує на пресовий фонд 100— Кч (і ратами, але мусить наперед власлати редакції заяву), стається основуючим членом часопису української карпатської молоді Пробовм. Всім іншим ширя подяка.

Жертводавців з певних причин не публікуємо!

Кожний повинен запреноумерувати найбільший і найбільш поширений ілюстрований український національний щоденник

„НОВИЙ ЧАС“

Чвертьрічна передплата в щомісячному додатку „Всесвітня Історія“: 65 кч. Адреса: Львів, вул. Костюшка ч. 1а.

Читайте! Передплачуєте!

Журнали молодіжі:
„ДОРОГА“, Львів, Гродніцьких ч. 1. III.

Річна передплата 10—кч. (місячник).
„АВАНГАРД“ Коломия, вул. Беднавська 9а. Передплата 30—кч (тижневик).

„ГОЛОС“ Львів, Сикстутська 43а.
Річно 28—кч (тижневик)

„САМООСВІТНИК“ в прилогою „Дешева Книжка“, річно 33 кч. Львів,
Гродніцьких 1. III.

Кожний український студент передплачує й читає тільки свій студентський журнал „СТУДЕНТСЬКИЙ ВІСТНИК“, що виходить кожного місяця в обемі 3-4 аркуші друку. Передплата на 1939 р.: річна 8 ал. піврічна 4·50 ал. Редакція Львів, Міцкевича 11.

- ДМ. ДОНЦОВ: 1. Орден чи партія.
2. Обєднання чи розеднання?

Ціна 1 ал. Кольпортерам 20%, опусту, при заплаті готівкою 30%.

Др. Ю. РУСОВ:

Салязар, Реформатор Португалії.

Людина, що створила нові форми державного й національного життя в країні, яка — не під одним оглядом — нагадує Україну.

Ціна 1 ал.

Адреса: Вістник, Львів, Чарнецького 26 м. 21.

O B S A H: I. Irljavskyj, K. Dalibor, A. Harasevych: Básmě. — I. Roško: Po konferenci ve Vídni — do nového života. — I. L: Ukrainská mládež na cestě. — I. Hejzar: Kdo stojí za nimi? — M. Slyvka: Poznámky ze života blázňů. — Studentský věstník. — Kronika. — Různé zprávy. — Od redakce. — Tiskový fond.

ПРОБОЄМ

часопис закарпатської молоді. — Виходить 1-го кожного місяця. — Редактує редакційний кружок. — Передплата в ЧСР: річно 10—кч., за границею річно 1 ам. долар. Число чекового конта 201.699.

Vydavatel: Dmytro Halaj, Praha XIX., čp. 538. Odpovědný redaktor: Stepan Breza, Praha XIX., Sadová ul. č. 1. Novinová sazba povolena ředitelstv. pošt. a telegr. v Praze č. 68.816/IIIa-1938. Dohledací pošt. úřad Praha 11. Adresa redakce a administrace: Praha XII., Šumavská 16. Knihťiskárna J. Schmiedberger, Praha II., Benátská 7. Всім листи просимо слати на:

PROBOJEM

časopis zákarpatské mládeže. — Vyčází 1. každého měsíce. — Rediguje redakční kroužek. — Předplatné v ČSR: na rok 10—kč., do ciziny ročně 1 am. dolar. Číslo šekového účtu 201.699.

Adresa: PROBOJEM, Praha XIX., — 538.